

dežela
OSTRNIC

Obrh

Letnik 14
oktober, 2013
št. 4 (71)

GLASILO OBČINE LOŠKA DOLINA

PO POTEH DEDIŠČINE LOŠKA DOLINA

foto: Edo Šega

IZ OBČINSKE HIŠE

Občinska priznanja	4
Na kratko iz občinskega sveta – 20. seja	6

KOLUMNNA

Mi, Slovenci!	7
---------------------	---

KULTURA

Razstava Bineta Kreseta v gradu Snežnik	7
Medvedja kraljica v gradu Snežnik	8
Slikarsko-kiparska delavnica Obrh 2013	8
Grad Snežnik je gorel	9
Gozdarske in lovške zgodbe	10
Ob 130-letnici rojstva Leopolda Turšiča	12

ŠPORT IN REKREACIJA

Aktivna jesen ŠRD Snežnik-Kozarišče	13
30 let PD Snežnik	14
Osvojili dva črna pasova za Loško dolino	14

TURIZEM

Potepanje po Škotskem	15
Na Gornje Poljane po krožni planinski poti	16
Tradicija mlinarstva in žagarstva Loške doline v sklopu Dnevov evropske kulturne dediščine 2013	17
Izbor za najbolj urejeno vas in naselje ter najlepše urejeno stanovanjsko hišo z okolico v občini Loška dolina 2013	18
Rezultati ocenjevanja urejenosti okolice v občini Loška dolina	19
3. Pohod po Poti dediščine Loške doline zaradi poplav še bolj zanimiv	19

VRTEC IN ŠOLA

Varno na kolo	20
Prvošolski septembrski trenutki	20
Pesnice o jeseni	20
September pri rdečih polhkih	21
Teden otroka pri mavričnih polhkih v lga vasi	21
Teden otroka Stari trg	22

DRUŠTVA

Počitniška programa za otroke in mladino občine Loška dolina in Cerknica	22
Onesnažena voda v Križni jami	23
Upokojenci na Snežniku	23
Prehodimo del Loške doline in spoznajmo njene lepote	24
Nova sezona, nova presenečenja	25
Poletne dogodivščine izvidnikov in vodnic	25
Uspešen skok v novo skavtsko leto ...	

Boste zraven?	26
Tabor v slikah	26
Čiščenje ponorne jame Golobina v letu 2013	27
Prizidek	27
Čebelarji iz Loške doline razvili svoj prapor	28
Srečanje pobratenih društev	28

ŽUPNIJSKA STRAN

Romanje k Novi Štifti	29
Oratorij 2013	29

ZNAMO IN ZMOREMO

Lekančkov butik	29
-----------------------	----

OBUIJAMO SPOMINE IN OHRANJAMO TRADICIJO

Stare slike ali kako se svet spreminja	30
Po Koroškem, po Kranjskem že ajda zori – pa tudi po Notranjskem	32
Obisk Raba	33
Beseda ali dve o hruškovi potoci, pečeni kaši, poperi in macafizeljnih	34

AKTUALNO

Zdravilne rastline in njihova uporaba	35
Enostavno po angleško	36

ZANIMIVOSTI

Nedeljski obisk mladega medveda v Loški dolini v zaselku Žaga na izviru Obrha	37
Kmetje so gospodarja natepli	38
Na počitniškem taboru v Ukrajini	38

UVODNIK

Pozdravljena, spoštovana bralka, cenjeni bralec!

Pa smo znova z vami. Po daljšem poletnem premoru prihajamo sredi prijazne, barvite jeseni in vas seznanjamo (ali zgolj spomnimo) s prizadevanji, pridnostjo in uspehi iz naših krajev.

Pa začnimo z uspehi. Prejšnji mesec je Občina Loška dolina praznovala. Ob občinskem prazniku se spomnimo na dogodek 19. oktobra 1941, na partizanski napad na Lož, ki ga je vodil narodni heroj Ljubo Šercer. Šlo je za eno prvih večjih

partizanskih akcij na Slovenskem. Napad, ki je bil odlično organiziran v vseh podrobnostih, je imel namen italijansko posadko popolnoma uničiti, in to na način, ki je karakterističen za partizane – nenaden, kratek in silovit. Napadlo je pet skupin partizanov, ki so bili oboroženi z lahкими strojnimi, puškami in ročnimi bombami. Hkrati so napadli vse dele posadke, zaprta je bila tudi cesta Stari trg–Lož, da bi preprečili prihod najbližje posadke na kraj napada.

Občina Loška dolina torej praznuje na dan, ko so pred 72 leti okupatorji občutili, da tega ljudstva ne bo mogoče pokoriti. Ali to drži tudi danes? O tem naj vsak med vami presodi sam. Zagotovo pa drži, da so tudi danes ljudje enotni, kadar jih druži skupna ideja. To so dokazala društva, ki so med letošnjimi prejemniki občinskih priznanj. In da gredo pravo pot, so dokazali posamezniki, ki so prav tako prejeli priznanja. O njih in njihovem delu lahko berete na uvodnih straneh Obrha. Dodam lahko le, da gre za ljudi, ki ne posedajo doma. Ki občutijo srečo, kadar lahko delajo za druge, in se ne sprašujejo, ali bi kaj naredili ali ne. Enostavno – naredijo.

Prvič v obdobju samostojne Občine Loška dolina pa so podelili tudi naziv ČASTNEGA OBČANA, in sicer posmrtno narodnemu heroju Janezu Hribarju. Človeku, ki je videl, da brez kršenja pravil ni napredka, ki je bil dovolj pogumen, da je uvidel, da nekatera pravila ne delujejo in jih je potrebno spremeniti. In da brez sprememb ni razvoja.

Naj tu še enkrat vsem prejemnikom iskreno čestitam tudi v imenu uredniškega odbora.

Mnogo zanimivosti je še zaznamovalo čas od naše poletne izdaje. O veliko le-teh lahko preberete na straneh pričujočega Obrha. Če se še tako trudimo, pa nam kaj tudi uide, zato lepo vabljeni – napišite o svojem delu, aktivnostih, pa tudi o načrtih. Decembra, ob izidu zadnje letošnje številke, bo gotovo prava prilžnost za »inventuro«, pa tudi za dobre želje in voščila.

Če nam bo – tole res vzemite bolj za šalo – seveda dano preživeti do takrat. Kajti vse novice iz naše lepe doline pa le niso zgolj pozitivne in razveseljive. Dasiravno ste o tem brali, slišali in videli že v preminogih medijih, se ni premaknilo čisto nič. O čem govorim? O tropu volkov, ki (uporabila bom – namenoma – zlovesč izraz) terorizira domačine. Res ne vem, če sem dovolj majhna, da bi me volkovi napadli, zagotovo pa sem dovolj nepomembna, da me država ne vidi in ne sliši. Kako naj si drugače razlagamo njihovo popolno ignoriranje težav domačih živinorejcev, ki letošnjo jesen izgubljajo žival za živaljo? Pa otrok, ki morajo na šolski avtobus le 50 metrov od mesta, kjer prehajajo volkovi? In ostalih prebivalcev, ki se izogibamo gozda in vse bolj postajamo ujetniki svojih hiš in dvorišč?

Odgovor države? »Postavite dovolj visoko ograjo okoli pašnika.« Morda bi bilo res najbolje, kot je rekel naš župan, da postavimo ograjo kar okoli cele občine, pa bomo živeli v rezervatu. Samo ni mi čisto jasno, kdo bo deležen zaščite – živali (zveri!) ali ljudje. »Pa pustmo stat«, kot bi rekli Primorci. Računajmo na to, da bo narava poskrbela za red in bomo tudi prebivalci Loške doline zadihali svobodno.

Do takrat pa – pazimo nase! In na ljudi okoli sebe!

Urednica Andreja Buh

Rok za oddajo prispevkov za naslednjo številko: **5. december 2013**

Splošna navodila in pravila za pripravo člankov:

- Članki naj bodo napisani in posredovani v elektronski obliki v programu Word, izjemoma lahko tudi v rokopisu.
- Ime računalniškega dokumenta naj bo isto, kot je naslov članka.
- Vsi teksti morajo biti podpisani s polnim imenom in priimkom.
- Digitalne fotografije in drugo slikovno gradivo naj ne bo vstavljeno med besedilo, ampak naj bo posredovano samostojno v jpg ali tiff formatu, ločljivost najmanj 300 dpi.
- H klasičnim ali digitalnim fotografijam je zaželeno, da posredujete tudi besedilo (podnapis) in obvezno avtorja fotografije oziroma, če avtor ni znan, ime tistega, ki fotografijo hrani oziroma poseduje.
- Dolžina tekstov: za eno natisnjeno stran v Obrhu ustreza tekst, ki vsebuje približno 4200 znakov oziroma 55 vrstic (pisava Times New Roman, velikost črk 12) in ena fotografija. Če je stran brez fotografij, vsebuje tekst 5800 znakov oziroma 80 vrstic.
- Uredništvo si pridružuje pravico, da člankov, ki niso v skladu s programsko zasnovo glasila (ne sodijo v nobeno od rubrik), ne objavi.

Navodila za prispevke v rubriki Pisma bralcev:

- Navodila za pripravo prispevkov so enaka splošnim.
- Tekst naj ne presega ene računalniško tipkane strani (3000 znakov oziroma 45 vrstic, pisava Times New Roman, velikost črk 12).
- Vsebina naj bo omejena na tematiko, ki se nanaša izključno na Loško dolino, za vse druge teme si uredništvo pridružuje pravico, da jih ne objavi.
- Teksti z žaljivo ali sovražno vsebino ne bodo objavljeni.
- Besedilo mora biti podpisano s polnim imenom in priimkom. Dopisan mora biti tudi naslov in telefonska številka, ki ju na željo pošiljatelja prispevka ne objavimo.

OBRH – JAVNO GLASILO OBČINE LOŠKA DOLINA

Prejmejo ga brezplačno vsa gospodinjstva v Občini Loška dolina • Naklada: 1500 izvodov • Uredniški odbor: Martina Kočvar, Mojca Kovač, Domen Kordiš, Anita Kolmanič, Bernarda Kandare, Milena Ožbolt in Vera Jasna Lekan • Odgovorna urednica: Andreja Buh • Naslov uredništva: Občina Loška dolina, Cesta Notranjskega odreda 2, 1386 Stari trg pri Ložu • E-naslov: obcina@loskadolina.si • Telefon: 01 705 06 70 • www.loskadolina.si • Fotografija na naslovni strani: narodni heroj Janez Hribar, foto: arhiv družine Hribar • Lektoriranje: Andreja Makar • Tisk: Abakos d. o. o.

Občinska priznanja

Priznanje župana Občine Loška dolina za dolgoletno prostovoljstvo v gasilskem društvu prejme

foto: Emil Mlakar

Franc Ravšelj. Je najstarejši član v gasilskem društvu Iga vas in s tem tudi najstarejši član v gasilski zvezi Loška dolina. Član gasilske organizacije je že od leta 1948. V tem času je dosegel čin nižji gasilski častnik II. stopnje. Prav njegova zasluga je, da obstaja kronika gasilskega društva Iga vas, ki zajema 60-letno obdobje delovanja društva, in sicer od leta 1928 do 1988.

Priznanje župana Občine Loška dolina za dosežene športne rezultate prejme

Simon Kočever. V letu 2011 je na svetovnem prvenstvu na Češkem popeljal mešano štafeto v letnem biatlonu do 21 let na drugo mesto. V sezoni 2012-2013 pa je v skupnem seštevku slovenskega pokala - moški, osvojil prvo mesto. V letu 2013 je v Italiji na svetovnem prvenstvu - člani posamično; šprint, prav tako v letnem biatlonu, dosegel odlično tretje mesto. Simon Kočever pa se je s svojimi dosedanjimi izjemnimi rezultati uvrstil tudi med kandidate za Slovensko olimpijsko biatlonsko ekipo, ki bo zastopala Slovenijo na XXII. zimskih olimpijskih igrah v mestu Soči v Rusiji.

Bronasti grb Občine Loška dolina za 25. obletnico delovanja na predlog izvršnega odbora (Šahovskega kluba Loška dolina) prejme

Šahovski klub Loška dolina deluje že 25 let. S svojo uspešnostjo, se uvršča med boljša športna društva v občini. Poslanstvo kluba je razvijanje šahovske igre na načelih prostovolj-

stva in množičnosti. Ob navedenih ciljih ima klub tudi določene naloge kot član Športne zveze Loška dolina in Šahovske zveze Slovenije. Dejavnost kluba je veseskozi usmerjena na vsa področja igranja šaha, na delo z mladimi ter organiziranje in udeležbo na šahovskih tekmovanjih. Za tako dejavnost imajo enako kot velika društva usposobljen strokovni šahovski kader. V vseh teh letih so člani in članice kluba uspešno nastopali na številnih šahovskih tekmovanjih po vsej Sloveniji in tudi izven nje ter promovirali ime kluba in občino Loška dolina. Na posameznih državnih tekmovanjih so kar 3-krat dosegli prvo mesto, po enkrat pa 2. in 3. mesto. Na ekipnih tekmovanjih pa 1-krat 4. mesto in 1-krat 5. mesto. Poleg teh pa imajo tudi mnogo odmevnih uvrstitev do 15. mesta.

Bronasti grb Občine Loška dolina za uspešno aktivno delovanje in promocijo Loške doline na predlog občinskega svetnika Jakoba Levca prejme

Društvo žena in deklet na podeželju Ostrnice, Loška dolina. Sredi novembra 2008 se je čez 40 žena in deklet iz Loške doline zbralo skupaj in sprejelo odločitev o ustanovitvi samostojnega društva. Ime društva so izbrale po posebnosti naše kulturne krajine - OSTRNICI ter društvo poimenovala Društvo žena in deklet na podeželju Ostrnice, Loška dolina. Med svoje cilje je društvo med drugim zapisalo tudi pospeševanje razvoja dopolnilnih dejavnosti na kmetijah z

namenom boljšega ekonomskega položaja žensk in žena na podeželju ter spodbujane organiziranega trženja. Članice društva organizirajo in sodelujejo letno na različnih prireditvah, razstavah in drugih aktivnostih, kot so peka peciva in več vrst kruha, pogostitve na raznih prireditvah, porokah in predavanjih strokovnjakov z različnih področij, sodelujejo tudi na dobrotelčnih prireditvah in prireditvah, ki jih organizira Zveza kmetič Slovenije. Zmaga na državnih ženskih kmečkih igrah v letu 2011 jim je omogočila organizacijo iger v letu 2012 pri gradu Snežnik. Odlična organizacija je ime Loške doline ponesla izven meja občine. V svojem skoraj petletnem obdobju delovanja so svoje poslanstvo, zapisne naloge in cilje več kot uresničile ter si z uspešnim delom zaslužile pozornost medijev, ki so o delu društva že večkrat poročali. Težko je na kratko strniti prizadevanja in vse izvedene aktivnosti članic društva, ki je kljub razmeroma »mlademu« delovanju, eno izmed najbolj aktivnih društev v Loški dolini.

Srebrni grb Občine Loška dolina za dolgoletno vsestransko kulturno udejstvovanje in promocijo občine na predlog občinskih svetnikov Branka Trohe, Borisa Hribarja, Stanislava Pavliča in Slavice Čuk prejme

Jasna Lekan. Je ustvarjanju na različnih področjih kulture posvetila velik del življenja in z njim bogatila svoje sodelavce, publiko, bralce in poslušalce. 35 let je bila zborovodkinja otroških pevskih zborov, 7 let vodi pevski zbor Jasna pri Društvu upokojencev. Marsikakšno melodijo in besedilo je pripravila kot avtorsko delo. Odigrala je vsaj 5 vlog pri amaterskem gledališču. Napisala je dve knjigi - Pesniško sladkalnico, to je izbor njenih najbolj pristrčnih otroških pesmic in V dolinci prijetni, ki je kronika naše doline. Kroniko vsakega leta lahko preberemo v Obrhu, v katerem ima stalno rubriko - Lekančkov butik. Njene sladke umetnine so

bile umetelno predstavljene na razstavi. Ni mogoče prešteti prireditev in psov, ki jih je organizirala ali na njih nastopala, vse pa so bile skrbno pripravljene. Številne so ponesle glasbo in petje iz Loške doline po Sloveniji, vključno s Cankarjevim domom, in na sosednjo Hrvaško. Na prelomu tisočletja so jo poslušalci Radia 94 izbrali za osebnost leta, za 30-letno glasbeno udejstvovanje pa je lani prejela zlato Gallusovo priznanje.

Jasna Lekan z vedro besedo, ubrano pesmijo in ščepcem humorja povezuje ljudi – tiste na odru in one, ki to potrebujemo in se zavedamo, da je kultura eden od temeljev našega zadovoljstva, sožitja in prihodnosti.

Sodi med požrtvovalne ustvarjalce, katerih prizadevanja segajo v desetletja; koliko časa, skrbi, koliko idej je v tem mozaiku, ne ve niti sama. Kljub temu je vselej našla čas tudi za družbeno udejstvovanje na drugih področjih. Bila je ena od ustanoviteljic Planinskega društva Loška dolina in akterka številnih družabnih dogodkov. Večino njenega ustvarjanja in dela so nagradile le ploskajoče dlani. Vztrajna, pokončna in samosvoja kot je, je zadovoljstvo nad doseženim vedno usmerila v nove zamisli. Vse so ozaljšale podobo našega vsakdana in Loške doline.

Srebrni grb Občine Loška dolina za izredne zasluge pri promociji občine Loška dolina ter nesebičnega prostovoljnega dela na področju kulture in športa na predlog občinskega svetnika Marka Goršeta prejme

Janez Sterle, direktor Zavoda ORON. Že 15 let zagotavlja ažurno in objektivno informiranje širše javnosti preko programa ORON TV Notranjska, kjer je tudi glavni in odgovorni urednik. Od leta 1997 je predsednik Športnega društva Loška dolina. V društvu že 16 let skrbi za zagotavljanje pogojev za športno udejstvovanje, organiziranje številnih tekmovanj in drugih rekreativnih programov. Vključen je v upravni odbor Športne zveze, aktivno je sodeloval pri projektu izgradnje Športnega parka Stari trg. Že več kot 10 let je vključen v civilno zaščito občine. Od leta 2011 je predstavnik nevladnih organizacij iz občine Loške doline v Programskem svetu Regionalnega stičišča

nevladnih organizacij Notranjsko-kraške regije BOREO. Sodeloval je pri ustanovitvi Lokalne akcijske skupine za preprečevanje uporabe in zlorabe dovoljenih in prepovedanih drog. Leta 2010 je bil v Novem Sadu izvoljen za nacionalnega predstavnika Slovenije v najvišji organ, Svet mednarodne medijske mreže Danube Media Network, ki združuje medije in druge organizacije civilne družbe iz štirinajstih držav Podonavske regije z več kot 200 milijoni prebivalcev. Medijska mreža omogoča krepitev sodelovanja, razumevanja in koordinacije med različnimi državami regije, predstavitev prostovoljskih, gospodarskih, kulturnih in drugih vrednot, ohranitev kulturne dediščine narodov regije, prikaz vrednot regije v vsem svetu ter širjenje evropskega duha, vrednot in skupnosti v regiji.

Zavod ORON je pod vodstvom Janeza Sterle leta prejel številna priznanja, kot so priznanje Andragoškega centra RS za izjemne strokovne in promocijske dosežke pri bogatitvi znanja drugih, srebrno priznanje GZS za inovativnost in dvakrat prestižno evropsko medijsko priznanje Erasmus - EuroMedia Seal of Approval od Evropskega združenja za izobraževanje in komunikacijo. Priznanje je skupaj s sodelavci prvič prejel leta 2009 v mestni hiši na Dunaju za projekt Image of European Union, drugič pa leta 2013 na Univerzi na Dunaju za projekt »Prostovoljstvo – izraz aktivnega državljanstva«. Zavod ORON je leta 2010 edini v Sloveniji uspešno kandidiral na razpisu Evropske komisije za vodilne projekte držav članic Evropske unije, ki razvijajo in krepijo nove sheme in pristope za sodelovanje na področju prostovoljstva, leta 2012 pa na razpisu Evropskega parlamenta za sofinanciranje inovativnih komunikacijskih projektov.

Janez Sterle je bil tudi član uredniškega odbora glasila Obrh. Leta 2012 je poskrbel za izdelavo in grafično oblikovanje spominske table ob 70-letnici požiga Dolenjih Poljan in 69-letnici kapitulacije Italije.

Zagotovo je eden najbolj aktivnih prebivalcev občine in veliko svojega prostega časa nameni prostovoljnemu delu na področju kulture in športa. V svoje delo vlaga veliko truda, časa in ljubezni do svoje občine, regije in ljudi okoli sebe.

In če na kakšni športni prireditvi zagledate slovensko zastavo z napisom Loška dolina, vedite, da Jani prav gotovo ni daleč!

Srebrni grb Občine Loška dolina za uspešno 60-letno delovanje na predlog župana Janeza Komidarja prejme

Turistično društvo Loška dolina. Ustanovljeno je bilo leta 1953. Najbolj pomembna naloga društva pa je bila odprtje Križne jame v turistične namene z vodenimi ogledi. Že leta 1957 je društvo zabeležilo 2000 obiskovalcev v jami. V Stremu trgu so člani

društva s prostovoljnim delom in finančnimi prispevki v prostorih stare šole uredili turistično biro, ki pa ni uspel zaživeti in je svoje delovanje prenesel v grad Snežnik. Po letu 1982 je društvo prevzelo upravljanje gradu Snežnik. V času upravljanja so opravili številna vzdrževalna dela na objektu, med drugim tudi uredili kletne prostore, ki so bili namenjeni za organizacijo likovnih in drugih razstav. Ker pa je društvo želelo dogajanje v Loški dolini dodati še nekaj izvirnega, se je leta 1981 porodila zamisel o organizaciji »Notranjske Polharske noči«. Člani društva so s prostovoljnim delom uredili prireditveni prostor na Zagradnih njivah. Letos bodo organizirali že 32. Polharsko noč in ravno zavzetost člane društva navdihuje, da že od leta 1980 zgledno upravljajo z »Lovsko zbirko in Polharskim muzejem« v grajskih pristavah. Zbirka in muzej predstavljata pomembno kulturno dediščino Loške doline. Letno muzej obišče od 3000 do 3500 obiskovalcev. Turistično društvo je s svojim 60 letnim delovanjem nedvomno prispevalo k širši prepoznavnosti občine Loška dolina, še prav posebej pa prepoznavnost občine širijo z ohranjanjem tradicije polhanja, z muzejsko dejavnostjo in prireditvijo Polharska noč.

Naziv Častni občan Občine Loška dolina za vizionarsko ustanovitev Kovinoplastike Lož na predlog občinskih svetnikov Branka Trohe, Borisa Hribarja, Stanislava Pavliča, Slavice Čuk, Viktorja Prosenca, Janje Mlakar, Zdenka Trudna, Martine Šumrada, Branke Palčič in Vesne Palčič posmrtno prejme narodni heroj Janez Hribar.

Heroj Janez Hribar je zgodovinsko povezan z razvojem Loške doline in je snovalec idej, ki so jih zmožni uresničiti le najsposobnejši in najbolj zavzeti vizionarji.

Reвне in razdrobljene kmetije v povojni Loški dolini brez sleherne industrijske proizvodnje in tradicije niso obetale razvoja, prej izseljevanje prebivalstva. Narodni heroj, takratni zvezni poslanec, trden Ložan Janez Hribar je znal in zmogel vse, kar je dolina premogla in kar se je lahko naučila, vplesti

v vizijo, ki je prerasla v zgodovino. Če so se pred 60 leti ideje o industrijsko razviti Loški dolini tudi centrom moči zdele utopične in neracionalne, jih sodobni voditelji in upravljalci lahko uvrstijo med zgled, ki bi jim morali slediti. Skorajda vse so se uresničile in generacijam zagotavljale znanje, delo, napredek in varnost.

27. 11. 1954 je bilo na njegovo pobudo in z vsestranskim prizadevanjem ustanovljeno Obrtno kovinsko podjetje Lož, pravni prednik današnje Kovinoplastike. Janez Hribar je vedel, da bo obstalo in se razvilo kljub pomanjkanju vsega, kar podjetje potrebuje, če bodo ljudje znali narediti prave stvari na najboljši način. Sam se je učil, veliko potoval in dopolnjeval svojo vizijo razvoja, sodelavce je usmerjal v učenje in usposabljanje k takratnim najboljšim v kovinarstvu - Niko Železniki, kmalu pa tudi v oddelek srednje strojne šole, ki je bil na njegovo pobudo ustanovljen v Ložu. Spodbujali so ga uspehi sodelavcev. Če je bila izdelava orodja za dušico ladijske svetilke odklonjena s strani orodjarjev po Sloveniji, sta jo brezhibno izdelala sodelavca Vinko Martinčič in Franc Intihar, kar ga je tudi prepričalo, da je prihodnost v kovinarstvu in zlasti orodjarstvu. »Mi moramo danes razmišljati, kaj bomo delali čez 5 let in izbirati smer, kaj bomo delali čez 10 let. Mi moramo delati javno, ljudi obveščati in jih ne kontrolirati za vsako minuto. Razmišljati moramo o celoti - zgraditi bo potrebno

Priznanje je prevzela hči Branka Hribar.

veliko dvorano za kulturo in šport, razvijati turizem v povezavi s Cerkniškim jezerom, Postojnsko jamo, napraviti žičnice, park, motel, razviti turizem tudi s tujimi vlaganji. Industrija ne sme biti sama sebi namen, treba je reševati družinska vprašanja, pomagati ljudem, da si zgradijo hiše, če bomo delali prav, bo čez 20 let tukaj par sto novih hiš in toliko tudi novih avtomobilov. Mi moramo delati tako, da bo delovne sile zmanjkalo,« so njegove besede kolektivu Kovinoplastike izpred 47 let.

S prvim denarjem je bil adaptiran Zadrugi dom in kupljeni prvi, sicer stari stroji. Kljub delu na 24 različnih krajih je bilo že leta 1958 zaposlenih kar 348 delavcev, proizvodni program pa se je nenehno širil. Janez Hribar je bil ves čas med ljudmi, svetoval je v najtežjih časih in hkrati načrtoval. Znal je hrabriti, bil je dosleden in strog do sebe in drugih, ko je šlo za začrtano pot.

Janez Hribar je bil odličen učenec, bistrice glave in odprtih oči. Če je kot otrok spoznal težo pomanjkanja in krivic, ki so jim bili zaradi nerazvitosti kraja izpostavljeni prebivalci, je kot vizionar in voditelj vedel, da je potrebno znanje in delo združiti v napredek. Želel si je boljšega življenja za malega kmeta in delavca in drugačno podobo Notranjske. Kamor koli je šel, kakršno koli funkcijo je opravljal, Loška dolina je bila vselej v mislih in v srcu. Od muzikanta pri loški godbi na pihala do ministra in zveznega poslanca ter vodje državnih gospodarskih delegacij na tujem - vselej je ostal zapisan tej dolini. Na najvišjih položajih v Sloveniji in takratni Jugoslaviji je zasledoval cilj odpravljanja gospodarske zaostalosti Notranjske, kar mu je z ustanovitvijo Kovinoplastike v največji meri uspelo. Prekrižaril je Jugoslavijo, Evropo, del Amerike in Kanade ter iskal stroje, zbral najboljše sodelavce in uresničeval originalne ideje, gradil samozavest in spodbujal pogum. Pol leta je preživel v Ameriki, predaval na njihovi univerzi in srkal znanja, ki jih je v najboljši obliki prenašal v Kovinoplastiko. Z veliko udarniškega dela takratnih delavcev je 1966 zrasla nova tovarna, podjetje pa je desetletja največja gospodarska družba na Notranjskem, mednarodno podjetje, prepoznavno po več proizvodnih programih ter stalnem izobraževanju in usposabljanju zaposlenih. Pomembno je in še vpliva na zaposlenost v celotni regiji.

Heroj Janez Hribar je videl in sledil poti svobode - svoboden narod lahko gradi svojo prihodnost, svoboden človek je tisti, ki ima znanje, delo, socialno varnost in upanje v boljši jutri. Posmrtno priznanje heroju Janezu Hribarju za njegov neprecenljiv prispevek k razvoju, ugledu in blaginji Loške doline ter dobrobiti prebivalcev je tudi priznanje njegovim sodelavcem, vsem graditeljem Kovinoplastike Lož, generacijam zaposlenih in vsem tistim, ki so nadaljevali njegovo delo ter ohranjali vrednote, za katere je delal in živel. ■

ANDREJA POROK

Na kratko iz občinskega sveta – 20. seja

V četrtek, 3. oktobra, se je prvič to jesen sestal Občinski svet Občine Loška dolina na svoji 20. redni seji. Po potrditvi zapisnika in pregledu realizacije sklepov so svetniki v drugi obravnavi potrdili Spremembe in dopolnitve statuta Občine Loška dolina in Spremembe in dopolnitve poslovnika Občinskega sveta Občine Loška dolina. Spremembe so bile potrebne v delih, ki niso bile v skladu s predpisi, na kar je Občino opozorila Služba za lokalno samoupravo. Pod točko »Spremembe in dopolnitve Statuta Občine Loška dolina« so svetniki v prvi obravnavi razpravljali tudi o spremembi volilnega sistema v občinski svet. V skladu s Statutom Občine Loška dolina šteje Občinski svet 14 članov, ki se volijo po proporcionalnem sistemu, kar pomeni, da se glasuje o listah kandidatov z možnostjo dodelitve preferenčnega glasu. Svetnik Marko Gorše je predlagal, da se spremeni Statut Občine Loška dolina tako, da bi štel Občinski svet 9 članov, ki bi se volili po večinskem sistemu, kar pomeni, da volivec glasuje za posameznega kandidata iz določene volilne enote. Za spremembo Statuta je potrebnih dve tretjini glasov vseh svetnikov, zato je bilo 9 glasov »za« pre malo za potrditev sprememb in predlog je bil zavrnjen. Prav tako je bil zavrnjen predlog za spremembo Statuta, ki ga je podala Statutarno pravna komisija, in sicer naj bi Občinski svet štel 12 članov. V nadaljevanju je Občinski svet potrdil predloge za podelitev občinskih priznanj. Tako bo priznanje »častni občan Občine Loška dolina« prejel gospod Janez Hribar, narodni heroj in pobudnik za ustanovitev podjetja Kovinoplastika Lož. Prejemniki priznanja »srebrni grb Občine Loška dolina« so trije, in sicer Janez Sterle, prostovoljec s področja kulture in športa ter promotor občine Loška dolina, Turistično društvo Loška dolina in gospa Jasna Vera Lekan, zborovodkinja in pisateljica. Priznanje »bronasti grb Občine Loška dolina« pa bosta prejela Šahovski klub Loška dolina in Društvo žena in deklet na podeželju Ostrnice. Priznanja bodo podeljena na slavnostni seji Občinskega sveta, ki bo potekala 19. oktobra v počastitev občinskega praznika naše občine. ■

JERA RAZDRIH

Mi, Slovenci!

Pred kratkim se je pri nas uspešno zaključilo Evropsko prvenstvo v košarki - Eurobasket 2013, ki smo ga športni navdušenci pričakovali z veliko nestrpnostjo in navdušenjem. S športnimi navdušenci mislim tako tiste, ki so dejansko športno aktivni kot tudi ostale, ki z vso zavzetostjo stiskamo pesti in navijamo za naše športnike, udobno zleknjeni v naslonjaču pred televizijskim ekranom ali tiste, srečnejše, na sedežih v kateri od športnih dvoran. Čeprav bi na prvi pogled rekli, da eni in drugi nimamo prav nič skupnega, pa temu le ni tako. Vsem nam je namreč skupna predanost, s katero se lotevamo vsak svojega poslanstva.

Pri letošnjem Eurobasketu je bilo to še posebej očitno. Morda tudi zato, ker smo Slovenci prav poseben narod. Žal ne vedno v pozitivnem smislu. Združevanje moči za iste cilje nam navadno ne gre najbolje od rok. Prevečkrat razmišljamo le o tem, kakšno korist bomo imeli sami od tega in v mislih pokopljemo projekt, še preden se le-ta sploh začne. Energijo, ki jo vlagamo v analiziranje naših dvomov in strahov, bi bilo bolje vložiti v razmišljanje, kako na najboljši način prispevati k skupnemu uspehu projekta. Uspešni projekti drugih bi nam morali biti v vzpodbudo in zgled, ne pa le objekti za nevoščljivost in sproščanje svojih lastnih frustracij. Morda se vam zdi, da sem malo zašla stran od začetne teme ... in morda imate prav. Zato se po bližnjici vračam h košarki in košarkarskem prvenstvu.

Osnovni projekt slovenske košarkarske ekipe je bila uvrstitev v četrtfinale, potihoma pa so si najverjetneje želeli osvojiti katero od medalj. Dela so se lotili z veliko pozitivne energije in samozavesti. Skeptike, ki niso verjeli v uspeh ekipe, so izločili ali pa so se kar sami že v začetni fazi. Potem pa je bilo na vrsti samo še trdo delo. Ekipi je uspelo, po njihovih besedah tudi s pomočjo zvestih navijačev, ki jih niso pustili na cedilu niti ob njihovih redkih padcih. Za skupni cilj so se vsi skupaj in vsak posebej borili kot levi. Tako kot v vsakdanjem življenju so imeli včasih več, včasih manj sreče. Žoga je namreč okrogla, kot so nas večkrat globokoumno poučili naši vrli športni komentatorji. Vendar jim tudi porazi niso vzeli volje in vztrajnosti. Vsak člen ekipe je prispeval svoje vrline in sposobnosti k skupnemu uspehu.

Združili pa smo se tudi navijači. Kot eden smo vzpodbujali tekmovalce in tudi če se je kje pojavil kakšen redek primerek godrnjaške vrste, smo ga zelo hitro utišali. Skakali smo v istem »divjem ritmu Triglava« in bilo nas je »dva milijona iz veselja v isto strast zaljubljenih.« Vsaj za nekaj časa smo bili »ena pesem, isti glas, ista barva, ista sreča, ista čast«. Razlike med nami so postale končno nepomembne in vsaj za nekaj časa se je Slovenija tako približala deželi, imenovani Utopija, kot že dolgo ne. Samozavest in patriotizem sta se ponosno svetila iz vsakega kotička naše male deželice. Z oken, drogov in balkonov naših stanovanj je viselo več zastav kot ob nekaterih državnih praznikih. Za kratek, a sladek trenutek smo bili vsi kot ena velika zadovoljna družina. Uspelo nam je skorajda nemogoče, cilj pa so dosegli tudi naši košarkarji. Uvrstili so se na 5. mesto in s tem na svetovno košarkarsko prvenstvo 2014. Res je, da bi bila medalja iz kakršne koli kovine samo še jagoda na vrhu smetane, ampak konec koncev nobena kovina ni tako dragocena, kot je dragoceno kolektivno veselje, enotnost, dobra volja in zadovoljstvo, ki so nam ga pričarali Gogi, Zoki, Gapi, Boki, Jaka, Edo, Mirza in ostali s svojim trenerjem kamnitega obraza na čelu.

Iz tega primera bi se lahko naučili, da je skozi šport enostavno delovati kot eno v skupno korist, zato se že veselim nove športne dvorane v Starem trgu, ki nam bo razširila spekter možnosti za ukvarjanje s športom in dala nove priložnosti za veselje ob uspehih domačih športnikov. ■

JAVNI ZAVOD ZA KULTURO IN TURIZEM
GRAD SNEŽNIK

Razstava Bineta Kreseta v gradu Snežnik

foto: Jera Loboda

foto: Mario Žnidaršič

V petek, 13. septembra, je slikar Bine Krese v kletnih galerijskih prostorih gradu Snežnik prvič predstavil slike iz svojega opusa notranjskemu občinstvu. Na odprtju razstave je za prijetno vzdušje skrbel domači glasbenik Blaž Albreht. Odigral je tri zelo različne skladbe, vsako na svoji kitari, in z izvrstnim igranjem in petjem prepričal zbrano občinstvo. Pesem »Pred sliko Bineta Kreseta«, ki jo je napisal slovenski pesnik Milan Dekleva, je doživeto interpretirala dramska igralka Marijana Breclj. Na razstavi, ki je bila odprta do 13. oktobra, je Krese razstavil 21 slik, ki jih je naslikal od leta 2009 do danes. Na odprtju se je zbralo lepo število obiskovalcev, med njimi tudi gospa Marija Skočir iz Muzeja in galerij mesta Ljubljane, ki je o avtorju zapisala: »Težnja po ohranjanju filigranskega ustvarjalnega pristopa je Kreseta vodila v natančno, izčiščeno in premišljeno slikarsko potezo. Ta je postala bistven dejavnik njegovega umetniškega izraza, tisti najdrobnejši element, ki ustvarja dovršene celote slikarskih platen, večinoma precej velikih formatov. Ameriški modernizem, popart, tudi slovenski avtorji, kot sta Marij Pregelj in Vladimir Makuc, so v določenem trenutku mladega Kreseta fascinirali, a se je v desetletjih osebnega slikarskega razvoja oddvojil od vsake enoznačno določljive slikarske smeri. Celosten optični učinek njegovih slik ustvarjajo prekrivajoče se plasti pastoznih in na koncu lazurnih nanosov. Kresetova zgodnejša dela zaznamuje svet ezoteričnih simbolov, pismenk in praoblik, praviljčnih likov in halucinantnih metafor. A umetnikov izvir se je v letih preselil iz dežele nadstvarnih prividov v globlji stadij zavesti, kjer vlada mir izpraznjenosti in čista sublimna prezenca jaza. Slikanje tako Kresetu pomeni kanal, ki omogoča pretok iz podzavestnega v zavestno, iz eteričnega v oprijemljivo, iz univerzalnega v posamično.« Za okusno pogostitev po odprtju so poskrbele članice Društva deklet in žena na podeželju OSTRNICE. Vsi, ki ste zamudili razstavo, pa ste vljudno vabljeni na njegovo spletno stran www.binekrese.eu, kjer boste poleg njegovih del našli tudi video zapis, ki ga je na odprtju ujela naša televizija ORON TV Notranjska. ■

ROMANA NARED

Medvedja kraljica v gradu Snežnik

Naj že na začetku razpršimo vse dvome: Medvedja kraljica je naslov knjige, leposlovnega dela, romana, knjižnega prvenca avtorja mlajše generacije Andreja Rijavca, ki mu je bil posvečen oktobrski literarni večer v gradu Snežnik.

V pogovoru z avtorjem, ki ga je vodila ga. Maruša Mele Pavlin, se je kot primarna tema razkrival avtorjev odnos do fenomena rjavega medveda, skozi katerega je bila pozvana tudi publika, da opredeli svoj odnos do te živalske vrste (*Ursus arctos*). Oddaljevanje od Medvedje kraljice kot literarnega dela (kompozicija, karakterji, jezikovne prvine, ...) pa je zgolj navidezno. Ravno s tem se namreč približamo temeljni sporočilnosti romana, ki izhaja iz 'naravovarstvene' orientacije in bralca nenehno spodbuja k premisleku o lastni umeščenosti in odnosu do narave. Slednjo v pričujočem delu konkretizira medvedja samica, ki se v napeti zgodbi kot osrednji lik pridruži Jakobu, starosti Lovske družine. Roman je pisan v slogu kriminalke, ki z izpiljenim jezikom in aktualno tematiko vabi k branju vse, ki 'verjamejo v moč narave'. V prodaji je tudi v TIC Lož.

Avtor Medvedje kraljice Andrej Rijavec z družino živi v Postojni. Diplomiral je iz primerjalne književnosti in literarne teorije na Filozofski fakulteti v Ljubljani. Dela v oglaševanju, piše kratke zgodbe in sodeluje na literarnih in fotografskih natečajih. Je lokalni turistični vodnik Zelenega krasa in interpret kulturne dediščine, ki rad obišče Loško dolino. ■

Andrej Rijavec in Maruša Mele Pavlin na literarnem večeru v gradu Snežnik

foto: Matjaž Žnidaršič

BENJAMIN ŽNIDARŠIČ

Slikarsko-kiparska delavnica Obrh 2013

Tokratna četrta mednarodna slikarsko-kiparska delavnica je bila do sedaj največja in organizacijsko najbolj zahtevna, saj se je v času med 17. in 27. julijem zbralo preko štirideset slikarjev in kiparjev, ki so s slikarstvom omrežili marsikatero mlado srce. Nekaterim bo to druženje ostalo za vedno v spominu.

Že otvoritev in ustvarjanje pred njo je najavljalo nekaj posebnega. Pred otvoritvijo je izšla brošura kipov, ki so bili narejeni na Velikem Obrhu, pa tudi z označevalnimi tablicami smo opremili vse kipe. S kulturnim programom 19. 7. 2013, ki ga je zaznamoval glasbeni nastop Nejča Slaparja in Dina Goja smo odprli razstavo prinesenih del avtorjev, ki je bila posebna po tem, da je v galeriji vsak poiskal prostor za svojo sliko ali kip. Razstavo je z nagovorom pospremila umetnostna zgodovinarica Polona Škodič, lep utrinek pa je dodala Andreja Buh, urednica glasila Obrh. Razstavo pa je uradno odprl Benjamin Žnidaršič.

Druženje in izmenjavo izkušenj so z likovnimi ustvarjalci delili otroci, ki so željni znanja ustvarjati v vseh možnih tehnikah likovnega ustvarjanja. Prizorišče pa je dajalo tudi prenočišče, saj so nekateri prespali v sobah, drugi na senu, tretji v šotorih in tako pozno v noč kramljali ob ognju in si drug drugemu dajali ustvarjalni navdih. Dneve smo si popestrili z različnimi dogodki, med drugim nas je po Loški dolini z lojtrnikom vozil Janez Kandare. Zaradi prijetne družbe se je druženje raztegnilo kar za cel teden. Prvič so udeleženci imeli na voljo tudi urejene sanitarije s tuši, ki smo jih invalidi še najbolj pogrešali. Upamo, da bomo lahko v bodoče tudi marsikateremu popotniku olajšali podobne težave.

Delavnice so se udeležili:

Mario Barbujani, Igor Somrak, Jasna Tepina, Karmen, Dragica Čadež, Gregor Čadež, Rajko Modic, Dušan Strle, Marko, Janez Ovsec, Damjan Rogelj, Klavdij Leban, Lučka Kocjančič, Željko Vertelj, Rasso Causevig, Emil Škrbec, Jože Potokar, Branko Rupnik, David Almajer, Eva Berce, Dragica Benčič, Drago Vukovič, Anita in Katja Kolmanič, Eva, Dražen Poje, Brane Kumer, Vinko Bogataj, Neja Šenkinc, Tim Žnidaršič, Stojan Rutar, Sonja Pouhe, Benjamin Žnidaršič in spremljevalci Neža Potokar, Greta Škrbec, Marjeta Vrbnik, Gabi Vukovič, Slavica Šenkinc, Leon Trubačev, Aleš Žnidaršič, Maja Žnidaršič, Valentina Barbujani, Luis Fernando, Velja, Neža Žnidaršič, Tomaž Penko, Aljaž Kočever.

Razstavljajo:

Izik Adir, Silvo Mehle, Ludvik Šraj, Urška Žnidaršič, Mario Barbujani, Stipe Miličič, Ljubo Malenšek, Igor Somrak, Dragica Čadež, Gregor Čadež, Rajko Modic, Dušan Strle, Marko Novak, Janez Ovsec, Damjan Rogelj, Klavdij Leban, Lučka Kocjančič, Željko Vertelj, Rasso Causevig, Emil Škrbec, Jože Potokar, Branko Rupnik, David Almajer, Eva Berce, Dragica Benčič, Drago Vukovič, Anita, Dražen Poje, Brane Kumer, Vinko Bogataj, Stojan Rutar, Sonja Pouhe in Benjamin Žnidaršič.

avtor: Arhiv Ars Viva

JANJA URBIHA

Grad Snežnik je gorel

DOGODIL SE JE 15. ZAPIKOV FESTIVAL USTVARJALNOSTI
TOKRAT V SODELOVANJU S TEATROM MATITA: 6.–8. SEPTEMBER 2013

... in s svojim ognjem dodobra razgrel okoli 150 obiskovalcev festivala "Grad Gori!" Na gradu, predvsem pa v njegovi okolici, se je zgodilo okrog 20 dogodkov v samo treh dneh: koncertov znanih skupin, lutkovnih predstav in ustvarjalnih delavnic. Vsi nastopajoči, tudi zvoneča imena, kot so Terra folk in Brina Vogeltnik, so nastopili brezplačno! pravzaprav za dobro hrano, dobro voljo in za neponovljiv dogodek.

Posebnost festivala je bil prostorski pristop (site-specific). Vsak nastop se je namreč zgodil na drugem mestu, v, na ali v okolici gradu in na ta način je organizator Matija Solce, letošnji nagrajenec 7. lutkovnega bienala v Mariboru, ustvaril drugačen, poseben in svojstven karakter opisanemu festivalu. Nočni koncerti na plavajočem odru, v grajskem bajerju, pozna večerna predstava v cvingerju, koncert sopranistke v grajski kleti ali pa živžav otroških delavnic pod grajskim obzidjem ... Grad je bil ves čas osvetljen na različnih točkah, kar je prireditvi dalo dodaten, pravljičen pridih. Premikanje prireditvenega prostora od predstave do predstave pa nam je gledalcem povsem zabrisal realen občutek za čas in ustvaril lažno dolge dimenzije.

Petkovo popoldne se je začelo s prižiganjem ognja, Zapikovimi delavnicami lutk in zabavno predstavo "Zajec in kikirikijevo maslo", ki jo je zaigrala desetčlanska skupina imigrantov iz različnih kontinentov sveta. Predstavo je zrežirala Kozarka Jelena Sitar Cvetko iz gledališča Zapik in je del večjega projekta "Globalna lutka". Sledile so delavnice lampijonov pod taktirko papirnatega gledališča "Teatro Papelito", mednarodno priznanega ustvarjalca Braneta Solceta, ki tokrat (še) ni zaigral svoje predstave. Za tem se je pod obokom pri ribniku odvrtil koncert pevke s harfo Zvezdane Novakovič, vsestranske glasbenice, ki poje vse od jazza preko klasike do bolgarskih napevov. Otroci so prisluhnili nežnim zvokom harfe, režijanskim napevom, visokim švedskim krikom ter rezkim bolgarskim pesmim. Vse to je predstavila občinstvu ter požela pose-

bej velik aplavz za poslednjo pesem, povsem noro dadaistično kompozicijo. Gledalci smo se po tem nastopu prestavili v cvinger, kjer se je »novi« Kozarec, potujoči lutkar Matija Solce iz "teatra Matita" predstavil s predstavo "Happy Bones". Zanimiva predstava, ki jo je organizator tokratnega festivala postavil iz kosti, najdenih po vseh koncih sveta. Povsem običajne kosti se v spretnih rokah animatorja med predstavo spremenijo v najrazličnejše pojave. S svojimi predstavami je Matija že nekajkrat obšel svet, sedaj pa si spleta svoje gnezdo prav v naši dolini.

Med dogajanjem v grajski kleti so imenitni kuharji iz Skuhne nastopajočim umetnikom postregli v grajski pedentarski sobi jedi iz Egipta, medtem pa je v galeriji domačinka Anemarija Štefančič ob spremljavi klavirja doživeto odpela polurni repertoar klasičnih in modernih pesmi. Prelepi operni sopran se je razlegel po skrivnostnih grajskih sobah in celo skozi grajske zidove, kjer se je na drevakih že ogreval "Duo Najoua". Ko smo gledalci prišli na plano, smo spontano obkolili ribnik, kjer sta na drevakih ob soju bakel sedela glasbenika, ki sta ustvarila magično vzdušje s poigravanjem meditativnih zvokov "kalimb", iz buč in lesa narejenih zvočil, katerih zvoki so se odbijali od grajskih zidov in vodne površine. Janez Kandare je spretno obračal drevak in z zamahi vesel lovil glasbene vzorce, ki so v trdno temo odmevali skoraj uro dolgo.

Za zaključek prvega festivalskega dne so v cvingerju nastopili "Duo Aritmija in Nika Solce". Kitarista sta ubirala strastne balkanske ritme, ki jih je s svojim glasom nadgrajevala pevka in nas vodila skozi različne pokrajine Balkana. Magično osvetljeni cvinger smo zapustili ob polnoči in se najbolj zagrizeni pogreli še ob grajskem ognju.

Sobota se je začela še bolj živahno. Že v jutranjih urah sta se v OŠ Iga vas začeli dve delavnici. Pripovedno je vodila izvrstna Ana

Duša, pevsko delavnico grlenega petja pa že omenjena Zvezdana Novakovič. Delavnice so bile odprte za vse, a udeležilo se jih je le nekaj, večinoma igralci iz Ljubljane. Ob petih popoldne je gasilski avto z mednarodno zasedbo umetnikov zapeljal po vaseh in bobnal povabilo na prireditev. Na strehi avtomobila so z igranjem, sireno in muziko klicali ljudi. Na gradu se je ta čas že začejalo. Janez Kandare je s pomočniki na drevake položil deske in tako pripravil enkratni oder. S svojo vprego in lojtrnikom pa je na prizorišče peljal različne umetnike. Medtem je društvo Ostrnice pripravljalo okusno kavro, na lutkovnih delavnicah študentk PEF iz Kopra, Tausteatra Novo Mesto in Teatra Papelito se je že trlo otrok. Kot prva je nastopila skupina "Artizani" iz gledališča "Fru-Fru" s svojo predstavo "Grimmovo kolo sreče". Gledalci smo si zavrteli kolo in zadeli predstavo. Sami smo si lahko izbirali tudi konec. Na izbiri smo imeli srečnega ali žalostnega. Izvirna predstava z živo glasbo se je že končala, ko je na lojtrniku s svojimi podanimi služabniki pridiral osvajalec. Na grajskem obzidju je namreč že pela prelepa Anna Schonburg, vrgla svojemu ljubemu rožico, nakar jo je hudobna coprnica zaprla v grad. Gledalci smo se skupaj z Ananim osvajalcem podali iskat skrivni vhod v zaklenjeni grad, nakar smo pod mogočno bukvijo v grajskem parku naleteli na predstavo "Babičina sli-

foto: David Miller

vova obara" povsem sveže skupine **"Sračji dol"** iz Logatca. Naši kozarski gledališki kritiki so jim napovedali veliko prihodnost, saj so igralci z veliko mero entuziazma dodobra nasmejali zbrano množico. Mrak se je prevsil v temo, ko smo se skupaj z osvajalcem odpravili naprej iskat skrivni vhod v grad. In že smo se znašli pred plavajočim odrom, na katerem je na harfo igrala osamljena Anna. Tam nas je čakal čolnar Tone Lovko, izdelovalec na jezeru plavajočih drevakov. Množici je natrosil precej zanimivosti, a mudilo se nam je dalje, na jasi pri grajskem hrastu, osvetljenem z množico lampionov, nas je že čakalo novo presenečenje. Prisluhnilo smo **"Pravljicam za vse!"** pripovedovalke **Ane Duša** ob glasbeni spremljavi **Zvezdane Novakovič**. In spet smo bili povabljeni dalje, na predstavo **"Male Nočne Zgodbe"** teatra **Matita** pod oboke grajskega mostu. Izrazne lutke: pisatelj, zaljubljena žaba in toreator, ki znajo premikati oči in živijo veliko bolj izrazno od igralcev v navadnem gledališču, so dodobra razgrele množico. Predstava se je končala ob navdušenju gledalcev, zakaj prav na tem mestu sta se končno našla prelepa

Anna in njen osvajalec in povabila občinstvo na poročno slavo. To se je zgodilo na plavajočem splavu. **Brina Vogel**nik s svojim glasom, **Barja Drnovšek** z violino, izvrstni moldavski čelist **Martin** in harmonikaš **Matija Solce** so izvedli svoj premierni koncert. Ob obračanju splava, osvetljenega z baklami, približevanju in oddaljevanju od poslušalcev je Brina prešla skozi slovanske korenine k švedskim. Od slovenske pesmi "Grad gori" pa tja k švedskemu plesu "polska". Polurni koncert je bil kratko, a intenzivno doživetje, ob aplavzu so nastopajoči prišli na kopno. Tam je gorel ogenj, gasilski avto se je spremenil v **palaičinkarnico** in razdajal palačinke izpod rok Žana in Katarine. Še vedno precej velika množica je naposled pričakala poslednji koncert: **Terra folk & Symbolic Orchestra reunion**. V pravljični grad so **Bojan Cvetrežnik**, **Klemen Bračko** in **Daniel Mystica** treščili naravnost iz drugega koncerta in takoj potegnili glasbeno štrno povsem svežega projekta. Bolj hitro se res ni dalo igrati, pridružila se jim je violinistka Barja in ob občasni popestritvi z glasbenimi gosti ter zabavnim koketiranjem z gledalci je njihov koncert pod grajskim obzidjem kar

trajal in trajal. Nekateri so še naročili zadnjo palačinko in se odpravili domov, spet drugi pa kar na lojtrnik, kjer je iz sena nastalo udobno ležišče za najbolj utrujene. Nedeljsko jutro so zaznamovale predstave **Gledališča Zapik**. Kamishibaj (tradicionalno japonsko pripovedovanje) in znamenito izpeljano **"Rdečo kapico"** z minimalistično sceno sta Kozarca **Jelena in Igor Cvetko** izpeljala v precej polnem grajskem dvorišču. Še poslednjič so zaveslali na drevakih, ki so se v dveh dneh dodobra udomačili v grajskem bajerju, preden so jih s težavo zvezli iz vode. Zadnja ekspedicija umetnikov je odšla v **Križno jamo**. S tem »underground« dejanjem se je končal 15. zapikov festival ustvarjalnosti in hkrati prvi festival **"Grad gori!"**. Organizator Matija Solce je vtise o festivalu strnil takole: »Ob entuziazmu domačinov, ob požrtvovalnosti in prostovoljnemu delu organizatorjev in predvsem ob prostovoljni udeležbi umetnikov se je zgodil prvi poskus oživitve gradu Snežnik na drugačen način. Zaradi velike količine dela so organizatorji, gledališče Zapik in Teatro Matita zapostavili obveščanje, saj bi si tako bogat in lep dogodek zaslužil večjo odmevnost. Vendar je festival pokazal pomembne možnosti povezovanja domačinov, kulturnega turizma in predvsem enkratnega doživetja, ki mu težko najdemo par. Umetniki se zgrinjajo v dolino, kjer nastaja kotel idej, ki bodo kmalu prišle na plano. Če ne prej, na naslednjem festivalu "Grad gori!"«.

Zato bi se organizatorji na tem mestu želeli zahvaliti vsem sodelujočim, tako prostovoljcem kot umetnikom, da so pripomogli k realizaciji prve edicije festivala.

Zahvala nastopajočim: Malindi Morris, Zvezdani Novakovič, Martinu, Niki Solce, Dinu Dzopu, Tilnu Stepišniku, Bojanu Cvetrežniku, Klemnu Bračku, Danielu Mystici, Matiji Solcu, Brini Vogel, Barji Drnovšek, Jeleni Sitar Cvetko, Igorju Cvetku, Ireni Rajh ter vsem Artizanom, vsem iz projekta Globalna lutka, študentkam PEF ter Tausteatru Novo Mesto, Branetu Solcu in Sanji Fidler, Anemariji Štefančič in Sandri na klavirju, Samu Kutini in Ani Kravanja, Ani Duša, skupini Sračji Dol.

In še ostalim sodelujočim: Gledališču Zapik in Teatru Matita, Janezu in Majdi Špeh za predajo gradu ter požrtvovalnost pri organizaciji, Janezu Kandaretu z družino za lojtrnik, prevoz drevakov, čolnarjenje, ideje in še in še ..., pa Jožici Mlinar in Mihi iz JSKD Cerknica, JSKD, Zavodu grad Snežnik, TIC-u Loška Dolina, Tonetu Lovku, Janji Urbih, Sari Evelynne Brown, Tomažu Perku, Janezu Križaju, Žanu in Katarini, Luciotu in Aritmiji, društvu Ostrnice, Skuhnji, Gašperju in ostalim iz Križne Jame.

In vsem ostalim naključno sodelujočim, ki so priskočili na pomoč v težavnih trenutkih in seveda obiskovalcem, ki so s svojim obiskom poskrbeli, da bo grad gorel še naprej. ■

ZAVOD RIHTARJEVA
DOMAČIJA ALENKA VEBER

Gozdarske in lovske zgodbe

Zavod Rihtarjeva domačija iz Babnega Polja je letos prvič sodeloval na Dnevih evropske kulturne dediščine.

S prireditvijo **Gozdarske in lovske zgodbe notranjskega izseljenskega pisatelja Franka Troha Rihtarjevega** je zavod obeležil tudi 100. obletnico Trohovega odhoda v Severno Ameriko. Troha je domovino zapustil 3. oktobra 1913. Prireditvev je potekala na prostem na Rihtarjevi gmajni – tu je organizator uredil 1300 m² gozdne površine.

V okviru prireditve so bile razstavljene dokumentarne fotografije notranjskih gozdarjev, furmanov in tesarjev, ki jih je zavod pridobil v Slovenskem etnografskem muzeju.

Prav tako je bilo razstavljeno gozdarsko, furmansko in tesarstvo orodje, ki so ga uporabljali naši predniki na prehodu iz 19. v 20. stoletje.

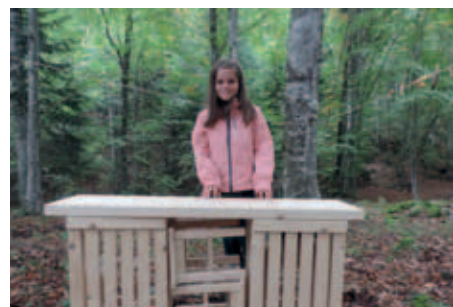
Na Rihtarjevi gmajni zavod tudi v prihodnje načrtuje prireditve.

Letošnjim številnim prirediteljem v okviru tedna evropske kulturne dediščine (od 28. septembra 2013 do 5. oktobra 2013) se je prvič pridružil tudi Zavod Rihtarjeva domačija iz Babnega Polja s prireditvijo **Gozdarske in lovske zgodbe notranjskega izseljenskega pisatelja Franka Trohe Rihtarjevega**.

Za kraj prireditve si je organizator izbral gozd, kamor tudi gozdarske in lovske zgodbe sodijo. V neposredni bližini Rihtarjeve domačije leži tudi Rihtarjeva gmajna. Tu je zavod uredil 1300 m² gozdne površine v t. i. učilnico v naravi, pri urejanju je skrbno sledil gozdnemu utripu in v prostor ni vnašal nenaravnih materialov.

Žal je izjemno skrbno načrtovano prireditvev v nedeljo nekoliko skalilo izjemno deževno vreme, a prireditelj jo je vseeno izpeljal, udeležilo pa se je 30 obiskovalcev.

Obiskovalci so se najprej zbrali na Rihtarjevi domačiji, kjer jih je na pot z zvoki diatonič-

Na Rihtarjevi gmajni nastaja učilnica v naravi.

Galerija v naravi – razstava dokumentarnih fotografij Slovenskega etnografskega muzeja

ne harmonike pospremil in ogrel Domen Šraj iz Kozarišč, nakar so se peš odpravili na Rihtarjevo gmajno. Tu jih je pričakala prava gozdna dvorana z razstavljenimi fotografijami, ognjiščem, žagami, sekirami, letvenim košem, žago amerikanko itd.

V prijetnem vzdušju je nato potekal ogled razstave in pomenki o tem in onem orodju. Za vse udeležence je zavod natisnil tudi štiri Trohove zgodbe *Trpljenje duše*, *Mladi gozdar*, *Izvrsten lovec* in *Naš izlet*.

Frank Troha s svojimi gozdarskimi in lovskimi zgodbami vedno želi pritegniti z zanimivo motivacijo, dobro skicirano človeško figuro in značajsko podobo, še posebej pa z rastočo in napeto zgodbo, s humornim zasukom ali zgolj s potekom junakove (družinske) življenjske usode.

Alojz Troha, p. d. Tišlarjev in Alenka Veber, p. d. Rihtarjeva med pripravami na prireditve

Droben fragment med spominskimi zapisi (*»kot sen iz otroških dni«*) z naslovom **Trpljenje duše** (Glas naroda, 1932) odseva posebno pisateljevo opazovalno tenkočutnost in voljo po sprejemanju ljudske modrosti in domišljije. Kot fantič je v spremstvu starega kmeta v gozdu *»tako vestno poslušal in (sem) ga tako verno motril z očmi«*, ko je sledil pripovedovanju o tem, kaj pomeni škripanje dreves in kako rešiš mrtve duše, da ne bodo več trpele. Starčkova pripoved mu da misliti tako močno, da ga spomin nanjo neprestano spremlja in modri (*»To vse se je ponavljalo od roda do roda in tako tudi nam ostajalo trajno v spominu.«*). V zaključnem delu fragmenta s svojim značilnim in modrim spoznanjem o ljudskem praznoverju dostavi: *»Od tistih*

davnih dni, sem blodil po gozdovih. Nešteto škripajočih dreves sem že opazil in jih tudi nešteto posekal, toda danes sem drugega mišljenja. Prepričan sem, da z vsem svojim delom, kar sem ga v gozdovih opravil, nisem niti ene duše odrešil trpljenja.«

Med gozdarskimi zgodbami je tudi pripoved o mladem fantu brez staršev, ki služi pri premožnem kmetu (**Mladi gozdar**, Glas naroda, 1932) in s svojim čutečim značajem zamen poskuša ustaviti surovega gospodarja, ki podre drevo, na katerem je gnezdo s ptički. Kasneje pa ta človek ob uničevalnem vojaškem napadu na vas fantu prizna vrednost obzirne človečnosti in ga sprejme kot svojega sina (njegov sin pade na fronti v prvi svetovni vojni), kot zeta in novega gospodarja.

Na Rihtarjevi gmajni

Tudi lovske zgodbe so zanimiv del spominskih zapisov, v katerih opise napetega dogajanja in razgibanih obratov spremljajo psihološki portreti oseb, značilni dialogi in predvsem pretehtano razvita zgodba. Ob anekdotičnih zapletih tovrstnih zgodb je opaziti značilne domišljijske prvine, dogajalno pretiravanje ali ponavljanje motivov. Na anekdotično svojevrsten način poteka tudi zgodba **Izvrsten lovec** (Glas naroda, 1929), katere glavni protagonist je prileten gozdni čuvaj, ki nima izkušenj s streljanjem in ga lovski kolegi najprej malo preskušajo, ga tudi izzivajo in mu podtaknejo pokvarjeno puško, kar mu skoraj vzame veselje do lova. Potem se mu s poklonjeno novo puško posreči, da z enim samim strelom pokosi tri srne hkrati. Pripovedovalec je zgodbo doživel kot pomočnik lovske družine (*»Jaz sem bil takrat še mlad fant, še v šolo sem pohajal.«* – *pojasni avtor zapisa*) in mu je zgodba dobro ostala v spominu predvsem zato, ker jo je glavni protagonist, čuvaj Kožuhar, na svoja stara leta znova in znova pripovedoval kot eno izmed svojih posebej spomina vrednih lovskih dogodivščin.

Prostor za otroške ilustracije

Značilnega zapisovalčevega uvodnega komentarja v tej zgodbi ni, tudi med samo pripovedjo je prisotnost pripovedovalca manj opazna. V zaključnem delu pa se sklep odmakne od zgodbe le z bežno mislijo na že umrlega lovca: *»Od tedaj je preteklo že mnogo let. Po gozdu še vedno lazijo strastni lovci. Toda takih je malo kot je bil Jakob Kožuhar.«* Otroško raziskovanje gozda, ljubezen do živali, posebno ptic, je Troha v svojih spominih na otroštvo zabeležil pod naslovom **Naš izlet** (Nova doba, 1931). Pripoveduje o skupini dečkov, ki so se razpršili po gozdu in kadar je kdo opazil kaj zanimivega, so se spet zbrali, nabirali lešnike, plezali po drevju in preiskovali drevesne votline, kjer so opazovali gnezda različnih živali, končno tudi nevarnega strupenega gada. Tudi tej zgodbi sledi poučno svarilo.

Posebnost gozdarskih zgodb so sicer najpogostejše tudi opisi delovnih postopkov in mnogih nevarnosti, ki otežujejo delo gozdarjev. V Trohovem oblikovanju delavske in socialne tematike pa pripoved vedno spremlja tudi občuteno opazovanje in dojemanje čustvenih stanj literarnih oseb v dramatičnih trenutkih epskega dogajanja.

Zavod Rihtarjeva domačija se še posebej zahvaljuje Alojzu Trohi, p. d. Tišlarjevemu Lojzetu za nesebično pomoč pri izvedbi prireditve, Domnu Šraju za ubrano igranje na diatonično harmoniko, Slovenskemu etnografskemu muzeju iz Ljubljane, Kovinoplastiki Lož d. d. ter vsem članom zavoda ter obiskovalcem. ■

Objemite svoje drevo

ANĐELKA POGORILIČ, KNJIŽNIČARKA

Ob 130-letnici rojstva Leopolda Turšiča

Leopold Turšič (1883-1927)

Pridobljeno 9. 10. 2013 s svetovnega spleta:
URN:NBN:SI:img-X5VFINF2 from <http://www.dlib.si>

Pesnik in duhovnik Leopold Turšič se je rodil v Ložu 13. novembra 1883 mizarju Andreju in Heleni, r. Mulec. Leta 1903 je po končani ljubljanski gimnaziji stopil v bogoslovje in pet let pozneje postal duhovnik. Kot kaplan je od 1907 do 1910 služboval v Gornjem Logatcu, od 1910 do 1913 na Vrhniki in v Št. Vidu nad Ljubljano do začetka prve svetovne vojne. Decembra 1914 je moral oditi na fronto za vojaškega duhovnika in bil za svoje nesebično kuratorsko delo trikrat odlikovan. Po koncu prve svetovne vojne je 1919 služboval kot kaplan v Šmihelu pri Novem mestu, leta 1920 pa je prevzel župnijo v Krškem. Vojaška služba je načela njegovo zdravje in zbolel je za jetiko. Kljub večkratnem zdravljenju na Golniku ga je bolezen premagala in je leta 1927 umrl, še ne star 44 let. V reviji *Dom in svet* je pred smrtjo pisal uredniku: »Dragi gospod urednik! Par pesmic vam pošiljam za *Dom in svet*. Ne bodite hudi, če vam morda ne bodo po volji; tudi jaz ne bom, če jih zavržete. Včasih so me pri Domu in svetu radi videli, pa bi se rad poslovil, ker ne bom dolgo. Bolezen me je zopet prav krepko prijala. Prihodnje dni moram zopet na Golnik v zdravišče, dvomim pa, da bi se mi stanje kaj izboljšalo. Bodite tako prijazni in mi odgovorite, kaj ste s pesmimi ukrenili. Kakor rečeno, ne bom nič hud, če ne sodijo med sedanje in jih vržete v koš.« Nekatero izmed poslanih pesmi so objavili v naslednjih številkah, v celoti pa so objavljene v pesniški zbirki *Tiho veselje*, ki je izšla po njegovi smrti pri Družbi sv. Mohorja v Celju v 24. zvezku Mohorjeve knjižnice.

V Krškem so mu župljani postavili nagrobnik z verzi, ki jih je napisal sam:

*Med vami sem živel, med vami umrl.
Bo kdo-li za mano si solzo otrl?
Ni treba. – A kadar greš tod naokoli,
vsaj en očenaš mi za dušo pomoli.*

Pisati je začel že kot gimnazijec. Prve objave so zrcalo duševnih bojov, ki jih je preživljala tedanja mladina. Kasneje njegove pesmi opevajo predvsem lepoto in domačnost slovenske pokrajine, dobroto in čistost srca, le redko pa samoto in bridkost. Kot vojaški duhovnik je v dnevnik *Slovenec* pošiljal številne dopise. Svoje prispevke je imel tudi v revijah *Dom in svet* ter *Mladika*. Večinoma je objavljaval pod psevdonimi Marijan, Milko Milič, Radoš in Strninski. Kot Strninski je v *Planinskem vestniku* leta 1899 prvič javno objavil spis *Na Snežnik*. Objavljamo ga v celoti, saj nam loškega pesnika predstavlja v povsem drugi, bolj sproščeni vlogi ljubitelja notranjske narave.

viri:

Turšič, A. (1997). *Tiho veselje*. Maribor: Drumac.
Koblar, F. (1927). Leopold Turšič. *Dom in svet*, letnik 40, številka 5.
Strninski. (1899). *Na Snežnik*. *Planinski vestnik* (25. 11. 1899), letnik 5, številka 11.
Turšič, Leopold. Pridobljeno 9. 10. 2013 s svetovnega spleta: <http://www.notranjci.si/?crka=T&izberi=1#&&PageIndex=1>

Na Snežnik (1796 m)

Spisal Strninski

Sladki sen nas je zibal malone štiri ure, ko nas pokliče vodnik. Malo nejevoljen sem bil, da me je zbudil ravno sedaj iz tako sladkih sanj, ker sanjal sem ravno o zaželenem Snežniku. Hočeš, nočeš, sem moral vstati. Pogledal sem na uro; kazala je ravno dve. »No«, sem si mislil, »dve uri bomo morali še stopati, da bomo stali na Snežnikovem vrhu.« Nebo je bilo jasno in svetlo kakor prej; niti enega oblaka ni bilo videti. Z veseljem smo zopet stopili za vodnikom. Šli smo nazaj po cesti do ranice, katero nam je bil pokazal sinoči vodnik. Po dobro uhojeni poti, ki jo večkrat križajo druge, smo korakali polagoma navzgor. To je markirana pot D. u. Ö. A. V-a; a markacija je že tako obledela, da jo komaj razločiš. Polagoma se je začelo dagniti in zvezde so pobledovale. Mrzla sapa je vela od Snežnikove strani. Stopali smo po poraslem pobočju Gašparjevega hriba (1416 m) in Nove Graščine (1540 m), kateri smo prišli skoro do vrha. Velik planinski travnik

zazremo pred seboj; na ono stran pa se nam odpre precej globoka gorska kotlina, v kateri stoji stara, že razpadla kočja D. u. Ö. A. V-a. Nad njo pa zagledamo še v poltemi skalovite, s cvetjem porasle sosede Snežnikove; vrha njegovega še nismo videli, še bukov gozdek nas loči, in med njimi smo. Po kameniti, strmi poti smo stopali in kmalu dospeli na prijazno ravnico prav pod vrhom. Sedaj smo šele zagledali stožčasti vrh. Zavriskali smo vsi kakor na eno grlo. Ura je kazala šele polštirih, in nas je ločila še desetminutna pot do vrha. Po kratkem počitku nad globoko kotlino, ki jo od vseh strani omejujejo sive skale, smo krenili proti vrhu.

Mrzla burja nam je zavela v obraz, ko smo stopili na vrh. Nebo je bilo jasno na vse strani. Po dolinah je ležal še somrak, torej še nismo videli v daljavo. Oglejmo si torej bližnjo okolico!

Proti zahodu se drži Snežnika Mali Snežnik (1689 m), ki mu je vrh poln cvetja. Na južno stran ga obkrožuje poraslo gorovje Lom. Pod teboj se razprostira črni gozd, po katerem lažijo medvedje in volkovi. Proti severu stoji skalnati vrh Trikaliče (1594 m).

Triangul na vrhu Snežnikovem je bil podrt, le en drog je še štrlel v zrak. Naš vodnik je porabil to priliko, razsekal ostale drogeve, ki so ležali na vse strani razmetani po tleh, ter zakuril; mi pa smo posedli ter se gledi.

Sedaj šele se nam je pokazal prekrasen prizor. Tam v neskončni daljavi na vzhodu se je pojavilo kakor velika »ribniška reta« božje solnce v temno-rdeči barvi. Kaka krasota! Žarki njegovi pa so kmalu zlatili skalnate vrhove bližnjih gora. Solnce se je vedno bolj in bolj manjšalo, a bilo vedno svetlejšo; obrniti smo morali oči v stran, ker niso mogle več zmagovati prevelike svetlobe.

Zdaj se pa ozrimo na okoli! Malo je na Kranjskem gora, ki bi nudile turistu toliko krasnega in razsežnega razgleda kakor Snežnik. Proti jugovzhodu ti oko splava nad bližnjimi vrhovi čez širno Hrvaško tja do gorate Bosne. Ob meji njene zreš Dinarske Alpe z goro Dinaro (1834 m), Troglavom (1913 m). V ospredju kipe v nebo Plešivica (1650 m), mogočni Velebit (1753 m), Rišnjak, na levo od tega Hrvaški Snežnik. Proti vzhodu in severovzhodu to zre oko celo Dolenjsko tja do poraslih Gorjancev in dalje po Hrvaški ravnini tja do Zagreba. Prijazne vasi, trgi in mesta se belijo med nizkim brdjem in vinogradi. Na severu se blešče Savinske planine s svojimi belimi velikani. Dalje ti zre oko na Karavanke z mogočnim Stolom; pod njimi se pa razprostira razsežna Savska ravnina, po kateri se vije liki srebrn pas mati kranjskih rek. Tam zadaj za poraslim Kri-

mom (1106 m) zagledaš tudi Ljubljanski grad. In tam proti severozahodu, kjer se začenja Savska ravnina, ti zablešči nasproti med drugimi belimi vrhovi ponosni Triglav. Dalje ti zre oko čez celo Notranjsko; pod teboj stoje vsi vrhovi skalovitega Krasa: vrhati Nanos (1300 m), Cerkniški Javornik (1272 m), kateremu »jezero cerkljansko pere noge«, dalje Idrijski Javornik (1242 m) in Trnovski les z Goljakom. Pod tabo leže: Postojina, Senožče, Št. Peter i. t. d. Oko ti splava nad skalovitim Krasom dalje do Trsta, in ob jasnem vremenu vidiš tam za morjem z daljnogledom tudi slavne Benetke.

Proti jugu je razgled malo bolj omejen, ker ga zapirajo bližnje obmejne gore: skaloviti Zatrep (1454 m), Mali in Veliki Razbor (1290 m), Travnica (1490 m), Škurina (1468 m), Učka in druge. Ali vendar ti zre oko doli na Dalmatinsko obrežje, ob njem pa vidiš razsejane mnogobrojne otoke. Z daljnogledom vidiš celo plavajoče ladje.

Ko smo se nagledali, smo sedli zopet k ognju ter se okrepčali. Potem smo si šli natrgat pečnic. Dobili smo prav lepih, ker je bilo ravno pravi čas – bilo je sredi avgusta.

Mudili smo se na vrhu skoraj poldrugo uro; čas je bilo torej oditi. A pusto se nam je zdelo, hoditi po isti poti nazaj. Vodnik nam je pokazal drugo pot čez bližnji vrh Trikaliče, kjer se nahaja izvirek z mrzlo pitno vodo. Bili smo torej tem bolj zadovoljni, ker nas je mučila silna žega. A prepričali smo se potem, da je ta pot predolga, ker pelje preveč po ovinkih, vendar ni brez zanimivosti. Pot drži do Trikaliča proti severu; prav do tam rasto sleč in druge planinske cvetke. Sploh je Snežnik zanimiv v botaničnem oziru; tu se spajata severna in južna flora. Ko smo prišli do Trikaliča, se razprostro pred našimi očmi obširni planinski pašniki. Pred nekaj leti so se tod pasle kraške koze in ovce. V globoki kotlini pod potom pa smo res dobili mrzle pitne vode. Od Trikaliča se zavije pot proti vzhodu skoro prav pod Snežnikovim vrhom po gozdu na cesto. Druga pot pa pelje s Snežnika na Kras. Pot je zaznamenovalo Slov. plan. društvo.

Kmalu po osmi uri smo prišli, vsi okrašeni s pečnicami in drugim cvetjem, zadovoljni in veseli v Leskovo dolino. Zopet smo počivali skoro celo uro ter se okrepčali z gorkimi jedili. Plačali smo vodnika ter se poslovili.

Tura na Snežnik je jako lahka in zelo prijetna. Brez vsake težave pride sedemletni dečko na vrh, kaj še izkušen turist! Žal, da je najvišji vrh na kranjskem Krasu tako malo obiskovan; dal Bog, da bi bil v prihodnje bolje! ■

MILAN ŠRAJ

Aktivna jesen ŠRD Snežnik-Kozarišče

Po poletnih počitnicah, ki so kar malce prehitro minile, smo že zajadrali v jesen, prav tako kot šolarji pa smo tudi v ŠRD Snežnik – Kozarišče začeli z delom »na polno«.

Na začetku septembra smo lovili lepo vreme in se tako 8. septembra odpravili v sosednjo Hrvaško v Nacionalni park Risnjak. Po ne ravno lepi cesti smo se podali z avtomobili do izhodišča na Risnjak in po poldrugri uri hoje v senci bukovega gozda prispeli do kočice pod vznožjem Risnjaka. Nekaterim je bilo to dovolj, drugi pa smo se povzpeli na sam vrh. Ni nam bilo žal, da smo se malce »pomatrali« po jeklenih pletenicah, saj nas je na vrhu pričakal prelep razgled na Kvarner, na Snježnik, na našega očaka – Snežnik. Po krajšem oddihu pri koči je sledil spust do naših jeklenih konjičkov. Odpravili smo se še na izvir Kolpe. Sonce je lepo gredo in že smo mislili, da nikakor ne bomo prišli v senco, a nas je objel prijeten hlad reke Kolpe in pogled na lepo zeleno barvo vode nam je zopet povrnil moči.

Že čez štirinajst dni, 22. septembra, smo izvedli pohod po slovenskih vojnih partizanskih bolnišnicah pod Snežnikom. Obiskali smo spominska obeležja petih postojank in se pri vsaki postojanki zadržali par minut ter obudili spomine na težki čas med II. svetovno vojno, ko so se v naših gozdovih pod nemogočimi pogoji reševala življenja. Veseli smo, da so se nam pridružili tudi nečlani društva. Nekje proti koncu pohoda nas je čakala ekipa z malico, ki je po nekaj urni hoji bila še kako dobrodošla. Čakal nas je še zadnji spust čez »drn in strn« do zadnje postojanke – lekarne Planjava ter do naših avtomobilov. Tudi tokrat nam je bilo vreme naklonjeno in pohod v jesenskih barvah drevja je minil v prijetnem druženju 30-ih udeležencev. Moram se zahvaliti našima članoma Slavku in Branetu, ki sta pripravila pot in nas varno pripeljala do vseh 5-ih postojank in nazaj do cilja oz. starta.

Prejšnjo soboto, 5. oktobra, pa nas je čakala organizacija naše največje prireditve – Teka po polhovih stopinjah. Tokrat nam kakor tudi Turističnemu društvu kot organizatorju 32. Polharske noči vreme ni bilo naklonjeno. Naj povem, da že deseto leto prirejamo Tek po polhovih stopinjah, ki je hkrati tudi uvod v to že tradicionalno notranjsko prireditev. Kljub kislemu vremenu in rosenju dežja se je na Zagradnih njivah zbralo preko 170 udeležencev 10. Teka po polhovih stopinjah, ki šteje tudi za pokal ElgoNova – notranjski tekaški pokal. Zalo smo veseli, da je bila kar polovica udeležencev osnovnošolskih otrok, za kar pa so seveda v veliki meri zaslužni učitelji, ki so učence motivirali. Na tem mestu se moram opravičiti g. Francu Levcu, ki bi kot najstarejši udeleženec teka moral prejeti pokal »za najstarejšega udeleženca«, vendar je prišlo do nesporazuma pri podeljevanju in je pokal prejela sicer najstarejša udeleženka teka. Gospodu Francu se iskreno opravičujemo in obljubljamo, da bomo napako popravili. Smo pa izredno veseli ter hkrati ponosni, da je g. Franc stalni udeleženec naše prireditve in mu želimo, da bi še velikokrat pretekel progo polhovega teka. Poleg glavnega sponzorja NTP, podjetja Elgo Nova, nam je na našem teku prisluhnilo podjetje Elektroenergija d. o. o. in nam že drugo leto podarila artikla, ki so jih poleg društvenega artikla, ki so jih sicer dobili vsi udeleženci društva, dobili še naši najmlajši udeleženci.

V jesenskem delu se pričena v telovadnici vrtca v Starem trgu tudi organizirana vadba pod strokovnim vodstvom fizioterapevte, kasneje v novembru oz. decembru pa tekmovanja v namiznem tenisu in badmintonu prav tako v telovadnici osnovne šole v Starem trgu. Tako kot vse ostale prireditve bodo tudi te objavljene tako na spletni strani društva, na TV Oron ter na Facebooku našega društva. Vse aktivnosti, navedene v tem članku, so sponzorirane s strani Občine Loška dolina. ■

foto: Arhiv ŠRD Kozarišče

Septembra 1983 so v Loški dolini ustanovili planinsko društvo Snežnik. Med pobudniki in kasnejšimi ustanovitelji so bili mladi planinci, ki so se poletje pred tem odpravili na Triglav, kjer je, kot pravijo, pravzaprav padla ideja.

Danes objavljamo nekaj spominov na pohod:

»Oj, Triglav, moj dom,
kako si krasan,«
se izvilo iz grla
na vrhu je nam.

Bil prekrasen je svet,
kamor je segal pogled,
v prelestne doline
in na druge planine.

Smo pozabili na to,
da gor težko je šlo,
drug drugemu smo se čudili,
da končno smo vrh osvojili.

Naj v pesmi povem
vsem našim ljudem,
kako smo začeli,
da smo Triglav zavzeli.

Smo se v restavraciji zbrali,
da bi le pokramljali,
ko nekdo idejo je dal:
»Gremo na Triglav!«

Vsi smo se hitro razvneli,
od navdušenja smo zažareli,
tema vseh naših razprav
pa bil je seveda Triglav.

Ko smo na postaji se zbrali,
drug v drugega čudno zijali,
bili planinci smo zdravi,
podobni planinski odpravi.

Tako naša družbica mala
se je na Triglav podala,
odločena, da bo na goro srečno prispela
in jo v hipu tudi zavzela.

Podprti z notranjo močo
prišli v planinsko smo kočo,
tam smo se dobro imeli,
s planinci še drugimi smo skupaj zapeli.

Zjutraj na pot smo krenili,
malo postali, pa jedli in pili,
vse pa spreletaval je srh,
ko smo pomislili, kje je še vrh.

Se me polasčala je groza,
Slavica pa je šla kot divja koza,
s Snežni tempa nisva vzdržali,
pa sva na repu kolone ostali.

Na koncu pa bil čisto hin
je tudi naš Kosobrin,
naš najbolj sladek fantiček,
saj ga poznate – Matiček.

Pred Kredarico je kar obstal,
v sneg je sedel in dejal:
»Triglav me nič več ne mika,
ne grem več naprej, tu ostanem, pa pika!«

Ko se je koča odkrila,
se nam je prikazala Marija,
od sreče smo skakali, vpili,
nič več se nismo jezili.

Tam smo se s čajem podprli,
potem pa na vrh se ozrli,
hitro, da nas prej ne mine,
smo se povzpeli na kline.

Glasu nisem več imela,
ko sem na klinu visela,
pa še sedaj zanj bi držala,
če se Marija ne bi hinavsko smejala.

V tej družbici mali
vsi močno smo skupaj držali,
fante pa smo imeli zato,
da so nam vso pot pomagali.

Marko je dolg kakor hloed,
zato nam je bil kažipot,
vedeli smo, da ta pot je prava,
orientacija pa bila njegova je glava.

Na vrhu smo se veselili,
pa s slivovko naš vzpon zalili,
bili smo vsi skupaj presrečni,
čeprav s štrikom so štiri krstili.

Vesolja mi tudi driska ni vzela,
saj od strahu sem jo ves čas imela,
šele na vrhu, ko bili zbrani smo vsi,
sem jim povedala, kam me tišči.

Potem dol je šlo lažje,
lahko bi rekli, kar vražje,
pa ne bi tako vsi hiteli,
če stranišča na Doliču ne bi imeli.

Ko končno tja smo prispeli,
smo spet se krasno imeli,
potem pa utrujeni vsi smo pogleli,
srečni, da svoj cilj smo dosegli.

Matiček je tam najbolj užival,
ko se je na skupnih ležiščih prerival,
rad bi se obrnil ali pa spal,
a ni šlo, na njem Jože s Primorske je stal.

Vse to je res, kar sem tu napisala,
poročilo s triglavskih poti sem podala,
iz pesmice te pa čelja zveni,
da se prihodnjič pridružite vsi!

Jasna Lekan, avgusta 1983

foto: arhiv Slavice Čuk

IGOR JADRIČ

Osvojili dva črna pasova za Loško dolino

Slikanje z osvojenimi mojstrskimi nazivi
ekskluzivno za Obrh (foto: J. U.)

Kot smo napovedali že v prejšnji številki Obrh, so se člani karate kluba Sochin Loška dolina (prej Karate klub Cerknica) skupaj s starši ter trenerjem Igorjem Jadričem na praznik državnosti odpravili v Črno goro. Tam je potekal karate seminar, ki ga je vodil predsednik in glavni inštruktor Japonske karate zveze v Srbiji, Oliver Tomić, mojster karateja 7. DAN. Treninji so potekali med 6.30 in 7.30 uro zjutraj ter med 19.00 in 20.00 uro zvečer. Zjutraj so bili kondicijski treninji, zvečer pa so bile na programu tehnike in kate, ki so bile aktualne za izpit. V takem ritmu so se treninji nadaljevali do osmega dne seminarja oz. do izpita. Na izpitu so morali Jan Mlakar, Erazem Urbiha, Vid Kočevar, Neli Trontelj ter Marko Valentini močno in odločno ter seveda brez napak pokazati, kaj so se naučili v šestih oz. sedmih let. Da je bila zadeva še težja in bolj zanimiva, so bili rezultati izpita objavljeni šele po zaključku tekmovanja v borbah in katah, na katerem so sodelovali tudi ostali predstavniki seminarja. Rezultati so bili pričakovano pozitivni, saj so navedeni učenci in njihov trener v minulih letih v to vložili mnogo dela. Predpisane tehnike so učenci intenzivno ponavljali zadnja dva meseca in v Črni gori dodatno pilili in popravljali s pomočjo mojstra karateja 5. DAN Marka Tomića. Zaradi navedenega sta karate kluba iz Cerknice in Loške doline bogatejša za 5 mojstrov karateja (črni pas 1. DAN). Za Loško dolino sta črna pasova oz. mojstrski naslov osvojila Jan in Erazem. Vsem iskreno čestitamo v želji, da se s tem njihova kariera še ni končala, temveč šele dobro začela. Ne smemo pozabiti še na ostala dva člana, ki sta prav tako sodelovala in prestala vse zahteve na treningih. Lovro je treniral s kandidati za črn pas in se tako tudi sam pripravljaj na izpit, ki ga bo po pravilih lahko opravljal šele naslednje leto, Hubert pa se je kljub svoji mladosti izkazal na kondicijskih treningih in nam svoje znanje v katah predstavil na tekmovanju. ■

Pred treningom, na črnogorski obali.
foto: J. U.

IRENA KOVAČ, LILIJANA KANDARE, NEŽA ŽNIDARŠIČ, METKA RAVŠELJ

Potepanje po Škotskem v okviru programa Leonardo da Vinci (od 23. 8. 2013 do 5. 9. 2013)

V okviru programa Leonardo da Vinci smo primere dobre prakse v turistični ponudbi doživeli tudi predstavniki Notranjsko-kraške regije. Na dvotedensko strokovno ekskurzijo po Škotskem se nas je odpravilo deset vedoželjnih Notranjcev in Notranjk, ki smo Škotsko pokrajino doživeli v vsej njeni naravni in kulturni razsežnosti. Doživljali in spoznavali pa smo tudi čisto običajen vsakdan Škotov, ki je lahko izjemno zanimiv, predvsem pa drugačen od našega.

V okviru evropskega projekta Leonardo da Vinci sta VITRA – Center za uravnotežen razvoj iz Cerknice (vodja g. Bojan Žnidaršič) ter ARCH Network (vodja ga. Libby Urguhart) s Škotske organizirala poletno ekskurzijo na Škotsko na temo »Naravna in kulturna dediščina za nova delovna mesta in raziskovanje primerov dobrih praks na škotskih kmetijah«.

Škotska ima 5 milijonov prebivalcev, od katerih je dobri dve tretjini protestantov. Imajo svoj parlament in univerzo. Glavno mesto je Edinburg, največje pa Glasgow. Temperature se v povprečju gibljejo od minus 8 do plus 21 stopinj Celzija v poletnih mesecih. Med našim bivanjem na Škotskem nam je bilo vreme zelo naklonjeno, saj je bilo samo en dan oblačno in malo deževno, dnevna temperatura pa se je gibala med 17 in 20 stopinj Celzija. Dežela je znana po muhastem vremenu s hitrimi spremembami, zato so sončna obdobja še posebej dobrodošla. Vreme se spreminja iz minute v minuto: dež, sonce, megla, veter in ponovno dež ... A na Škotskem dežuje povsem drugače kot pri nas. Iz oblakov prši "shower" v drobnih kapljicah, občasno pa dežuje "heavyrain" kot pri nas in takrat dež spremlja megla. Tu velja pregovor: »Če ti vreme ni všeč, počakaj tri minute.«

In to resnično drži. Škoti so tako vreme vzeli za svoje, zato dež ni izgovor, da ne bi vestno opravljali vsakdanjih opravkov. Običajno so domačini oblečeni v nepremočljive jakne s kapuco, turiste pa prepoznaš po dežniku.

Škoti so zelo ponosni na svojo zgodovino, skozi različna obdobja se nikoli niso pustili podjarmiti. Z vsem spoštovanjem negujejo in spoštujejo svojo tradicijo. Veliko mladih, še posebej ob svečanih dogodkih, se obleče v kilte. Vsak klan ima na kiltih svoj tartan – karo vzorec. Iz oblike vzorca in barve razbereš, kateremu klanu kdo pripada in iz katerega območja Škotske izhaja. Najlepša meseca za obisk Škotske sta konec avgusta in začetek septembra, ko cveti resje, hribi pa so obarvani v vseh odtenkih vijoličaste barve. Poleg resja je za Škote zelo pomemben osat, ki je za razliko od našega veliko večji, bolj razvejan in ostrejši. Osat je njihova nacionalna rastlina, saj naj bi s pomočjo le-te premagali Vikinge. Ti so se namreč borili bosih nog.

Na Škotsko smo poleteli z letališča Jožeta Pučnika v petek, 23. avgusta 2013, ob 11. uri. Naše letalo EasyJet je po dveh urah letenja pristalo

na londonskem letališču Stansted, v večernih urah pa smo nadaljevali let do Glasgowa, kjer so nas pričakali naši gostitelji in nas odpeljali v Comrie v hostel, ki je postal naš dom za naslednjih 14 dni.

Ko smo se sprehajali po majhni vasi Comrie, smo občudovali pročelja in vrtove hiš. Vse je kar brstelo od cvetja in zelenja. Sive in bele hiše, ob katerih je ležala sveže pokošena trata ali se bohotila skrbno negovana posoda s cvetjem. Kombinacija mrtvega sivega kamna z živim barvastim cvetjem je vdihnila v to majhno vasico življenje, čeprav je bil kraj precej tih in ni bilo videti veliko ljudi na ulicah. Prav cvetje je bilo tisto, ki je ponujalo drugačno sporočilo.

Vsako jutro po škotskem zajtrku smo začeli z izvajanjem našega skrbno in premišljeno pripravljenega programa. Vsak dan smo obiskali drug kraj ter si tako ogledali primere dobre prakse, ki bi jih lahko z nizkim denarnim vložkom prenesli tudi v Slovenijo, saj nam naravnih darov ne manjka. Žal pa marsikateri objekt, ki danes na Škotskem posluje, v naši državi ne bi dobil uporabnega dovoljenja. Obiskali smo kmetije, ki so jih prevzeli v najem ali odkupili novi upravljavci in na teh kmetijah vpeljali dopolnilne dejavnosti. Škoti so ugotovili, da se ljudje (posamezniki in družine) radi vračajo k naravi, zato je veliko turizma na kmetijah usmerjenega v preživljanje prostega časa na kmetijah, ki so na Škotskem postale zelo pomembna tržna niša.

Pogosta praksa na Škotskem je tudi sprememba namembnosti zapuščenih cerkva. Zunanost objekta je renovirana kot cerkev, notranjost objekta pa ni namenjena pastoralni dejavnosti, ampak družinju lokalnega prebivalstva, kulturnim prireditvam, koncertom.

Škoti posvečajo veliko pozornosti naravni dediščini. Imajo veliko narodnih parkov, z namenom ohranjanja naravne in kulturne dediščine. Dejavno so usmerjeni k varovanju okolja in razvoju podeželja. Pomembno je delo v naravnih rezervatih, kjer skrbijo za ogrožene vrste živali in omogočajo ogled le-teh v posebej prirejenih prostorih – opazovalnicah (npr. na Loch of Lowes, kjer smo si ogledali gnezdišče ribjega orla ...). Posebnost na Škotskem so tudi prostovoljci. Največkrat brezplačno delajo kot vodniki po muzejih in zbirkah ali v trgovinah s spominki, informativnih centrih in še kje. V večini so to upokojenci. Takšne mednarodne izmenjave, ki smo se je udeležili, omogočajo podrobnejši vpogled in seznanitev z dobrimi praksami, in so v državi gostiteljici že dobro utečene in preverjeno učinkovite. Istočasno pa med drugim dajejo tudi možnost neposredne vključitve v njihovo kulturo in priložnost nadgradnje posameznikovega znanja njihovega jezika. Vtisov z izmenjave je seveda ogromno. Najbolj vidna je njihova zagnanost pri delu na svojih projektih in vztrajnost, s katero premagujejo določene ovire, s katerimi se srečujejo na poti do zastavljenih ciljev. Zavedajoč se dejstva, da noben trajen uspeh ne

pride sam od sebe ali celo kar čez noč, vlagajo vse svoje sile in sredstva v dejavnost, s katero se ukvarjajo. Na ta način ljudje spreminjajo svoje kmetije, ki so komajda zadoščale potrebam preživetja družine, v uspešne in donosne komplekse. Z reklamiranjem svojih izdelkov in dejavnosti privabljajo številne domače in tuje obiskovalce. Le-ti se pri njih ustavijo le za kratek oddih ali pa ostanejo tam več dni. Pozitivna izkušnja se nato prenaša na njihove prijatelje in znanke. Glede na to, da je reklama »od ust do ust« vedno zelo uspešna – saj temelji na izkušnjah – je s tem zagotovljen tudi tako imenovani trajnostni turizem, ki iz leta v leto privablja nove goste. Vsi ti ponudniki pa aktivno delajo tudi na tem, da bi se ponovno vračali k njim tudi »stari gostje«.

V ta namen redno dopolnjujejo svojo ponudbo s čim novim in izvirnim. In to je večni izziv, s katerim živijo. Njihova življenja so tako zelo prepletena s poslom, da le-ta pravzaprav v večini primerov postane kar njihov način življenja.

Ugotovile smo, da so na Škotskem po pravilu ljudje prijazni, pripravljeni pomagati, pozdravljanje in odzdravljanje je del kulture njihovega vsakdana. Na koncu skoraj vsakega stavka slišimo »hvala« oziroma »prosim«. Malokdo – res malokdo – je šel mimo nas, ne da bi nam pokimal ali nas vsaj pogledal v oči. Radi se družijo. Ob njih smo imele občutek, da v Sloveniji živimo precej bolj stresno. Druže-

nje, tudi preko prostovoljstva (ang. volunteer) je zelo razširjeno. Pri njih se prostovoljstvo razume drugače kot v Sloveniji. V zdravstvu, javni upravi in drugod tako rešujejo svoje potrebe po delovni sili. Prostovoljstvo na Škotskem pa pomeni prostovoljna pomoč pri zasebnikih ali organizacijah. Lahko dejansko postane način življenja. Gre za obliko izmenjavanja znanj in izkušenj po sistemu »dati – prejeti« in s tem obojestranski občutek, da si naredil nekaj dobrega za družbo. Najbolj je to izrazito pri starejši populaciji, ki se vključuje v posamezne sheme prostovoljstva glede na interes in zanimanje posameznika. V sheme prostovoljstva so vključeni tudi mladi z izraženo željo pridobiti dodatne izkušnje in nova znanja.

Prevzel nas je tudi njihov način vsakdanjega življenja. Škoti vstajajo zgodaj, pojedjo obilen zajtrk in se odpravijo na delo. Običajnega kosila, kot je pri nas v navadi, ne poznajo. Njihov delovnik se konča ob 17.00 uri, ko se zaprejo vsi muzeji in ostale ustanove, svoja vrata pa zapre tudi večina trgovin. Ko se vrnejo z dela, Škoti živijo predvsem družinsko življenje, saj si vzamejo čas zase in za ostale člane družine. Obisk Škotske je nepozabno doživetje, ki se ga ne da opisati z nekaj besedami. Videli in naučili smo se veliko novega. Še posebno pa smo veseli prijateljstva, ki se je spletlo med nami, saj smo mnenja, da je s tem naša izkušnja postala še bogatejša in upajmo, da bo v prihodnje obrodila tudi bogate sadove skupnega dela. ■

ROMANA NARED

Na Gornje Poljane po krožni planinski poti

Gornje Poljane so s 1065 m nadmorske višine najvišje ležeči kraj v občini Loška dolina in hkrati najvišje ležeči kraj južne Slovenije. Umeščene so na pobočje Racne gore, ki s svojimi slemenimi zapira skorajda celoten vzhodni del Loške doline in jo ločuje od Loškega

Iz doline proti G. Poljanom
foto: Zavod grad Snežnik

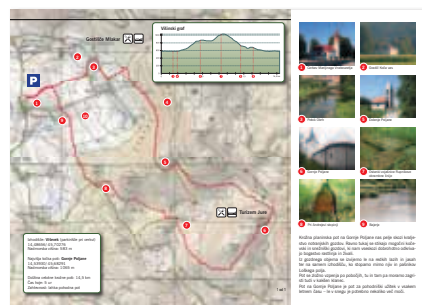
Potoka. Nad vasjo se dvigata razgleden Petiček (1063 m) in najvišji vrh Racne gore - Petelinjek (1212 m). Gornje Poljane so uradno zaselek Dolenjih Poljan. Kljub temu da od leta 1992 nimajo več stalnih prebivalcev, so zaradi izjemnih naravnih danosti, ohranjene etnološke in kulturne dediščine ter gostoljubnosti Jureta Kordiša, ki ima tu izletniško kmetijo, postale priljubljena izletniška in pohodniška točka. Da bi do njih našlo pot čim več pohodnikov, so letošnje poletje člani Planinskega društva Snežnik Loška dolina do Gornjih Poljan označili krožno planinsko pot.

Izhodišče poti je v Viševku na parkirišču pri cerkvi, od koder se usmeri čez polje proti Kotu. Sredi polja se razcepi na dva kraka; eden vodi čez Kot, mimo ribogojnice in po pobočju Racne gore po 'stari poti' čez Dolenje Poljane, drugi pa mimo Bajerja in 'Andrejeve stopinje' pod Cerovljakom. Dolžina vzpona je v obeh primerih okrog 7 km, pri čemer je potrebno premagati nekaj manj kot 500 m višinske razlike, za to pa je potrebno približno 2,5 uri hoje.

Krožna planinska pot na Gornje Poljane nas resnično pelje skozi kraljestvo notranjskih gozdov. Ravno tukaj se stikajo mogočni kočevski in snežniški gozdovi, ki nam vseskozi odkrivajo bogastvo rastlinja in živali. Iz gozdnega objema se izvijemo le na redkih lazih in jasah ter na samem izhodišču, ko stopamo mimo njiv in pašnikov Loškega polja. Pot se zložno vzpenja po

pobočjih, tu in tam pa moramo zagristi tudi v kakšen klanec.

Pot je zanimiva tudi za ljubitelje kulturne dediščine, saj se nekaterim znamenitostim, ki so nanizane ob sami poti, pridruži vrsta zanimivosti Gornjih Poljan: cerkev sv. Andreja, leseni skednji, štirne, prvirni

- 1 - Cerkev Marijinega Vnebovzetja
- 2 - Gradič Koča vas
- 3 - Potok Obrh
- 4 - Racna gora
- 5 - Dolenje Poljane
- 6 - Gornje Poljane
- 7 - Ostanke vojašnice Rupnikove obrambne linije
- 8 - Andrejeva stopinja
- 9 - Bajerje
- 10 - Loško polje

kamni, križno znamenje, arheološka dediščina in etnološka zbirka.

Pohod z otvoritvijo novo markirane poti je bil v nedeljo, 29. septembra 2013. Navkljub deževnemu vremenu in manjši udeležbi dobre volje in veselja nad lepo potjo ni zmanjkalo. Še posebej veselo pa je bilo pri Juretu na Gornjih Poljanah, kjer nas je pričakala harmonika in cela vrsta kulinarčnih specialitet, med katerimi nikakor ne gre spregledati jazbečeve pečenke in jazbečevega ajmohta.

Ob tej priložnosti je Javni zavod za kulturo in turizem grad Snežnik izdal zbiranko z zemljevidom Krožne planinske poti na Gornje Poljane (1065 m). Dobite jo v TIC Lož.

Pot na Gornje Poljane je vsekar pot za pohodniški užitek v vsakem letnem času. Na izletniški kmetiji Jureta Kordiša se boste ob NEDELJAH lahko tudi okrepčali, organizirane skupine po dogovoru tudi druge dni.

Planinska pot na Gornje Poljane je rezultat dobrega sodelovanja med javnim zavodom, turističnim ponudnikom in lokalnim društvom. Želimo si, da bi bilo več tovrstnih praks tudi v prihodnje. ■

Jazbečev ajmoht pri Juretu
foto: Zavod grad Snežnik

Pohodniki pri Andrejevi stopinji
foto: Zavod grad Snežnik

Oznake na poti
foto: Zavod grad Snežnik

ROMANA NARED

Tradicija mlinarstva in žagarstva Loške doline v sklopu Dnevov evropske kulturne dediščine 2013

Dobra tri desetletja, odkar je mlet zadnji mlin na vodni pogon v Loški dolini, je dovolj za nostalgijo in hkrati dovolj, da se zvok vrtenja vodnih koles in mlinjskih kamnov izgubi v pozabi individualnega ali kolektivnega spomina.

Na Javnem zavodu za kulturo in turizem grad Snežnik se z različnimi projekti in dogodki trudimo, da bi tovrstno dediščino ohranili kot del tradicije Loške doline in ji hkrati poiskali (drugačno) funkcijo v današnji družbi. Nevarnost, da kulturno dediščino zavračamo kot anahronizem, se izognemo le tako, da jo prepoznamo kot del identitete kraja in razvojni potencial občine. To so bili tudi razlogi, ki so nas vodili k sodelovanju na letošnjih Dnevih evropske kulturne dediščine (DEKD) - skupni akciji številnih evropskih držav pod okriljem Sveta Evrope in evropske komisije že od leta 1991. Prireditelji vsako leto izberejo raznovrstne teme, s katerimi skušajo domači javnosti, Evropejcem in svetu predstaviti kulturno dediščino Evrope. Ker letos mineva sto let od organiziranega varstva nepremične in z njo povezane premične in žive kulturne dediščine v Sloveniji, je bila tema letošnjih DEKD 'Sto let v dobro dediščine'.

Dr. Jelka Pirkovič, generalna direktorica Zavoda za varstvo kulturne dediščine Slovenije, je v letošnjih uvodnih mislih med drugim zapisala: »Vse bolj se kaže, kako ozko pojmovanje 'čistega' ohranjanja dediščine povzroča zmedo in pesimizem, ker razlikuje med 'pravo' in 'nepravo' razlago dediščine, med 'strokovnim' in 'nestrokovnim' ravnanjem, med 'primernim' in 'neprimernim' usmerjanjem sprememb. Dediščina je veliko več kot pra-

va politura na kamnu, pravi položaj menze v prezbiteriju ali pravo branje originalnega zapisa. **Naj uživanje v dediščini vsakomur prinese radost in sporočilo o tem, da z njo slavimo življenje – Pivta pet.**«

Žaga je večnamenski prostor z ohranjeno primarno funkcijo (foto: Edo Šega)

V tem duhu je nastala tudi prireditev, ki jo je Javni zavod za kulturo in turizem grad Snežnik skupaj z Zavodom ARS VIVA iz Podcerkve in drugimi sodelujočimi posvetili dediščini mlinarstva in žagarstva Loške doline, naslov pa povzel po pesmi Otona Župančiča »Vesela voda goni žage, mline, ...«. Prijetno in vsebinsko izredno bogato druženje je potekalo v nedeljo, 29. septembra 2013, v Žagi ob izviru velikega Obrha. Izbira prizorišča nikakor ni bila naključna, saj že sam objekt izpričuje temeljna načela varovanja dediščine – obnovljena stavbna dediščina z ohranjeno primarno funkcionalnostjo in številnimi novimi namembnostmi.

Žaga je tako po zaslugi vizije svojega lastnika in direktorja Zavoda ARS VIVA Benjamina Žnidaršiča nenehno živ prostor, kjer lahko poteka razrez lesa na sto let stari žagi, umetniška kolonija ali razstava, ustvarjalna delavnica, kulturna prireditev in še marsikaj drugega. O načelih delovanja in smelih načrtih, ki s svojimi socialno-kulturnimi programi bistveno presegajo meje samega zavoda in posegajo v širši prostor številnih družbenih skupin in lokalne skupnosti, je na prireditvi spregovoril gostitelj Beno.

Zgodbo, ki izpričuje izjemno ljubezen do mlina in žage kot bogastva, ki se je ustvarjalo in prenašalo iz roda v rod, nam je predstavila sedaj zadnja v tej več stoletni verigi Janja Mlakar. Na njihovi kmetiji ob Bajerju pri Viševku se bo ohranjeni in delujoči žagi Vencijanki kmalu pridružil tudi popolnoma obnovljen mlin, s tem pa se bo zopet zavrtilo (edino) vodno kolo v Loški dolini. **Kmetija Bajer**, ki ima v razvijanju svojih dejavnosti izjemen posluš za tradicijo in občutek za kvaliteto, postaja večplastna celota, ki bo zagotovo pritegnila številne, tudi zahtevnejše obiskovalce.

Pozornost in veliko naklonjenost publike pa je požel dokumentarni film v produkciji Zavoda ARS VIVA »**Tradicionalni način sečnje in spravila lesa**«, ki je bil na prireditvi premierno prikazan. Režiser Klemen Kraševac je kljub pričakovani edukativni konotaciji s pomočjo glavnih protagonistov filma, družin Franceta in Janeza Kandareta, ustvaril nostalgичno zgodbo o človeku in lesu, ki bo s svojimi poetičnimi podobami in življenjsko neposrednostjo navdušila še marsikatero občinstvo.

Tako kot je zopet navdušilo Društvo žena in deklet na podeželju Ostrnice z **razstavo domačega kruha oz. domačih kruhov**. Člаницe društva so spekle več različnih vrsta

Razstava različnih vrst domačega kruha društva Ostrnice (foto: Edo Šega)

kruha: rženega, krompirjevega, kmečkega in kruh s suhimi hruskami pa pirinega in pisanega koruznega, ajdovega z orehi, masleno pletenico, pogačo za porodnico pa golobice in kolačke. Z njihovo predstavitvijo so obudile spomin na domačo peko naših babic ter na vrednost in pomen, ki ga je imel kruh v vsakdanjem življenju in ob posebnih priložnostih. Mamljivosti pekovskih dobrot smo se morali obiskovalci upirati le do konca prireditve, ko smo jih lahko poizkusili. In verjemite, ni ga boljšega od domačega kruha naših Ostrnic.

Svojo vlogo pri ohranjanju dediščine sta predstavila tudi dva **študijska krožka**, ki sta se letos poleti izvajala pod okriljem ARS PALADE Tišler iz Markovca. Študijski krožki kot oblika neformalnega izobraževanja so v Loški dolini še dokaj nepoznani, vendar zaradi svojih načel demokratičnosti, svobo-

Daj nam danes naš vsakdanji kruh, društvo Ostrnice (foto: Edo Šega)

Ustvarjalna delavnica "Melje, melje mlinček" (foto: Edo Šega)

dne izbire tem in ciljev, aktivnega učenja v majhnih skupinah in dostopnosti (udeležba je brezplačna) predstavljajo velik potencial v razvoju vseživljenjskega učenja.

Učimo pa se tudi z igro in ustvarjanjem. Mlajšim obiskovalcem sta bili na voljo delavnici, ki sta jim približali tradicijo žagarsstva skozi obdelavo lesa in **izdelavo pručk** ter tradicijo mlinarstva z uporabo različnih žitnih zrn in slame za **likovne izdelke**.

Delavnica "izdalajmo si pručko"

(foto: Edo Šega)

Na nekdanji pomen mlinarstva in žagarsstva kaže tudi prisotnost tovrstne tematike v **poziciji** Otona Župančiča, Leopolda Turšiča, Maričke Žnidaršič in Milene Kraševac, ki sta jo ob kitarski spremljavi Boštjana Šmalca interpretirala Miha Razdrih in Vesna Kovač, ki je med drugim vodila celotno prireditev. Ob tej priložnosti je bila prvič javno predstavljena **Pot dediščine Loške doline**, ki jo je zasnoval Javni zavod za kulturo in turizem grad Snežnik in jo s pomočjo evropskih sredstev v letu 2013 začel tudi urejati. Pot na poseben način ustvarja in predstavlja celotno podobo Loške doline. Poleg rekreativnih potencialov je njen namen predvsem ohranjanje in povezovanje številnih elementov naravne in kulturne dediščine ter turistične ponudbe Loške doline. Moto poti je 'Odkrijte zeleno srce Notranjske', saj ima Loško polje, okrog katerega poteka pot, obliko srca. Da bi njeno 'srčnost' ne le doživeli ampak tudi okusili, so nam Potepinke iz Vrhnike ponudile slastne **domače piškote v obliki srca**.

Srčki Potepinke iz Vrhnike (foto: Edo Šega)

Veseli smo, da sta se iz občine Loška dolina s svojimi dogodki Dnevom evropske kulturne dediščine 2013 priključila tudi Osnovna šola heroja Janeza Hribarja iz Starega trga pri Ložu in Zavod Rihtarjeva domačija iz Babnega Polja.

Različna društva, organizacije in posameznike že sedaj vabimo k sodelovanju na DEKD 2014. Celovit in usklajen program prireditev na ravni občine je lahko dobra promocija Loške doline na državni in evropski ravni. Naj nam vsem dediščina tudi v prihodnje 'prinese radost!' ■

TAMARA KLEPAC STERLE

Izbor za najbolj urejeno vas in naselje ter najlepše urejeno stanovanjsko hišo z okolico v občini loška dolina 2013

Tudi letos je Javni zavod za kulturo in turizem grad Snežnik organiziral izbor najlepše vasi oziroma naselja in najlepše urejene stanovanjske hiše z okolico, ki je potekal v soboto, 6. julija 2013.

Povabilu za člana komisije smo se z veseljem odzvali in smo jo sestavljali:

- Renata Žnidaršič
- Milan Šraj
- Tamara Klepac Sterle

V letu 2007, ko sem v akciji sodelovala prvič, takrat še v okviru društva En-trn, sem ob zaključku zapisala:

Namen akcije je spodbuditi in opomniti vse nas, da živimo v enem najlepših koticov v Sloveniji, ki je še tako neokrnjen in prvinski, da ga je vredno varovati in razvoj usmerjati na način, da bomo te kvalitete spoštovali kot osnovno kategorijo.

Z veseljem ugotavljam, da je ta zavest v vseh nas in da je podoba naših krajev po šestih letih lepša, da vsi še bolj skrbimo za našo Dolino in si res prizadevamo za »lepo urejeno življenjsko okolje, ki vpliva na kakovost bivanja in na vtise obiskovalcev o nas in našem kraju, skrbimo za lepo podobo vasi, še posebej vaških središč in znamenitosti ter urejamo svoje zasebne površine«, kot je v povabilu k akciji zapisal Zavod Snežnik na svoji spletni strani.

Ker je še vedno prostor za izboljšave, ima akcija po vseh teh letih še vedno svoj namen, da z nagrajevanjem še bolj spodbujamo k dvigu zavesti o lepem, urejenem, prijaznem in zdravem okolju. Vse to so lastnosti, ki so vedno bolj cenjene in so tista »dodana vrednost«, ki našim krajem in našim otrokom lahko dolgoročno prinesejo največ.

Zato zahvala vsem, ki se vsako leto bolj trudite ohranjati Loško dolino lepo in prepoznavno. Še posebej čestitke vsem tistim, ki vztrajajo in še vedno z veliko truda postavijo

foto: Zavod grad Snežnik

ostrnice in jih celo duhovito postavijo ob panoju, ki nas je letos povabil h gasilski veselici v Iga vasi. To so drobni kamenčki mozaika, ki res veliko štejejo k celotni skupni podobi in zavesti o tistem, kar nas označuje. Skupna ugotovitev je, da so vasi in naselja lepa in urejena, da so veliko prispevale k lepši splošni podobi občine nove infrastrukturne ureditve, ki so v naslednji fazi motivirale tudi občane, da so še bolj uredili svoje hiše in okolice ter vaška središča. Naj izpostavim Dane in Markovec, ki sta resnično celotno lepo urejena in evidentno je, da so se občani po zaključku komunalnih ureditev še bolj potrudili in res lepo uredili tudi dvorišča in vrtove.

Splošna ugotovitev je tudi, da podoba občine kazijo zapuščeni objekti. Zavedamo se, da je to zapletena težava, h kateri bi morali pristopiti vsi, v prvi vrsti lastniki in nato skozi sistemske spodbude država. Upamo, da bo na tej točki v naslednjih letih prostor za izboljšave in da bo vsak po svojih močeh ukrepal.

Zaradi del, ki so v vasi Nadlesk in Podcerkev na dan ocenjevanja še potekala, smo se odločili, da ti dve vasi letos ne ocenjujemo in da se v naslednjem letu predstavita v vsem žaru.

Čestitke vsem nam, smo na dobri poti ...

MATJAŽ ŽNIDARŠIČ

Rezultati ocenjevanja urejenosti okolice v občini Loška dolina

Javni zavod za kulturo in turizem grad Snežnik je v začetku julija organiziral ocenjevanje urejenosti okolice v vaseh in naseljih ter tistih zasebnih hiš, katerih lastniki so se prijaviili k sodelovanju v ocenjevalni akciji.

Ocenjevanje je izvedla tričlanska komisija. Vtise ocenjevalcev je v sosednjem prispevku strnila predsednica komisije Tamara Klepac Sterle. Rezultati, objavljeni v nadaljevanju, kažejo, da k splošnem vtisu o urejenosti vasi oziroma naselji, v katerih prebivamo, ne vplivajo zgolj nove fasade stavb. Ravno tako lepa je tudi skrbno vzdrževana starejša hiša z lepo urejeno okolico. To ugotovitev potrjuje tudi dejstvo, da se nekatere vasi, ki jih sestavljajo pretežno starejše zgradbe, že vrsto let uvrščajo v vrh najbolje ocenjenih vasi. Izrazit primer je Babna Polica, ki tokrat ni zasedla najvišje stopničke, še vedno pa je trdno zasidrana na tretjem mestu lestvice.

Čestitke torej vsem krajanom, ki ste se med letom po svojih močeh trudili prispevati k prijetni podobi Loške doline. Naj se pozitiven trend, ki ga je zaznala komisija, nadaljuje tudi v prihodnje.

Razvrstitev v kategoriji vasi:

1. Babno Polje
2. Dane
3. Babna Polica
4. Markovec
5. Podgora
6. Kozarišče
7. Šmarata
8. Pudob
9. Knežja Njiva
10. Iga vas
11. Vrh
12. Vrhnika
13. Dolenje Poljane
14. Stari trg
15. Sveta Ana
16. Podlož
17. Lož
18. Viševsek
19. Škrilje
20. Klance

Razvrstitev v kategoriji NASELJE:

1. Rožnik
2. Pudob – novi del
3. Ograde
4. Smeljevo naselje
5. Siga

Nagrada za zgledno urejeno zasebno hišo z okolico prejmeta:

- Jana Levec, Lož - Cesta 19. oktobra 9, in
- Peter Mele, Kozarišče 46

ROMANA NARED

3. Pohod po poti dediščine Loške doline zaradi poplav še bolj zanimiv

Pohod, ki ga je v nedeljo, 13. oktobra 2013, Javni zavod za kulturo in turizem grad Snežnik organiziral v počastitev praznika občine Loška dolina (že) tretje leto zapored, postaja tradicionalna prireditel, na kateri pohodniki na aktiven in neposreden način spoznavajo različne podobe Loške doline. Letos je nedvomno izstopala veduta poplavljenega severno-zahodnega dela Loškega polja. Ker je bil del trase dobesedno 'pod vodo', so bile med Škriljami in Šmarato uporabljene gozdne poti ob vnožu Javornikov. Hoja nad poljem, ki se je spremenilo v jezero, pa je bila tako še bolj zanimiva!

Pot je kljub temu v večini potekala po ustaljeni trasi okrog Loškega polja in ohranila dolžino 22 km. Bolj hitri posamezniki so jo prehodili v štirih urah, vodene skupine pa so skupaj s postanki potrebovale šest ur. Sami ali pod vodstvom naših lokalnih turističnih vodnikov so pohodniki skorajda na vsakem koraku odkrivali naravne in kulturno-zgodovinske zanimivosti Loške doline. Nekatere izmed njih so še posebej poglobljeno predstavili interpreti ob območju kraških požiralnikov v Danah, pri gradu Snežnik in pri gradiču Koča vas. Pristnega notranjskega gostoljubja vaščanov, ki so se mu pridružili tudi zvoki harmonike, so bili pohodniki deležni v Danah, Kozariščah in Žagi pri Vrhniku.

Svojevrstno popestritev je letos pripravil Janez Kandare, ki je ob poti prikazal, kako so nekdanje s pomočjo ročnega orodja in vprežnih živali, pa z veliko mero kmečke iznajdljivosti spravljali les. Na Škriljah pa je Jože Strle odprl vrata svoje zbirke lovske trofeje, med katerimi je največ občudovanja požel 'beli rjavi medved'.

Pohod, ki se je v preteklih letih imenoval **Pohod okrog Loške doline**, je letos prevzel naziv **Pohod po Poti dediščine Loške doline**. S pomočjo sredstev Evropskega kmetijskega sklada za razvoj podeželja, ki jih je Javni zavod za kulturo in turizem grad Snežnik pridobil v okviru projekta Pot dediščine Loške doline – tematska pohodna pot, se trasa pohoda spreminja v urejeno pohodno pot. Priložnostne oznake iz preteklih dveh pohodov so letos zamenjale rumeno-zeleni znaki na objektih ob poti in leseni smerokazi, očiščeni so zarasli deli poti in izdan vodič poti v obliki lične zgibanke z zemljevidom.

Nobena oprema ali pripomoček pa ne more nadomestiti ljudi, ki poti oz. pohodu vdahnejo dušo, da ta postane 'sklenjen krog srčnih ljudi', kot je letošnji pohod poimenoval eden izmed udeležencev. Vsem vam, ki ste s prostovoljnim delom in osebno predanostjo stopili v ta krog, se kot organizator iskreno zahvaljujemo. Vi ste tisti, preko katerih se podoba Loške doline zarisuje v doživetja obiskovalcev in upamo, da boste tudi v prihodnje sooblikovali pohod in Pot dediščine Loške doline.

Letošnjega pohoda se je udeležilo nekaj več kot sto pohodnikov. Tako še vedno ostaja najbolj obiskan prvi pohod leta 2011 z več kot tristo udeleženci. Še vedno pa ostaja enako razmerje med pohodniki iz Loške doline in ostalimi – domačini predstavljajo dobrih 40 % vseh prijavljenih udeležencev. Povpreč-

na starost pohodnikov je bila letos 51 let. Najstarejši pohodnik je imel 81 let, najmlajša udeleženka štiri leta. Nekatere udeležence smo ob zaključku pohoda zaprosili za krajše izjave. Njihovi pozitivni odzivi nas zavezujejo, da se tradicija pohoda ob prazniku občine Loška dolina nadaljuje tudi v prihodnje. Tako naj že sedaj velja povabilo, da se nam pridružite oktobra naslednje leto na Pohodu po Poti dediščine Loške doline!

»Sva pozitivno presenečena, ker sva kljub poplavam in spremenjeni trasi izboljšala rezultat iz preteklih let – letos sva za celotno pot potrebovala 4 ure in 3 minute. Negativno presenečena pa sva zaradi manjše udeležbe. Organizacija je na nivoju. Pot je dobro označena, kljub temu da so morali organizatorji zaradi poplav na novo markirati nekatere dele poti. Udeležila sva se tudi preteklih pohodov in zagotovo še prideva.«

Tomaž in Primož iz Loške doline

»Lepa pot. Ne preveč zahtevna, lepo označena, organizacija v redu, vreme lepo. Letos smo na pohodu prvič, vendar zagotovo pridemo še naslednje leto, da vidimo, kje gre 'prava' pot. Pohod je ravno prav dolg, da preživiš en zanimiv dan. Lepo se nahodiš, spustiš, se pomeniš z ljudmi in vidiš okolico.«

Skupina pohodnikov iz Postojne

»Pot dediščine je pot presenečenj: spremenljiva in neukrotljiva narava, sprehod po preteklosti, sklenjen krog srčnih ljudi. In seveda, odlični organizatorji, malo besed, veliko dejanj. Označena pot, in to tako dobro, da še mestna duša ne more zaiti. Posebne pohvale intervencijski službi: intervenira, ko je treba skrajšati pot štiriletnici ali ponuditi turistično informacijo štiridesetletniku.«

Andrej Rijavec iz Postojne

»Midva sva prvič na tem pohodu. Pot mi je zelo lepa in lepo označena. Lahko bi jo brez zadržkov priporočila prijateljicam iz Ljubljane. Kritika? Na kontaktni telefonski številki pohoda se danes zjutraj ni nihče oglasil in pa ni parkirišča ni bilo nikogar, da bi nas usmeril proti izhodišču pohoda. Pot je zanimiva tudi zato, ker pelje ob znamenitostih, za katere sploh nisva vedela.«

Danica iz Ljubljane

»Jaz nisem zamudil niti enega pohoda. Čudovit pohod. Ob vsaki priliki bom še šel. Rad hodim na pohode. Za moj EMŠO je tempo kar hud. Prvič sem šel s skupino, letos pa sem nameraval iti sam. Zaradi spremembe trase pa sem se nato raje pridružil prvi skupini. Ni bilo nobenega problema. Bil je lep pohod. Žal mi je le, da ni večje udeležbe. Moji prijatelji so obljubili, da pridejo, pa jih ni bilo. Mogoče zaradi vremena. Drugače je bilo pa dobro razglašeno; je bilo na radiu, Notranjsko-kraških novicah, pa v Dnevniku, ki ga dobivam.«

Milan iz Rakeka, najstarejši udeleženec pohoda

ANITA BAJEC

Varno na kolo

Kolo je eno najbolj okolju in zdravju prijazno prevozno sredstvo. Je tudi prvo prevozno sredstvo, ki ga otrok lahko vozi sam.

Kolesarski izpit je prvi izpit, ki ga lahko opravi otrok, je prvi pravi dokument, ki otroku daje določeno samostojnost, pravico, da gre sam na cesto ter hkrati odgovornost za varno sodelovanje v prometu. Zato je za otroka na njegovi poti razvoja izredno pomemben.

Učenci petih razredov so usvajali teoretična znanja, se preizkušali v spretnostni vožnji na poligonu in se učili odgovorno sodelovati v prometu. Kar 29 jih je uspešno opravilo kolesarski izpit. Prejeli so ga na zaključni

prireditvi 24. 6. 2013. Ob tej priložnosti se zahvaljujem SPV-ju Loška dolina in občini, ker so nam omogočili nakup novega poligona. Hvala ge. Nataši Poje Novak in ge. Andreji Ravšelj, ki sta prevzeli skrb za nakup poligona.

Petošolci pa so sodelovali tudi v celoletnem preventivnem projektu Policist Leon svetuje, ki sta ga izvedla policista g. Jože Grajš in g. Vojko Mlakar. ■

Kolesarjenje je zdravo, aktivno in prijetno naj bo tudi varno.

PRVOŠOLSKI SEPTEMBRSKI TRENUTKI

Trenutki nam rišejo vsakdan. V prvem razredu od 2. septembra rišemo prijetne prvošolske trenutke. Trudimo se, da so trenutki, ki jih preživimo skupaj, lepi, zanimivi, poučni in nasmejani. Kaj je lepšega kot iskren otroški smeh? Zagotovo je eden izmed dokazov, da nam je lepo in da se nekje prijetno počutimo. Učilnico prvega razreda je že zajela jesen, na panoju rastejo jesenska drevesa, ki so jih ustvarili učenci s svojimi spretnimi prsti. Vsak dan se nam smeji jesenski škratki, ki visijo v učilnici. Mi se pridno učimo, trudimo se, da upoštevamo pravila. Zanimajo nas pojmi levo, desno, zgoraj, spodaj. Vse povsod okoli

nas so vodoravne in navpične črte. Beremo pravljice in pesmi, veliko se pogovarjamo. Učimo se poslušati drug drugega. Smo že pravi šolarji, ki z risanjem in reševanjem nalog bogatimo zvezke in delovne zvezke.

September je že za nami, mi smo pa radovedni, kaj vse nam bosta še zagodla pridna čebelica Lili in nagajivi trot Bine. Le kje se skrivata danes? Mogoče pripravljata kakšno zanimivo šolsko dogodivščino za nas.

Prvošolci, učiteljci

Nevenka Dražetič in Helena Novak Obreza

Ko jeseni

*Jeseni, ko šola začne,
učenci z učitelji spoznavajo se.*

*Jeseni, ko sadje zori,
medved v našo vas pridrvi.*

*Jeseni, ko listje pada z dreves,
kmalu začel snežink se bo ples.*

*Jeseni, ko pride mraz,
rdeč postane nam obraz.*

Ana Baraga

Pesem o jeseni

*Ko jesen prihaja k nam,
vsi se veselimo je,
lepa je in pisana,
polna čudovitih barv.*

*A kaj, ko kmalu pride zima
in vse barve odžene stran.*

Laura Mahne

*Bil je en dan,
ki bil je zaspan.
Na kavču posedam
in risanke gledam.*

*Ko risank več ni,
me že skrbi,
kaj bom pa zdaj,
postal direndaj.*

Karin Špeh

*Rumeno listje pada z dreves,
jesen začela se je zares.*

*Polne so jablane, hruške in slive,
polhi redijo se, polharija zdaj pride.*

*Drva za zimo so zdaj že suha,
na soncu greje se še čist zadnja muha.*

Hana Obreza

Jesenske novice

*Jeseni, ko listki odpadejo,
živali iščejo hrano.*

*Iz listkov pogrnejo toplo odejo,
saj kmalu ohladilo se bo.*

*Ko jesen se poslovijo,
zima že na obisk hiti.*

Nejc Mlakar

Pesmica o jeseni

*Listje rumeno, rjavo, rdeče,
da nam gozd zlato žari in z veje nežno
na tla prileti.*

Edvin Strle, 3. r. Iga vas

Tok, tok, tok, tok – potrka na vrata.

Pred vrati stoji stara jesen.

*V košari par jabolk,
kostanja in repe.*

*Veliko raznobarvnega listja
in hladnega vetra.*

Teo Baraga, 3. r. Iga vas

September pri Rdečih polhkih

V skupini Rdečih polhkov se igrajo, ustvarjajo, pridobivajo nova znanja najstarejši otroci v vrtcu. Mesec september so začeli s spoznavanjem drug drugega. Igrali so se različne socialne igre, prebirali knjige na temo prijateljstva, slikali prijatelja in še marsikaj. V skupini vlada prijetno vzdušje. Otroci so samostojni, igrivi, radovedni, ustvarjalni, polni energije in željni novih znanj. Pogledjte, kako lepo se imajo. Z njimi se veselita Valerija in Darja.

Teden otroka pri MAVRIČNIH POLHKIH v vrtcu Iga vasi

V času tedna otroka je v vrtec vstopila nepovabljen gostja – bolezen. Kljub manjšemu številu otrok smo se imeli lepo. Dež nam je onemogočil izvedbo nekaterih načrtovanih dejavnosti, izvedli jih bomo v prihodnjih dneh.

V ponedeljek smo imeli dan odprtih vrat, v naslednjih dneh so otroci ustvarjali, peli ob spremljavi kitare in se gibal ob glasbi. Družili smo se z otroki skupine Razigrani polhki.

Andreja, Saša

TEDEN OTROKA

Teden otroka je projekt Zveze prijateljev mladine Slovenije, ki se začne vsak prvi ponedeljek v mesecu oktobru in traja 7 dni. V tednu otroka se organizirajo različni prostočasni in razvedrilni programi za otroke. Po priporočilih je svetovni dan otroka prvi ponedeljek oktobra.

Tudi v vrtcu Polhek smo teden otroka obogatili in popestrili z različnimi dejavnostmi. Malo nam je ponagajalo vreme, tako da vseh

načrtovanih dejavnosti, kot so kros, gibalni poligon, škratov pohod nismo izvedli. V vrtcu se je vseeno dogajalo zelo veliko (dan odprtih vrat, igrice Mali medo, dve skupini sta si zamenjali igralnici in se celo dopoldne igrali v njej, športna urica v šolski telovadnici, likovne delavnice, gibalni poligon v pritličju vrtca in ogled lutkovne predstave, ki so nam jo zaigrali petošolci).

Urška Lah

Pa naj slike spregovorijo.

MATEJ KRŽIČ, VODJA PROGRAMA PRI DLKJ

Počitniška programa za otroke in mladino občin Loška dolina in Cerknica

V letu 2013 smo člani Društva ljubiteljev Križne jame (DLKJ) v sodelovanju z ostalimi turističnimi ponudniki in domačini prvič izvedli počitniška programa za otroke in mladino občin Loška dolina in Cerknica. Programa sta potekala 2-krat po 5 dni in sta bila za udeležence brezplačna. Dnevno se ju je udeležilo med 5 in 25 otrok in mladostnikov. Skupaj smo aktivno spoznavali naravne vrednote, kulturno dediščino, kulturno krajino

in turistično ponudbo obeh občin. Letošnji program je poudarjal pripovedovanje zgodb in odnos domačinov do dediščine in turizma. Spoznali smo življenje in dejavnost na turističnih kmetijah in domačijah Tekavča ograda, Kandare, Tdolenj, Logar. Ob interpretaciji Jureta Kordiša smo si ogledali slikovito vasico Gornje Poljane in njeno okolico. Spustili smo se v temo Križne jame in podzemnih utrd Rapalske meje. Odnos do dediščine in njeno ohranjanje nam je predstavil gospod Pucelj v muzeju v Podgori. Sprehodili smo se po parku gradu Snežnik in si vodeno ogledali grad. Raziskovali smo gozdno dediščino, spoznavali kraške pojave, delo lovcev, gozdarjev in ribičev. Ogledali smo si mline in žage na potokih Žerovniščica in Obrh ter spoznavali življenje vodnih, gozdnih, travniških in jamskih živali.

foto: arhiv DLKJ

Udeleženci in izvajalci programov se najlepše zahvaljujemo vsem sodelujočim pri njuni pripravi in izvedbi. Posebej tistim, ki so nam omogočili brezplačno spoznavanje naše lokalne dediščine.

Programa sta sofinancirali Občini Loška dolina in Cerknica. ■

MODIC GAŠPER, PREDSEDNIK DLKJ

Onesnažena voda v Križni jami

Že tretje leto zapored je bila v Križni jami daljša suša, to v praksi pomeni, da je onemogočeno vodenje obiskovalcev na daljše ogled v jami. Po daljšem sušnem obdobju (avgust in začetek septembra) je narava v sredini septembra le prinesla novo vodo v jamo. Pri tem je zaskrbljujoč podatek, da je voda, ki je pritekla po daljšem obdobju, zelo umazana. To v praksi pomeni, da je kalna, po vodi tečejo rjave pene in mastni madeži. Vsi obiskovalci, ki obiščejo to lepoto Notranjske, se nikakor ne morejo načuditi, kako pristojne institucije ne naredijo ničesar, da bi zaščitile jamo, jamske živali in nenazadnje samo vodo, ki si jo roko na srce ne upa piti nihče. Nenazadnje je tudi analiza vode pokazala veliko prisotnost fosfatov, nitratov in podobnih snovi, ki dokazujejo, da je voda onesnažena. Neizpodbitno dejstvo je, da voda v jamo priteka z Bloške planote oziroma se tudi ve, iz katerih potokov voda priteče v jamo. Torej se vsakoletno voda vidno slabša in to vse od takrat, ko so na Blokah zgradili prve čistilne naprave. Ko poveš obiskovalcu jame, da je bila voda pred izgradnjo čistilne naprave bolj čista kot po izgradnji, se le primejo za glavo in se jasno kot mi sami močno čudijo, zakaj se nič ne ukrene in kako je to sploh mogoče. Onesnaženje se torej pojavlja stalno, je pa ob večjih nalivih ali poplavalh še toliko bolj prisotno. Ministrstvo za okolje in kmetijstvo, Zavod za varstvo narave, Inštitut za raziskovanje krasa so le nekateri naslovi, ki jim pošiljamo podatke o onesnaženosti vode v Križni jami in njeni okolici, pa se kljub temu nič ne premakne. Očitno je, da bo moralo skozi jamo preteči ogromno vode in umazanje preden se bo kaj premaknilo na bolje. Žal pa bodo v prihodnosti naši otroci tisti, ki bodo nosili posledice takega početja. ■

foto: Arhiv DLKJ

BOŽA TROHA

Upokojenci na Snežniku

V Društvu upokojencev Loška dolina je dejavna tudi Sekcija za šport v raznih športnih dejavnostih. V okviru te sekcije deluje že 12. leto pohodništvo, ki redno, vsak četrtek, pripravlja pohode v bližnjo okolico. Julija letos pa smo v okviru pohodništva pripravili tudi vzpon na Snežnik. Pohoda se je udeležilo 26 upokojencev. Ena skupina je krenila na pot s Sviščakov, druga pa mimo koč na Gašperjevem hribu, po nemarkirani, tako imenovani lovski poti.

Kljub poletni vročini je na sam vrh prišlo 21 udeležencev pohoda. Med njimi je bilo kar nekaj, starih osemdeset let, in so vsi kljub svojim letom prišli do cilja brez kakršnihkoli težav. Vsi, ki smo osvojili vrh, smo bili veseli in srečni ter skupaj ponosni na naš podvig.

Ravno v tem obdobju je bilo pod Snežnikom veliko gorskega cvetja in prav zares smo uživali ob pogledih na planike, ki so se v šopih šopirile v modrino neba. Zaradi meglic pa pogled po okolici ni bil najboljši.

Vsem, ki ste kljub svojim letom ter z obilico trdne volje prišli na Snežnik, iskreno čestitam in vas kar ob tej priložnosti vabim, pa tudi tiste, ki še oklevate, da osvojite naš najvišji in prečudoviti vrh prihodnje leto. ■

ZBOGOM LASTOVKA

*Sem zjutraj videl tvojo jato,
poslavljaš zopet se od nas,
odhajaš daleč v tople kraje,
ker kmalu bo v deželi mraz.*

*Vidim, da nad hišo letaš,
zbogom, vem, to je slovo,
samevalo bo tvoje gnezdo,
brez tebe prazno bo nebo.*

*Zarod varno svoj odpelji,
nazaj ga vodi, ko bo maj,
naj te misel moja spremlja
in ne pozabi rojstni kraj.*

*A vsako leto vedno znova,
pregnal bo veter z juga zimo,
obraz pa spreletel smehljal bo,
ko priletela spet boš mimo.*

*Kot da odhaja pismo belo,
morda odgovora ne bo,
a srce čaka, da se vrneš,
če ne, bolelo dolgo bo.*

Stanko Grl

ANDREJA RAVŠELJ

Prehodimo del Loške doline in spoznajmo njene lepote

Prvo soboto po veliki maši je Društvo žena in deklet na podeželju Ostrnice Loška dolina organiziralo že 5. pohod po delu Loške doline. Letos smo spoznavali lepote severozahodnega dela Loške doline in prehodili krožno pot iz Podcerkve preko Klanc, Svete Ane in Ulake do izhodišča.

Članice društva Ostrnice Loška doline smo aktivne na različnih področjih. Velikokrat se pri svojih dejavnostih srečujemo s turisti, ki od nas želijo dobiti informacije o Loški dolini, ali pa tudi same sodelujemo pri promociji naše doline na različnih prireditvah. Naš pohod običajno povezuje tako željo po rekreaciji in gibanju v prečudoviti naravi kot tudi spoznavanje znanih in manj znanih kotičkov in ljudi naše doline.

Prisrčen sprejem na Klancah
foto: Andreja Ravšelj

Letos se je pohoda udeležilo 43 pohodnikov, kar polovica jih je prihajala iz različnih krajev Slovenije, ena pohodnica pa celo iz Kanade. Na pot smo krenili v spremstvu vodnika izpred Lužarjevega skednja v Podcerkvi. Tu nam je Benjamin Žnidaršič prijazno odstopil dvorišče za parkirni prostor.

Sledili smo oznakam, ki označujejo Pot dediščine Loške doline, nato pa smo se podali po gozdnih poteh do Klanc. Po dobrodošlici pri Potonovih in prvem okrepcilu iz nahrbtnika smo se sprehodili do cerkve sv. Pankracija. Lekšanova mama nas je pričakala s cerkvenim ključem in nas povabila, da si ogledamo notranjost cerkve. Ker je cerkva skrita v gozdu, je bila za nas pravo odkritje. Večina izmed nas je prvič prestopila njen

prag. Lekšanovi mami smo se zahvalili za toplo predstavitev kulturne dediščine vaške cerkvice in se spustili do bližnje žage.

Ta sicer nima tako bogate tradicije, nam je pa njen gospodar Janko demonstriral žaganje lesa, na kratko predstavil delo na žagi in skupaj s svojo družino poskrbel za prisrčen sprejem in okrepcilo. Prijetno je bilo klepetati z njimi, vendar nas je čakala pot proti Sveti Ani.

Pot ni bila zahtevna in priložnosti za sproščen klepet je bilo dovolj. Kljub temu da smo bili pohodniki iz različnih koncev Slovenije, smo hitro našli teme za zanimive pogovore. Kmalu smo odkrili, da Slovenija le ni tako velika, da ne bi našli skupnih poznanstev.

Po dobri uri smo prispeli do Svete Ane. Tukaj nas je s cerkvenim ključem pričakal Kontelov Matevž. Po ogledu cerkvice in njenih fresk smo tako, kot je bila že stara navada romarjev, potegnili za vrv zvona želja. Upamo, da se bodo uresničile. Prva se nam je že takoj za cerkvenim obzidjem, pri Bajterjevih in čez cesto Kontelovih, ki so nam prijazno odstopili prostor za počitek in okrepcilo.

Organizatorji smo vsako leto znova presenečeni nad prijaznostjo in gostoljubnostjo prebivalcev malih vasi in zaselkov Loške doline. To začutijo tudi pohodniki iz drugih krajev, ki se udeležujejo naših pohodov ter še bolj kot mi cenijo pristnost in toplino.

Ob pogledu na bližnjo Križno goro je marsikoga zamikalo, da bi se sprehodil do nje-nega vrha. A tega nismo imeli v načrtu, zato smo nadaljevali pot proti dolini. Po slabi uri hoda smo prispeli do spomenika na Ulaki. Odpočili smo se, nato pa se povzpeli še na vrh smučišča. Uživali smo v razgledu. Prevzeti nad pogledom z Ulake smo pozabili na skupinsko sliko. Pa kdaj drugič.

Sledil je le še spust po asfaltni cesti proti

Vreme je bilo kot naročeno za pohod
foto: Francka Seljak

Podcerkvi do izhodišča našega pohoda.

Naš vodnik si je lahko oddahnil, saj je vse pohodnike varno pripeljal nazaj do Lužarjevega skednja, kjer je že prijetno dišalo iz Boštjanovega lonca, gospa Stana pa je poskrbela, da je bil vsak lepo postrežen.

Verjetno je tudi domačnost Lužarjevega skednja vplivala, da se pohodnikom ni mudilo domov.

Tu smo prisluhnili gostitelju Benjaminu Žnidaršiču, ki nam je predstavil svoje načrte o ureditvi domačije v Podcerkvi in žage v Vrhnikih. Vedno znova nas navdušuje s svojim optimizmom in energijo, s katerima ureja oba objekta in bogati kraj.

Obiskal nas je tudi v. d. Zavoda za kulturo in turizem grad Snežnik Matjaž Žnidaršič in nam predstavil Pot dediščine Loške doline, katere del smo ta dan prehodili.

Glede na to, da je veliko pohodnikov prihajalo izven Loške doline, upam, da je bila to dobra reklama in povabilo na oktobrski pohod. Naše druženje smo zaključili s kratkim kvizom in povabilom, da se naslednje leto ponovno srečamo pri spoznavanju lepote nekega drugega dela naše doline. ■

Pohodu ob rob

Pri pripravi, organizaciji in izpeljavi tega pohoda je bilo vključenih veliko ljudi. Večina od njih ni poimensko navedena v prispevku, ker tako niso želeli ali pa je že samo po sebi umevno, da sodelujejo.

Vsem, ki ste kakor koli prispevali, da je pohod lepo uspel, se najlepše zahvaljujem, saj je vsak prispeval svoj kamenček v mozaiku prijetne energije tega dne.

Če smo pripomogli, da se kateri izmed pohodnikov še kdaj vrne v Loško dolino, mogoče s seboj še koga pripelje, je s tem naš trud plačan.

Pogled na cerkvico in vas Sveto Ano
foto: Francka Seljak

BARBARA LAH

Nova sezona, nova presenečenja

Kot vsako leto, je tudi letos zaključek poletja naznanil začetek nove godbene sezone. Pihalni orkester Kovinoplastike Lož kljub poletnim počitnicam, ki so namenjene počitku, ni počival. Člani so se kljub dopustom zbrali in zaigrali na dveh gasilskih paradah, in sicer v Bezuljaku ter na Karlovinci. Letošnja sezona bo zaznamovana predvsem s pripravami na praznovanje ob 140. obletnici društva in bo torej nadvse zanimiva. Priprave pa je seveda potrebno dobro prirediti. Za začetek so poskrbeli za povečanje novih

članov in okrepili sekciji klarinetov ter trobent. Potrebno je bilo urediti in pospraviti tudi vadbeni prostor, zato so 29. septembra organizirali generalno čiščenje prostorov. Svojo pridnost pri pospravljanju so člani nagradili s piknikom. Na pikniku pa so krstili tudi nove člane. Med njimi sta bila Žan Poje in Sara Poje, ki pa je članica orkestra že drugo leto, toda krsta še ni doživela. Sedaj, ko so zaključili z začetnimi pripravami, sledijo priprave na koncerte in nastope. Prvi nastop je sledil že 5. oktobra na pro-

menadnem pikniku na Zagradnih njivah v okviru prireditve Polharska noč. Ker se bliža božično-novoletni koncert, bodo konec novembra potekale cel vikend intenzivne vaje. Te vaje pa ne bodo namenjene samo pripravi na koncert, temveč tudi na snemanje CD-ja, ki bo izšel ob 140. obletnici orkestra naslednje leto.

Orkester je torej dobro skočil v novo sezono. Vas pa že sedaj vsi člani vabijo, da si rezervirate letošnji 26. december, kajti letošnji božično-novoletni koncert bo nekaj posebnega. Obarvan bo s filmsko glasbo, pripravlja pa se tudi poseben gost. Zato brž beležke v roke in si označite ter rezervirajte 26. december. Godbeniki vam obljublajo, da vam ne bo žal. ■

foto: arhiv društva

EVA IN PIA

Poletne dogodivščine izvidnikov in vodnic

Letošnji poletni tabor je bil eden največjih, saj smo taborili skupaj z Ljubljano, Ribnico ter Škofljico, vse skupaj 15 vodov ali 60 ljudi. Taborili smo v Javorniškem rovtu nad Jesenicami na višini 1100 m. Vsako jutro nas je pričakal prelep razgled v dolino, temperature pa niso bile previsoke. Tako smo lahko polni energije opravili dopoldanske izzive – na primer pomoč pri spravi sena, pohod do Golice in celo pot preživetja, ki je vsebovala veliko, veliko blata. Ob poldnevu se je temperatura nekoliko povzpela, zato smo v sencah po skupinah kuhali odlična kosila. Na meniju se je znašel celo suši, veseli pa smo bili tudi sladoleda, ki se je vsem v vročih dneh zelo prišel. Popoldnevi so bili namenjeni igram in delavnicam. Naučili smo se sabljanja po samurajsko, risanja na svilo in še mnogo drugih reči. Po večerji smo prepevali ob ognju in opazovali zvezde. V gosteh smo imeli celo profesorja fizike. S seboj je imel odličen teleskop, s katerim smo si natančno ogledali luno in nekaj ozvezdij. Vsak večer pred spanjem je bilo potrebno sestaviti ekipe za straže. Na straži smo bili vedno po trije, a so nam dvakrat zastavo vseeno ukradli, dvakrat pa smo jo tudi ubranili. Voditelji so nas sredi tedna poslali na dvodnevni izhod iz tabora v Žirovnico, kjer smo prenočili pri Aleksandru Mežku. Zjutraj nam je skuhal belo kavo in nam podaril svoj CD. Pot tja in nazaj je bila res naporna, a se je splačalo. Za vso organizacijo in pobudo se moramo zahvaliti vsem desetim voditeljem. Na taboru smo spoznali veliko novih ljudi in vse skupaj že kar močno pogrešamo. Zato že komaj čakamo novo skavtsko leto, da se spet srečamo in skupaj kaj novega doživimo. ■

STEGOVOĐJA JAKA MATIČIČ, POJOČI JELEN

Uspešen skok v novo skavtsko leto ... Boste zraven?

Počitnice so mimo, šole in fakultete pa že pridno odpirajo vrata vsem uka željnim osnovnošolcem, dijakom in študentom. Ker je formalna izobrazba pomemben gradnik identitete sodobnega človeka, moramo to še kako spodbujati, prav tako pa je pomembna tudi neformalna izobrazba, ki za razliko od šolskega sistema ponuja šolo po meri človeka. Neformalna izobrazba je pomembna predvsem z vidika učenja veščin za življenje, kar pri skavtih ponujamo z različnimi metodami, ki so prilagojene tako, da zagotavljajo celostno vzgojo in razvoj mladega človeka na telesnem, duševnem, duhovnem in družbenem področju. S tem zagotavljamo, da mladi postanejo odgovorni državljani ter aktivni člani krajevnih, narodnih in mednarodnih skupnosti.

Vse to bomo letos ponudili mladim, ki so se že pridružili našim vrstam ali pa se še bodo v prihodnje. Nista pa vzgoja in gradnja osebnosti

pomembna le za naše člane, ampak tudi za tiste, ki z nami sodelujejo. V kolikor bi želeli spoznati skavtski način življenja, imamo kar nekaj priložnosti, kjer se nam lahko pridružite, v kolikor bi hoteli.

- ❖ Organizirali bomo akcijo **Luč miru iz Betlehema zadnji vikend pred božičem (21. in 22. 12. 2013)**, kjer bo plamen, prižgan v votlini Jezusovega rojstva, prišel do vseh, ki si bodo tega želeli. Tako bomo s plamenom tudi na simboličen način prinesli mir med prebivalce Loške doline.
- ❖ Izdelali bomo **adventne venčke**, ki jih boste lahko v zameno za prostovoljne prispevke dobili pri obeh sv. Mašah v župnijski cerkvi sv. Jurija v Starem trgu pri Ložu **1. 12. 2013**.
- ❖ V **mesecu aprilu** bomo izpeljali **akcijo zbiranja papirja**, ki ga lahko začnete zbirati že danes. S sredstvi, ki jih bomo zbrali od akcije, bomo financirali naše

dejavnosti, predvsem tabore, ki bi si jih sicer otroci iz socialno šibkejših družin težje privoščili.

- ❖ Obeta se tudi **čisto novo srečanje, namenjeno vsem simpatizerjem skavstva v mesecu januarju**, kjer se nam boste lahko pridružili pri skavtskih aktivnostih na in ob snežnih planjavah.

To je samo delček vseh aktivnosti, ki jih bomo izvajali in na katere ste povabljeni. Za več informacij o našem delovanju ter takih in drugačnih aktivnostih nam lahko sledite preko TV Notranjska Oron, Lokalnega glasila Obrh ali spremljate našo facebook stran na <https://www.facebook.com/skavti.loskadolina>.

V kolikor bi želeli dodatne informacije ali z nami stopiti v stik glede ostalih stvari, ste vabljeni, da pišete na jaka.maticic@skavt.net ali pokličete na **030 360 830**. ■

MATEJ PETELIN, POŽRTVOVALNI RIS

Tabor v slikah

L ačni popotniki iz stega Loška dolina 1 smo se v začetku avgusta odpravili na potovalni tabor, saj smo se nanj celo leto pripravljali in ga proti koncu že težko pričakovali. Start: Rakek, cilj: Kamnik. Do Velenja smo za prevoz izkoristili Slovenske Železnice, nato pa proti Logarski dolini nadaljevali peš. Z vzponom na Kamniško sedlo je naša pustolovščina dosegla vrhunec, ki bo vsem udeležencem še dolgo ostala v spominu. Tudi premagana višinska razlika enega kilometra in za povrh še 10-kilometrski marš do Kamnika z dvajset kilogrami opreme na hrbtu ni bilo kar tako. Letos smo, še bolj kot prejšnja leta, popotniki zelo ponosni na svoj dosežek. Ker je bil to za nekatere od nas zadnji tabor v veji PP, bi rad kot voditelj izkoristil priložnost in se vsem zahvalil za požrtvovalnost ter pripravljenost na delo in sodelovanje. Pravo skavtsko tovarištvo daje našemu delu trden smisel. Naj neizrečeno dopolnijo še slike. Srečno pot! ■

Zaprta bivača, ki nam je dobro služila v Logarski dolini

Luka Šepec na kitari

Mirjam Kvaternik tik pod vrhom Kamniškega sedla – za robom Logarska dolina

Moški del odprave na cilju

Avtor članka počiva nad prepadom

ŽEJA

*Za mizo sedim,
pred menoj steklenica vina –
prek meja
italijanske obrti.*

*Sprašujem se, zakaj
sem tako žejen postal.
Mir mi potolaži dušo,
vino pa telo.*

*In pijem vino zlato,
steklenica prazni se,
na dnu steklenice nalepka,
na nalepki: pij ga še.*

*Duša omamljena, postoj!
Srce plava nad oblaki,
oči utrujene vidijo slabo,
grlo hlasta za kozarcem.*

*Ura na steni bje svoj čas,
omotičen pogled ozira se k njej.
Polnoč bje nekje v zvoniku,
vstal bi in šel spat,
a moje noge
odšle so že k počitku ...*

Vinko Kraševac

MATEJ KRŽIČ, DRUŠTVO LJUBITELJEV KRIŽNE JAME

Čiščenje ponorne jame Golobina v letu 2013

Večina vode iz Loške doline odteče skozi več kot 100 požiralnikov na območju med Podcerkvijo in Škriljami. Največji in najpomembnejši so na območju Staj in Retij v Danskem Logu. Ponorna jama Golobina odvaja vodo iz Loške doline le v času srednjih poplav. Takrat postane eden od pomembnih odvodnikov voda iz Loške doline. Zaradi le delno uspešnih regulacij in posegov v začetku 20. stoletja lahko svojo funkcijo uspešno opravlja le, če je notranjost jame vsako leto očiščena. Poplavne vode namreč v jamo prinašajo velike količine plevja, vej, celo debel in dreves ter tudi ostale odpadke (komunalne in nevarne). S tem materialom se mašijo jamski sifoni, ki so že 100 metrov od vhoda izredno ozki.

Člani Društva ljubiteljev Križne jame smo letos že drugo leto zapored opravili večja dela čiščenja ponorne jame Golobina. Naplavljeni material smo odnesli iz jame in očistili zamašene sifone v začetnih delih. Komunalne in kosovne odpadke smo sortirali po frakcijah in odpeljali na deponijo v Stari trg pri Ložu. Nabrali smo okoli 300 l odpadkov. Iz jame smo iznesli okoli 7,5 kubičnih metrov organskih odpadkov (veje, hloidi, dračje ...) Organski material se je posušil na soncu in smo ga zažgali. S pomočjo jamar-ske vrvne tehnike smo odstranili odpadke in večje kose organskega materiala, ki maši najpomembnejši odtočni sifon v Jezerski dvorani. Na novo smo postavili lesene »grablje«, ki zadržujejo material na vhodu v »Obhodni sifon« na S Jezerske dvorane. V jami je v času 20. stoletja prišlo do številnih posegov in regulacij. Na posameznih mestih so bili postavljeni kamniti zidovi, ki naj bi pospešili odtekanje vode skozi jamo. Zidovi, ki smo jih v jami sanirali lansko leto, so večinoma dobro prestali letošnje poplave. Le na dveh mestih jih je bilo (zaradi velike moči vode v nekaj zavojih) potrebno postaviti nazaj na prvotno mesto.

Za večja sanacijska dela ozkih notranjih sifonov, ki niso bili očiščeni že desetletja, bo potrebnega več časa, finančnih sredstev in uporaba posebnih jamar-skih tehnik.

Člani društva naprošamo občane, naj ne odlagajo odpadkov in vejevja na poplavnem območju Loškega polja, saj jih poplavne vode dvignejo (lahko tudi več let po odložitvi) in z njimi mašijo odtočne sifone v jami Golobina ter tudi ostale požiralnike. Letos smo na primer iz jame iznesli za polno avtomobilsko prikolico kosov stiroporja. S takim ravnanjem povzročajo občani potencialno nevarnost daljšanja in višanja poplav in s tem posredno ogrožajo tudi lastne hiše in naselja na Loškem polju. ■

VINKO BAVEC

Prizidek

Začetek novega mandatnega obdobja 2013–18 pri vodenju PGD Stari trg se je začel z izgradnjo prizidka pri gasilskemu domu, v katerem bo gasilsko vozilo za prevoz moštva GVM-1 in avtoprikolica s črpalko in cevmi. V prostoru bo shranjena starejša črpalka in oprema, ki je sedaj shranjena v občinski stavbi v Pudobu. Ob izgradnji smo nameravali obnoviti bližnji vodnjak, ki propada in je v slabem stanju, pa se je nekje zataknilo. Upravni odbor PGD Stari trg je imenoval gradbeni odbor, ki ga vodi Boris Koren. Najprej je bilo potrebno pridobiti soglasja

Betoniranje temeljev

Zasipanje temeljev

lastnikov sosednjih parcel in dokumentacijo za izgradnjo. K sodelovanju smo povabili občinsko upravo. Pri pridobivanju dokumentacije je imel največ opravka predsednik društva. Številni donatorji so prispevali gradbeni material in opravili dela s stroji.

Vsa betonerska in zidarska dela so izvajali člani društva. Objekt je v notranjosti skoraj končan, manjkajo dvizna vrat. Fasada ter ureditev okolice bo izvedena v letu 2014. V izgradnjo prizidka je bilo vloženih veliko prostovoljnih ur. ■

Betoniranje zidu

Nova pridobitev

Prizidek

ANTON ŽNIDARŠIČ

Čebelarji iz Loške doline razvili svoj prapor

Pozdrav župana (foto: Arhiv društva)

Zadnjo soboto v juniju smo čebelarji iz Loške doline razvili svoj društveni prapor na slovesnosti, ki je bila združena z družabnim srečanjem čebelarjev naše področne čebelarске zveze Cerknica.

Prireditve, ki so ji dodali še posebej slovesen prireditev številni prapori sosednih društev, se je odvijala po programu, v katerem so sodelovali otroci iz osnovne šole, člani čebelarskega krožka, ženski pevski zbor Jasna, predsednik društva g. Podobnik, bivši predsednik g. Vesel, župan Loške doline g. Komidar. Posebej smo bili veseli spodbudnih besed podpredsednika Čebelarske zveze Slovenije g. Marka Alaufa.

Gospod Vesel, ki je bil nosilec projekta pridobitve prapora v času svojega mandata predsednika

Odlikovanci (foto: Arhiv društva)

upravnega odbora društva, je v govoru poudaril dolgoletno tradicijo in množičnost ukvarjanja s čebelarstvom, dolgoletno društveno tradicijo, ki se približuje stoletnici. Poudaril je tudi naša prizadevanja za ohranjanje čebelarstva in skrb za zdravje čebel. Zahvalil se je vsem članom društva za pogum in trud, da smo prišli do svojega prapora, in seveda vsem prijateljem in dobrotnikom za pomoč in sredstva, ki so nam omogočila, da razvijemo prapor, za bodoče pa je napovedal usmeritev naših aktivnosti v uresničitev naše želje

Mladi harmonikar (foto: Arhiv društva)

za pridobitev lastnih društvenih prostorov pa tudi za pridobitev možnosti obnove in uporabe čebelnjaka na pristavi pri gradu Snežnik.

Da je na našem področju čebelarska dejavnost ugledna in cenjena, nam dokazuje tudi številčna udeležba na slovesnosti pa tudi vzpodbudne besede, ki nam jih je namenil župan.

Na slovesnosti so bila podeljena tudi odlikovanja Antona Janše 2. stopnje trem članom naše področne zveze. Odlikovanje je podelil g. Janez Palčič, predsednik Čebelarske zveze Cerknica. Odlikovanje so dobili g. Stane Car iz bloškega društva, g. Alojz Troha in g. Anton Žnidaršič iz našega.

Blagoslovitev prapora (foto: Arhiv društva)

Osrednji dogodek slovesnosti, to je razvitje prapora, so izvedli g. Franc Kovač kot boter, g. Franc Strle, praporščak in predsednik društva g. Miro Podobnik, nato pa so darovalci pripeli trakove k praporu. V blagoslovitvi prapora g. Modica, župnika naše fаре, v kateri je poudaril, da so čebele in čebelarstvo omenjene že v Stari zavezi, so se predstavili mladi čebelarji čebelarskega krožka na naši osnovni šoli in njihov mentor g. Anton Truden in dokazali, da bo "Janez znal, kar se je naučil na sproščen in radoživ način".

Da imamo dober čebelarski podmladek, je dokazal tudi Domen Šraj na harmoniki.

Čebelarji smo ponosni, da smo dobili svoj prapor in da smo ga predstavili na prisrčni prireditvi. Ponosni smo tudi zato, ker smo bili deležni podpore, kar je dokazala tudi udeležba na prireditvi pa tudi množica donatorjev tako med čebelarji kot med ostalimi občani, za kar smo jim neizmerno hvaležni.

Za ureditev vtisov je bila priložnost že takoj po slovesnosti, ko se je odvijal drugi del naše prireditve in se zavlekel v večerni hlad poznojunjskega dne. ■

LIDIJA BAVEC

Srečanje pobratenih društev

Junija so se v prostorih MDI Cerknica, Loška dolina, Bloke v Cerknici zbrala pobratena društva MDI Škofja Loka, DI Trbovlje, DI Piran in MDI Ptuj.

Do pobratenja je prišlo pred več kot desetimi leti, z namenom, da bi si pomagali reševati vsakdanje probleme, naj bo to z nasveti ali pa dejanji. Zjutraj smo jim pred društvom pripravili sprejem s šilcem žganja, pecivom in kavico, sledilo je delavno srečanje v prostorih sejne sobe gasilskega društva. Na delavno srečanje so bili vabljeni tudi vsi trije župani.

V Cerknici nas je pozdravil cerkniški župan g. Marko Rupar in se z zanimanjem vključil v naše diskusije. Čas je hitro minil, saj smo jim pripravili ogled naše širše okolice. Dogovorjeni smo bili za voden ogled Planinske jame in sotočje podzemskih rek Pivke Raka. Čeprav smo si ogledali le majhen del, je ostal

nepozaben spomin na mogočno bučanje vode.

Iz Planinske jame smo se odpravili proti Rakovem Škocjanu, kjer smo se ustavili pri ruševinah majhne cerkvice svetega Koncijana. Najzanimivejši del poti pa sta bila Veliki in Mali naravni most – ostanka nekdanje jame. Pot smo nadaljevali skozi Zelše, kjer na griču nad vasjo stoji cerkva s tlorisom triperesne deteljice in je zelo akustična, tako da občasno v njej prirejajo koncerte. Skozi Cerknico smo se peljali ob Cerkniškem jezeru na Otok, Laze, Gorenje Jezero, skozi del Loške doline na Runarsko, kjer smo imeli pozno kosilo na turistični kmetiji Knavs. Na Runarskem se nam je pridružil tudi bloški župan g. Jože Doles in se vključil v debato, saj smo tu nadaljevali z delovnim srečanjem. Župan Loške doline g. Janez Komidar

foto: Jože Obreza

se je opravičil zaradi drugih obveznostih, se pa sicer odzove našemu vabilu.

Naše goste smo popeljali po vseh treh občinah, ki jih pokriva delovanje MDI Cerknica, Loška dolina, Bloke. Spoznali smo, da so taka srečanja zelo dobrodošla, kajti s tem izmenjujemo medsebojne izkušnje in jih predstavimo in analiziramo na upravnih odborih društev. Srečanje je skoraj v celoti izpeljal g. Marjan Zidar, za kar se mu lepo zahvaljujemo.

Naslednje leto se vidimo na Ptuj. ■

Romanje k Novi Štifti

Na 3. romanje k Novi Štifti se nas je letos v idealnem avgustovskem vremenu podalo 74 romarjev iz Kozarišč, ki smo v varnem koraku, brez hitenja in z umirjeno mislijo prišli pravočasno na cilj – k zaobljubljeni popoldanski maši. Še prej pa smo malo pred koncem, po zaključku »štrikov« naredili tudi spominski posnetek.

Janja Urbiha

foto: Borut Kraševac

TAJDA STERLE

Oratorij 2013

Od 29. julija do 2. avgusta 2013 se je v naši župniji že 5. leto odvijal oratorij. Letos nas je ladja Jutranje zarje, ki jo je župnik Boštjan Modic zgradil s pomočjo pridnih animatorjev, vsak dan popeljala po različnih delih čudežne dežele Narnije. Od ponedeljka do petka smo vsak dan sledili dogodivščinam Lucije, njenega brata Edmunda in bratranca Eustahija, ki izstopa s svojo zgodbo spreobrnjenja. Vsak dan smo spremljali otroke ter spoznali njihove življenjske zgodbe in težave, s katerimi so prihajali pred leva Aslana, velikega kralja in stvarnika dežele Narnije. Aslan, ki v Narniji simbolizira Jezusa, vsakega izmed njih rešuje in nagovarja osebno, poleg tega pa jim daje spoznanje o svoji ljubeči bližini in navzočnosti. Opogumlja jih in jim govori: »Bodite pogumni!

Jaz sem! Ne bojte se!« Ladja, na kateri plujejo, pa simbolizira cerkveno občestvo, ki se skupaj izogiba čerem in premaguje viharje na morju v zaupanju in veri.

Vsak dan se je oratorij začel ob 9.00 z dvigom oratorijske zastave. Letos je na drugo ponosno plapolal Aslanov obraz in tako otroke opominjal na nenehno božjo bližino. Po dvigu zastave smo se ogreli z bansi ter se preselili v garažo, kjer smo si vsak dan ogledali en del filma, ki nas je seznanjal z zgodbo, po kateri je potekal celoten dan. Sledilo je delo po starostnih skupinah, kjer smo z otroki obnavljali posamezen del filma in jim ga poizkušali čim bolj približati. Sledile so delavnice, katerih so se otroci najbolj veselili. Lahko so se preizkusili v izdelovanju rožnih vencev, spla-

Posadka Jutranje zarje je veselo plula skozi vse izzive letošnjega oratorija.

foto: Klemen Kraševac

Lekančkov butik

KOZJI PARKLJI

Sestavine:

3 beljaki
225 g sladkorja
200 g olupljenih zmletih mandljev
50 g moke
ščepec soli, vanilijev sladkor

Krema:

250 ml mleka, 3 žlice sladkorja
2 rumenjaka, 1 vanilijev sladkor
1 žlica moke, 225 g masla
60 g sladkorja v prahu

Čokoladni preliv:

(čokolada za kuhanje in rastlinska mast)

Beljake stepemo v trd sneg, dodamo sladkor, moko in mandlje. Na papir za peko s tortno vrečko nabrizgamo črte s testa. Pečemo pri 180 stopinjah 15 minut. Ohladimo. V mleko damo sladkor, moko, rumenjaka in vanilijo. Zavremo in mešamo tako dolgo, da se zgosti.

Kremo ohladimo tako, da jo vlijemo na moker krožnik in jo pokrijemo s prozorno folijo, da se na njej ne naredi kožica. Ko je krema hladna, ji dodamo maslo, zmešano s sladkorjem v prahu. Kremo nabrizgamo med dva parklji. Obe strani namočimo v čokoladni preliv.

Pecivo je božansko! Naredite ga!

vov, punčk iz kuhalnic, izdelovanju zmajev, rožic, okvirjev za slike, vžiganju v les in še marsikaj zanimivega. Po kosilu, ki je že tradicionalno potekal v OŠ heroja Janeza Hribarja, so otroci preko velike igre za 2 uri postali del posadke Jutranje zarje in se spoprijemali s težavami, ki so pestile junake zgodbe. Dan se je tako končal z veliko mero dobre volje in včasih tudi kakšno prasko, ki pa je bila seveda kmalu pozabljena. V četrtek zvečer je bila na veliko veselje otrok nočna velika igra. Po zaključni maši je sledil piknik s hrenovkami, pečnim krompirjem in navdušenimi vzkliki otrok. Po večerji smo se z veliko mero adrenalina ter svetilkami v rokah odpravili na nočni potope po Ulaki, kjer so nas animatorji preko različnih preizkušenj varno pripeljali do šotorov, ki so jih pomagali postaviti skvati. V petek, zadnji dan oratorija, so se pri igri med dvema ognjema pomerili otroci proti animatorjem. Otroci so pokazali veliko borbenega duha in tako tudi slavili zmago. Mislim, da je letošnji oratorij s poučno zgodbo in zanimivim programom otrokom podelil izkušnjo, ki je ne bodo nikoli pozabili. ■

JANJA URBIHA

Stare slike ali kako se svet spreminja

NAJDETE NA: [HTTP://CERKNICA.ORG/STARESlike](http://CERKNICA.ORG/STARESlike)

Na tej internetni strani objavljamo stare fotografije iz Cerknice in okolice – torej tudi iz Loške doline. To so fotografije najrazličnejših virov, ki jih objavljamo z namenom, da bi se ohranili spomini, ki so vezani na vsebino posamezne fotografije. Vabimo vas, da tudi vi prispevate svoje komentarje. Še posebej bomo hvaležni, če boste opisali dogodke, spomine ali celo osebe, ki so na objavljenih fotografijah.

1973 Viševsek – Mrliški voz je bil Štefančičevo delo

Pred pokopališčem in cerkvijo Marijinega vnebovzvetja v Viševku;
Pogreb pokojne Angele Urbiha iz Podgore leta 1973

Ta voz je služil za prevoz rajnikov na pokopališče v Viševsek.
V Ložu so imeli svoj mrliški voz.

[HTTP://CERKNICA.ORG/STARESlike](http://CERKNICA.ORG/STARESlike)

Leta 1973 je mrliški voz po mnogih letih vestnega služenja prebivalcem Loške doline na poslednjo zemeljsko pot zapeljal pokojno Grletovo mamo iz Pudoba. Takrat je opravil tudi svojo zadnjo pot, saj se je zaradi dotrajanosti, natančneje zaradi črvivosti, prelomil takoj za kočijaževim sedežem. In s tem pripetljajem odšel v zasluženi pokoj.

Po tem je še nekaj let več ali manj sameval za Štefančičevim kurnikom in tiho čakal, ali ga bodo mogoče prišli iskat iz tehničnega muzeja Bistra. Niso, zato se je lepega dne dokončno poslovil.

Ta mrliški voz je izdelal Janez Štefančič iz Pudoba. Janez se je v Loško dolino preselil s Cola, ker mu je takratni župan Ponuda ponudil delo kolarja. Idejo, videz in načrt za izdelavo voza je dobil v ilustriranem mesečniku *Deutsche Fahrzeug Technik* (Slika 2), na katerega je bil naročen. Katalog je izhajal v nemškem jeziku; zanimivo, tehnični podatki so zapisani tudi v francoščini in angleščini.

Viri:

- Bojan Štefančič
- Marko Urbiha
- revija Deutsche Fahrzeug Technik, 1913

Kraj: Viševsek

Datum: 1973

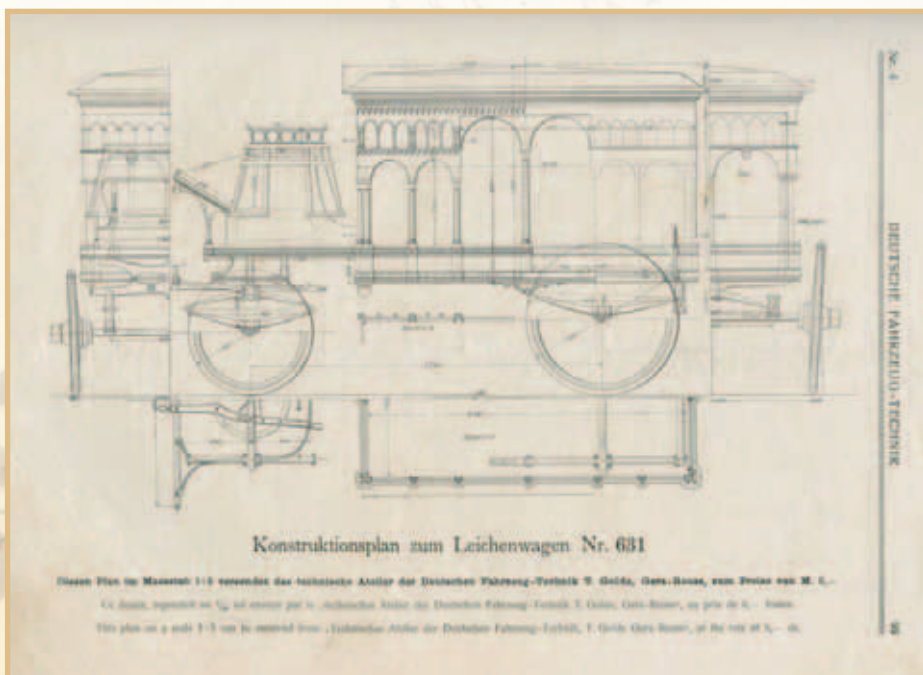
Avtor: neznan

Zbirka: Janja Urbiha

Skenirano in obdelano:

Miloš Toni, 2. 8. 2010

Janez je izbral mrliški voz, ki je bil objavljen v letniku 1913. Izbrani model nosi naziv "Leichenwagen Nr. 631" (Slika 3). Po tej kataloški številki je Janez naročil načrt v merilu 1:5, ki ga je prejel po pošti (Slika 4). Voz je pridno izdeloval dobri dve leti v svoji delavnici v Pudobu. Za izdelavo je uporabil lipov les. V pomoč pri izdelavi so mu služili tudi stroji, ki jih je preko prenosov poganjal bencinski motor. Do letnice same izdelave voza pa se mi, žal, ni uspelo dokopati.

M. OŽBOLT

Po Koroškem, po Kranjskem že ajda zori – pa tudi po Notranjskem

foto: Mario Žnidaršič

Letos je gori Na danskem, v javorniških senožetih čebelar Tone Kandare iz Starega trga posejal njivo ajde – malo za čebeljo pašo, malo pa kar tako. Sejal jo je v maju, ko je minila nevarnost pozebe, ki bi žlahtno rastlinico pomorila, dozorela je konec avgusta. Ko je napočil čas žetve, je gospodar poklical žanjice in žanjce, da bi pridelek pripravili ...

To pa dandanes ni več čisto samoumevna reč. Kdo še zna žeti? Kdo še ima orodje – srp, oslo, oselnik, zdevalno lestev in podajilo za zdevanje snopov? (Po naše tem orodjem pravimo: **sarp, uasla, uosounek, zdajvaune luojtre, podajilu**). Kdo zna srp dobro **sklepáti** in nabrusiti, kdo ga zna sploh pravilno prijeti in odrezati stebila, ne da bi se urezal vsaj v mezinec? Kdo zna še narediti povreslo (po naše: pov(r)ajslu)? Kako se prav nalaga požeta stebila na povreslo, da je potem mogoče trdno povezati snop? Gledajo lati na povreslu in v snopu proti žanjici ali vstran od nje? Vse v isto smer ali vsako v svojo? Kako se pravilno zaveže povreslo? In kaj potem, ko so snopi končno narejeni? Se da ajdo tudi v **rázstave** kot drugo žito ali ne? Kako se jo suši, kako omlati in zmelje? Kako se porabi pridelek? Vprašanj za celo univerzo!!

Pri Kandaretovih se je zbralo nekaj izkušenih žanjic in žanjcev, večina pa smo bili zeleni vajenci, ki smo se morali na hitro naučiti, kako gre to opravilo: Srp – orodje, ki se v tisočletjih ni veliko spremenilo – sklepljejo moški, nabrusi pa ga žanjica sama, podobno kot kosce koso, le v nasprotni smeri, to je od desne proti levi, navznoter. Tako je menda manjša nevarnost, da se ureže. Oselnik

z oslo si žanjica opaše spredaj za razliko od kosca, ki ga nosi zadaj, saj bi drugače ob sklanjanju dobila po križu vodo, v kateri stoji osla ... Ker je oselnik med sklanjanjem tudi spredaj precej v napoto, pa ga po tri žanjice skupaj najraje zapičijo v zemljo in stopijo do njega, ko je treba brusiti – to pojasni enega od vzrokov, zakaj ima oselnik na dnu dva rogljčka. Po vsakem brušenju ga pomaknejo naprej za eno **postát**.

Žanjica desničarka ročaj srpa čvrsto drži v desni pesti tako, da je palec trdno v razcepu ročaja, ki je oblikovan nalašč zanj. Z levico prime pest ste-

bel tako, da je proti njej obrnjen palec (torej od leve proti desni) in ne ostali prsti (čeprav gre tudi tako, a tradicija veleva prijem s palcem spredaj), krožno zajame stebila s srpom in jih s potegom nekoliko poševno proti sebi odreže. Tako odreže večkrat, dokler še lahko drži stebila v pesti, nato pa jih dvigne, podprta s plosko stranjo srpa ter jih položi na povreslo s klasjem oziroma latjem od sebe stran – **ritovje**, t. j. spodnji, odrezani del stebel je torej obrnjeno proti njej. Ko je snop dovolj naložen, ga žanjec s povreslom dobro stisne, združi obe strani povresla in z dvema ali tremi zasuki naredi trden voz, da se snop pri prenašanju in **zdevanju** ne razveže vse, dokler ga čez tri tedne suhega ne prinesejo na **pód** v skednju in ga s **cepci omlatijo**.

In kaj če se žanjica kljub vsej spretnosti in previdnosti užanje? Škatel za prvo pomoč včasih niso poznali, zato so priporočali, naj se žanjica na rano polula in jo obveže z robcem. Ne vem, ali so to res prakticirali, a kakor je slišati grozno in skoraj bogokletno, morda vse skupaj le ni čisto brez soli: urin zdravega človeka ne vsebuje mikroorganizmov, od zemlje umazana rana pa bi se lahko okužila celo s smrtonosnim tetanusom – kaj je bilo potem manjše zlo? ...

No, ajdove snope praviloma takoj po žetvi dajo sušit na ostrnice, medtem ko snope drugih žit postavijo za en teden na njivi v piramidaste kope, imenovane **rázstave**, šele potem se sušijo na ostrnicah. Izjema je le proso, ki se ga **zmane** takoj po žetvi.

Ajdovo slamo se porabi za **nastilo** v hlevu, iz očiščenega zrnja pa v mlinu dobijo **ajdovo moko**

ali ajdovo kašo. Ajdova moka je nekdaj veljala za poslastico, saj so različni kruhi iz nje precej sladkega okusa, skuhati pa je mogoče tudi več vrst žgancev pa štruklje z orehi ali brez njih in še marsikaj.

Pred kakimi petdesetimi leti je v Kozjem na Kozjanskem priljubljena ohcetna kuharica takole pripravljala **ajdov parjek**:

»V toplem mleku z dodatkom bele moke in sladkorja raztopiš kvas in pustiš, da naraste. Kilogram ajdove moke popariš z vrelinim mlekom, dodaš tudi malo mehke bele moke. Ohlajeni masi dodaš 5 rumenjakov in pripravljeni kvas, četrť kilograma masla ali margarine, vaniljin sladkor, mlete klinčke in sol. Testo dolgo vtepaš kot za krofe. Dobro vzhajano testo počasi pečeš v glinasti posodi in potem tudi počasi na toplem ohladiš, ker se rado sesede.«

Roko na srce, nismo preizkušali tega recepta, ampak po pripovedovanju je na Kozjanskem veljal ajdov parjek za nekaj izjemno dobrega in nepopisno imenitnega.

Manj zahtevni za pripravo so **ajdovi žganci**, ampak čisto preprosti pa tudi niso, če hočete, da bodo tako rahli in drobni, da se bodo kar tresli v skledi, ko jih prinesete na mizo.

Pavla Zakonjšek v svoji Praktični kuharici iz leta 1953 (Zal. Kmečka knjiga) takole opiše pripravo navadnih ajdovih žgancev:

»Potrebuješ 1/2 l ajdove moke in mast. V 1 1/4 l osoljenega kropla vsuj moko in kuhaj kakih 10 do 15 minut. Med kuhanjem napravi s kuhalnico v sredini luknjo, da se boljše prekuhajo. Če se ti zdi, da je preveč vode, jo nekoliko odlij. Žgance dobro zmešaj, zabeli z vročo mastjo, pusti kraj štedilnika pokrite nekaj minut, nato jih zdrobi z vilicami in povrhu še lahko zabeliš z ocvirki. Ajdovi žganci so zelo dobri z mlekom ali s kislim zeljem.«

Dobro zmešati ajdove žgance ni nujno lahko delo, saj v njih ne sme ostati grudic moke, zato so menda nekatere gospodinje sedle kar na prag ali stopnice in stisnile lonce med kolena, da so imele za mešanje več moči ... vsaj pripovedovali so tako.

Odlito vodo, **žgančevko**, v kateri so se kuhali žganci, so nekateri pozneje zlili nazaj pod žgance kot nekakšno omako. Včasih so žgančevko nadomestili tudi s **kropcem**, to je slanim kropom, ki je pomagal suhim žgancem, zlasti če so bili slabo zabeljeni, po grlu dol.

V prej omenjeni Praktični kuharici najdemo še recepte za ajdove žgance s krompirjem ali s kašo ali žgance, narejene na koroški način, pa tudi za

ajdove štruklje z orehi in brez. Navadni ajdovi štruklji se po navodilu avtorice Pavle Zakonjšek naredijo takole:

»Potrebuješ 1/2 l ajdove moke, ocvirke. Moko polij z 1 1/2 l slane vrele vode, dobro zmešaj in nekoliko ohlajeno zvaljaj po prtiču, potresenim za prst debelo s pšenično moko. Takega potrosi s sveže ocvrtimi ocvirki, rahlo zavij, ga deni v prtič in v slani vodi kuhaj 1/2 do 3/4 ure. Kuhanega razreži, zloži na krožnik in zabeli z ocvirki.«

Tudi v knjigi Andrejeva stopinja najdemo precej spominov na ajdove štruklje iz naših krajev:

Narbəl finə so blə pa ajdavə štruklə. So jəh naša tjeta dejlala, jest jəh nejsəm nikdar, pa m-je žou, ko nejsəm usaj pruovala.

So pa ajdavo muoko poparlə pa uohladlə, pual so pa kvas nuotrə zilə pa finu mejšalə, pual pa z-bejlo muoko pognejtalə, de je bieu tak hlejbčək, čistu gladku je muoglu bət. So dejlə shajat, pual so pa tako klobaso nariedlə za en prst, mal več debiela, pa na kuose narejzalə. Pual se je dejlu pa kuhat. Je muogu bət finu uruoč šporhet pa finu vuada vərť pa se je čistu malu cajta tistu kuhalu – so prec uən pobralə, kukar so se uzdigəlnə. Se je tistu nakuhalu. Pual so jəh pa s-cukram potrieslə

pa z-maslam zabejllə pa u-rožičke povalalə, taku lej, de so blə kar kosmatə od saməh rožičku!

Babno Polje – Veliki Vrh, 2002

Pər nas so jəh uojna ne soparə kuhala. Ləpu mal uodje pa svitək okulə pərviezan lepu sə špago finu, platnu nad kastruola pa štrukle. Je bieu nalešč tistə servetək nerjen, ləpu zešitu finu, de je držalu. Pa štrukle guar pa drugo skljado guar, je blu tistu ne soparə. So pruovalə:

»Lej, kə naj še!« Pa so še malu.

Hudi Vrh – Grahovo, 2003

Ajdave štrukle so dalə ze žernadarje, so jəh znale ene dvaj gospodinə u-Luožə finu nerjedət. Je blu trajba u-cuno zeviezat. Pa sə žmitku so dajlala štrukle, so en dan praj žmitke pərpaulə.

Lož, 2002

Razlogov je več kot dovolj, da se spoštljivo priklonimo pred ajdo, tudi če odmislimo njene medonosne, dietetične in zdravilne vrline, ali ne?

Seveda na Kandaretovi žetvi poleg marljivega dela ni manjkalo tudi dobre volje in šal, celo pesmi, pa tudi malica je bila, kot se spodobi – ob

vseh dobrotah so se žanjcem smejali tudi rahli buhteljini in rumena pogača, a tudi **ajdov potan-cel**, za katerega pa se je recept nekam izmuznil. Prilivalo se je hruškovo vodo in še kaj, po opravljenem delu pa je vsak dobil še izdatno porciijo domače kave.

Dogodki, kot je bila ta žetev, dajejo upanje, da vendarle ne bomo zavrgli vsega znanja, ki so ga trudoma nabirali skozi stoletja naši predniki, saj je za pridelavo žita in pripravo jedi iz njih treba vedeti in znati veliko več, kot se zdi na prvi pogled. ■

AB

Obisk Raba

Letošnjega 14. septembra so na Rabu obeležili 70-letnico osvoboditve taboriščnikov iz koncentracijskega taborišča Kampor. V taborišču je v dveh letih in pol trpelo (in tudi umrlo) veliko prebivalcev Loške doline in obisk slovesnosti je organizirala tudi Krajevna organizacija Združenja borcev za vrednote NOB Loška dolina.

O Rabu in trpljenju naših domačinov smo v Obrh-u že pisali, tokrat objavljamo le krajši povzetek dogajanj izpod peresa zgodovinarja, profesorja Janeza Kosa: S poletjem 1942 je italijanski okupator z velikansko vojsko začel obširno ofenzivo proti osvobodilnemu boju slovenskega naroda po vsej Ljubljanski pokrajini. Nastopal je z najhujšim nasiljem:

pobijal, požigal in bombardiral vasi, ropal ter izganjal ljudi v koncentracijska taborišča. Najhujše med njimi je bilo taborišče Kampor na Rabu.

Taborišče so na hitro uredili julija 1942. Transporti so prihajali od 27. julija pa do sredine oktobra. Skozi kamporsko taborišče je šlo okrog 15.000 slovenskih in hrvaških internirancev. Moške so ločili od žensk, otrok in moških, starejših od 70 let. Natrpali so jih pod izrabljene vojaške šotore, postlane s slamo, v katerih so poleti trpeli hudo vročino, jeseni in pozimi pa veter, dež in mraz.

Taborišče je 30. septembra med strašnim viharjem zalila voda. V posebnem oddelku taborišča so bili nastanjeni Judje, vendar so zanje bolj skrbeli kot za Slovence in Hrvate. Lakota in žeja, težke bivalne in slabe sanitarne razmere, uši, bolezn in poniževanja so internirance izčrpavala telesno in duševno.

foto: Brane Baraga

Doslej je bilo identificiranih 1.490 žrtev, pogosto pa se jih navaja kar 4.641. Med novembrom 1942 in januarjem 1943 so del internirancev iz Kampora preselili v izpraznjeno koncentracijsko taborišče Gonars. Na Rabu jih je ostalo še okrog 5.000. Od tedaj so se razmere za malenkost izboljšale.

Januarja 1943 so v moškem taborišču ustanovili Osvobodilno fronto, ki ji je uspelo sestaviti udarni bataljon. Ta je 10. septembra 1943 razorožil italijansko posadko na otoku, 13. septembra pa osvobodil še otok Cres. Pred odhodom z Raba se je bataljon popolnil v brigado. Njen peti bataljon so tvorili Judje. Brigada je odšla na Mašun, kjer je pred razpelom in slovensko zastavo slovesno prisegla.

Leta 1953 je Slovenija ob sodelovanju Hrvaške po načrtih arhitekta Eda Ravnikarja urenila pokopališče žrtev. ■

M. OŽBOLT

Beseda ali dve o hruškovi potici, pečeni kaši, poperi in macafizeljnih

Hruškova potica je še ena od skoraj pozabljenih kulinarčnih posebnosti naših krajev. Anica Drobnič z Velikih Blok priporoča, da so jo jedli tik po vojni na Velikih Blokah na ohceti pri Skajževih, in tudi Anica Telič z Gorenjega Jezera nam o njej takole pripoveduje:

»Tako potico je mama za praznike delala med vojno, ko nismo imeli drugih dobrin kot domače sadje, kako kurje, gosje ali račje jajce – če jih nismo prodali – pa kako žlico smetane ali morda celo masla. Takrat je veliko gospodinj in Dolenjem Jezeru peklo te vrste potico, nekatere pa tudi iz »makovnice«. Zdaj lahko spečemo veliko boljše:

Krhle debelih suhih hrušk brez pečk, muh in pecljev nekoliko obkuhamo, nato pa odcedimo in drobno zmeljemo z mesoreznico. Lahko jih tudi narežemo z nožem na majhne kocke v velikosti rozin. Najboljši so krhli hrušk maslenk ali kakšnih drugih debelih in sladkih hrušk.

Zmletim krhljem dodamo cimet, limonino lupinico, malo ruma, sladkor in mehko maslo ali smetano, malo kruhovih drobtin in beljakov sneg, po želji tudi pest rozin. Sestavine naj bodo mlačne.

Testo pripravimo kot za vsako drugo potico, le z malenkost več kvasa. Razvaljamo ga pol prsta na debelo in namažemo z nadevom, zvijemo in damo vzhajati v pekač. Vzhajano potico večkrat prebodemo z vilicami, da skorja ne odstopi, namažemo z jajcem ali samo rumenjaki, z mlekom, vodo, žitno kavo – kakor vam ugaja. Pečemo približno eno uro pri kakih 180°C.

Pečeno potico zvrnemo na mehko podlago – več plasti frotirja ali penasto blazinico, pregrnjeno s prtičkom, da se potica ne sesede. Režemo skoraj ali povsem hladno.

Še ena značilnost te potice, o kateri poročajo jedci: po njej zgaga ne peče kakor po orehovi ...

*

Poleg spomina na davno potico in ohcet na Blokah sodi še zgodba. Anica Drobnič jo takole pove: Mama od neveste, Skajžava mama, Primožič so se pisali, je bila s Turjaka in je poprej služila v gradu, pa je rekla: »So bili ta zadnji grof tak' fajn!« Potem se je spominjala svoje službe in povedala vse dobro o njej, nečesa pa jo je bilo vendarle strah. Pripovedovala je: »So imel' salata v tistem kevdru, k-j je bieu tlačan na smrt obsojen. Je bieu tak keudr, k-j je bla skala na sred, okul in okul pa voda. Pa so ga na tisto skalo dali, pol pa kar češ – al udo skočit al pa segnit tam ...!

Ja, je bla voda, okul pa zemlja, pa je blu hladnu tam, so imel tam za salata!«

O KRUHU, PEČENI KAŠI IN TOPLJENI SMETANI

Tudi o pečeni kaši pripoveduje Anica Drobnič z Velikih Blok:

»Ko so mama pekli kruh, so najprej zakurili peč:

vanjo so dali »šop« (butaro dračja), nato »okroglice« (okrogla polena). Ko je »pocieralo« (pogorelo), so peč pometli in dali noter vzhajan kruh. Še prej so preizkusili, ali je peč primerno vroča za peko. Vzeli so košček papirja, največkrat od »škrnecelna« (papirnate vrečke) in ga podržali v peči: »Ja, je še preveč rumen, je še prehuda peč!« so rekli in še nekoliko počakali. Nato so vanjo vdeli kruh in pekli – bel kruh, ki je bil tanjši, pol ure, črne hlebce pa eno uro. S trkanjem po njem so preizkusili, ali je pečen.

Potem so preostalo žerjavico zgrebli na kupček, zraven kupa pa dali latvico, v kateri je bila pest ali dve oprane kaše, jo zalili z mlekom in malo posolili, zaprli peč s »plehom« (pločevino) in vratci ter pustili najmanj eno uro, ko je bilaokusna kaša pečena. Če je bila povrhu še žlica smetane, morda celo topljene, je bila to že prava gostija.

Topljeno smetano pa so dobili tako, da so surovo mleko postavili v mlačno peč in pustili nekaj ur. Naredila se je debela smetana – »topljena smetana«, ki je lepo dišala. Njena debelina pa je bila odvisna tudi od tega, ali je krava dajala dobro, mastno mleko ...

PÓPERA

Hrane z imenom pópera se zagotovo poleg obeh mojih sogovornic Anice Drobnič in Anice Telič še najprej spomnijo stari vojaki, ki so služili po drugi svetovni vojni v JLA. Pravijo, da je bila v nekaterih kasamah vsak ponedeljek ali celo še čez teden za kosilo pópera: kuhar je narezal star kruh (vojaški kruh je bil že tako ali tako pregovorno slab) in ga poparil – od tod nemara ime jedi – s slanim kropom, mogoče malo zabelil in to je bilo vse. Mladeničem ni preveč teknilo, a ker je bila hrana v vojski tedaj slaba in pičila, so pojedli vse.

Podobno so se znašle gospodinj, ki so morale na hitro pripraviti obrok za družino. Če je bilo vse po sreči, je bila jed vseeno boljokusna: kruh so namočile z juho ali kropom, jo kolikor mogoče dobro zabelile, dodale nasekljanega drobnjaka ali peteršilja, pa je bilo.

A je bila popera lahko tudi prav dobra. Ob žetvi in drugih poletnih težkih delih so jo pripravili z boljšim kruhom, kuhanim, bolj ali manj razredčenim osladkanim vinom, odišavili s cimetom ali klinčki in postregli hladno. Prav imenitna nadgradnja te vrste pópere pa so bili vinski štrukeljci: malo boljše testo so razvaljali, namazali s smetano in/ali jajcem, posladkali, zvili, narezali majhne štrukeljce, jih pokonci postavili v pekač in spekli, nato pa v skledi poparili s kuhanim vinom in postregli. Pripovedujejo, da so včasih utrujene žanjice po izdatni večerji te sorte, ko se jim je povrnila moč, ne samo zapele, ampak tudi vriscale ...

MACAFIZELJNI

Ste kdaj vprašali koga, kaj je danes jedel ali kaj bodo skuhali, pa vam je odrezavo odgovoril: »Macafizeljne, s figo drezane!« Verjetno vam je bilo jasno, da vprašanje ni bilo zaželeno, čeprav niste razmišljali, kaj je pravzaprav rekel, a bolj nedvoumno bi lahko zabrusil le še: »Kaj te briga!«

No, hec je, da v okolici Prezida res poznajo macafizeljne in da so pravokusna hrana – uradno se jim pri nas reče krompirjevi svaljki, ponekod na Štajerskem pa jim brez sramu rečejo kar luleki ... Presenečenje: besedo macafizelj pozna tudi Slovar slovenskega knjižnega jezika v pomenu krompirjev svaljek in majhen človek ...

*

Veliko truda so morale včasih gospodinj vložiti že v prav preproste jedi, ki pa so praviloma imenitno teknile družini, tudi če so bile še tako skromne. Danes je kajpada drugače: zelo okusne hrane je v izobilju, pa vseeno nismo zadovoljni z njo, še huje, zboleavamo od nje ali kakor je zadnjič, ko smo tam okoli Cerknice pulili lan, dejal hišni gospodar France: »Hodimo v trgovine in si tam kupujemo – bolezen!«

Morda pa bodo te drobne pripovedi in recepti koga privabili, da bo želel pokusiti kaj od tega, kar so jedli »poprajkedaj«. ■

Notranjska

*Majhna in lepa,
da opisalo jo je že
marsikatero slovensko oko.*

*Tudi slikali so jo
in iz nje rime pisali
ter jih v pesmi vklesali.*

*Le zakaj je ne bi opisal
še jaz, če pa je tako
čudovita in lepa,
da se lepote tu ne bi
mogel nasiti noben turist,
četu bi bil bi Španec ali Rus.*

*Ta Notranjska dežela
skriva v sebi trenutek resnice
in včasih bolečine,
a ko sreča spet jo obišče
se v njej rodi veselje
in mnoge nasmejane oči.*

*Velika in zelena
pa z gozdovi obdana
ter po loških poljih
z ostrnicami posejana
in skrivnostno neznana,
vse to je moja Notranjska,
kjer sem doma.*

*Če ne bi Notranjske poznal,
zagotovo drugo deželo
bi opisoval.*

Dragan Ignjić

PRIPRAVILI UDELEŽENCI KROŽKA

Zdravilne rastline in njihova uporaba

V juniju in avgustu je v Markovcu deloval študijski krožek z naslovom Zdravilne rastline in njihova uporaba, ki se je izvajal v organizaciji ARS PALADA Tišler k. d. pod mentorstvom Janje Urbiha. Študijske krožke sofinancira Ministrstvo za izobraževanje, znanost in šport.

Večino udeležencev krožka (12) so predstavljale članice društva Ostrnice. V krožku smo bogatili svoje znanje tako, da smo si udeleženci izmenjevali znanje in izkušnje. Praktično smo to počeli na terenu med nabiranjem zdravilnih zeli in tudi v učilnici s pravo maceratom, tinktur, mazil in celo mil. Zdravilne zeli smo poskusili v namazu, različnih pecivih ter v kanapejih. Veliko novega, zanimivega in uporabnega znanja pa smo pridobili tudi na dveh poučnih izletih. Prva ekskurzija nas je popeljala nad 1000 m nadmorske višine, kjer smo si v Idrijskih krnicah ogledali pridelavo zdravilnih zelišč v okviru Hiše zelišč. Druga pot pa nas je popeljala čez državno mejo. Na sosednjem Hrvaškem, na Kozjem Vrhu smo se srečali z družino Lautar, kjer smo izvedeli marsikaj. Med drugim tudi, kako se v praksi obnese kmetovanje po načelih biodinamike, kako pripraviti smre-

kovo mazilo in pri kakšnih težavah vse nam pomaga, veliko novega smo izvedeli o česnu in še marsičem.

Nekaj znanja, ki smo si ga pridobili na študijskem krožku, smo zapisali posebej za bralce glasila Obrh, in sicer:

ALI STE VEDELI,

- da je orehov list v omari pravi odganjalec moljev?
- da se platico lahko sadi tudi kot vrtno rastlino?
- da pelinova veja na oknu odganja komarje?
- da se namazani s šentjanževim oljem ne smete izpostavljati direktnemu soncu?
- da je oranžni ognjič boljši od rumenega?
- da se pelin, žajbelj in vinsko rutico nikoli ne daje na kompost, ker uničujejo mikroorganizme?
- da se žajbelj in pelin ne smeta namakati v alkoholu?
- da poleg ostalih vrst mete obstaja tudi čokoladna, prav tako tudi pomarančna, jabolčna in coca-cola meta?
- da so posušeni cvetovi koprive skupaj z navadnim jogurtom odlični za očiščevanje telesa?
- da je cvetove regrata najbolje nabirati, ko so napol zaprti?

- da ima česen zelo veliko zdravilnih učinkovin?
- da je sivka primerna tudi za čaj?
- da ima poparek iz orehovitih listov izredno veliko vitamina C?
- da zdravilno oglje lahko naredimo tudi doma iz lipovega lesa?
- da je čaje najbolje kuhati v emailiranih posodah?
- da sta arnika in tavžentroža zaščiteni rastlini?
- da je okus listov rastline stevija zelo sladek in lahko nadomešča sladkor v čajnih mešanicah?
- da ima človek do svojega 25. leta samodejni občutek žeje, pozneje pa se ta občutek izgublja?
- da uši na zelju preženejo vejice navadne praproti, položene na zeljne liste in uporabljeni kot zastirka?
- da smolo s kože najlažje umiješ s pomočjo svinjske masti?
- da je v neokusnih čajnih mešanicah zelo dobrodošla rastlina citronka, lahko pa tudi meta in melisa za boljši okus?

Kaj je študijski krožek?

Študijski krožek je za udeležence brezplačna oblika skupinskega, prostovoljnega učenja odraslih. Odnosi v krožku so enakopravni, sproščeni in prijateljski. Zato je delo ustvarjalno, sodelovalno in načrtovano. Tako učenje je precej zahtevno, zato pa posamezniku daje precej svobode. Udeleženci krožka namreč sami določajo vsebino, kraj, način in ritem učenja. Udeleženci so svobodni tudi pri izbiri učnih ciljev in pri izbiri učnih gradiv. Se pa zato od vsakega pričakuje **aktivna** udeležba in komunikacija, ki omogoča demokratične odnose. Med drugim je to tudi načrtno učenje s pomočjo izkušenj udeležencev. Krožek vodi za to obliko izobraževanja usposobljen mentor. Ob zaključku udeleženci osvojeno znanje predstavijo tudi okolici in s tem prispevajo tudi k razvoju svojega kraja.

VESNA KOVAČ, PREVAJALKA IN VODJA JEZIKOVNIH IZOBRAŽEVANJ

Enostavno po angleško

V sklopu globalizacije, integracije v skupni evropski trg in prostor ter v mednarodnem poslovanju je angleščina dandanes kratkomalo nuja, ne več zgolj prednost. Učenje tujih jezikov ne predstavlja le zaključka uspešnega študija, temveč je nasploh glavna komponenta izobraževanja, dela, poznavanja izbranih strok in nenazadnje, raziskovanja drugih kultur. Utrjuje medkulturne povezave ter nam osebnostno koristi na potovanjih ali v prostem času.

Vendar pa pomembnosti angleščine ne sprejmejo vsi odprtih rok. Nazoren primer so Italijani ali pa Francozi, ki s precejšnjo samozadostnostjo kljubujejo temu lingvističnemu monopolu. A vsak jezik je kot živ organizem in anglisti so si brezkompromisno kot sposojenke, tujke ali sintagme v obliki aforizmov in anekdot izborili svoj prostor v besedišču vseh držav znanosti, tehnologije, arhitekture, kulture in umetnosti.

V tujem jeziku je za aktivno znanje potrebno obvladovati naslednje veščine: govorjenje, pisanje, branje in poslušanje, a ne nujno v tem vrstnem redu. V sklopu študijskih krožkov smo v Markovcu izvedli tudi študijski krožek, na katerem smo izključno v angleščini obdelali geografske, družbene in lokalne posebnosti ter zgodbe Zelenega Krasa in Loške doline, ki nam kot dežela ostrnic razkriva mnogotere skrivnosti. Na regionalni ravni smo tako poskrbeli tudi za lokalni doprinos dnevom evropske kulturne dediščine.

Študijski krožek predstavlja novo, demokratično obliko izobraževanja odraslih, na katerem lahko

udeleženci razvijajo svoje sposobnosti, uresničijo svoje interese, potrebe in želje ter pridobivajo nova znanja. Krožek tako nudi tudi možnost vseživljenjskega izobraževanja. Obsegal je 25 ur, vključujoč tematike, prilagojene udeležencem študijskega krožka. Le-ti so bili pretežno lokalni turistični vodniki ali tisti, ki so s to dejavnostjo neposredno povezani. Krožek je bil interaktiven in intenziven; da bi udeležence čimbolj približala realnim situacijam, sem izvajala vodenje izključno v angleškem jeziku po uporabnih paradigmah, kjer sem z uporabo primernih metod angažirala vse prisotne.

Jezik je potrebno uporabljati kot orodje. Študijski jezikovni krožek je bil konverzijsko naravn, da so se udeleženci znebili jezikovnih blokad in prosto izražali mnenja ter pokazali svoje znanje. Kot prevajalka, vodja izobraževanja, seminarjev in predavanj v angleščini na višjih strokovnih šolah in kot izvajalka jezikovnih izobraževanj za fizične in pravne osebe nudim tečaje in programe splošne, poslovne in strokovne angleščine individualno ali v skupinah. Z izkušnjami, pridobljenimi v tujini, se poslužujem metod za aktivno posredovanje vsebine, intenzivno učenje tematskih sklopov in za vzpodbujanje komunikacije. Predavanja so potekala kot simulirani dialogi z vajami in analizami, pri čemer smo razkrivali in obdelovali geografske in družbene značilnosti Zelenega Krasa ter izvajali video-podprte predstavitve Notranjske kot turističnega dragulja. Zadnje srečanje smo izvedli na terenu.

Ob zaključku smo izdelali poučen in dragocen žepni slovarček živalstva, rastlinstva, kulinarike, tradicije, kulture in obrti na Notranjskem. Delovanje študijskega krožka bodo udeleženci predstavili na raznih lokalnih in regionalnih dogodkih. Zahvala gre tudi izvajalski organizaciji ARS Paladi Tišler, ki je omogočila tovrsten način izobraževanja, saj je zaradi sofinanciranja Ministrstva za izobraževanje, znanost in šport za udeležence brezplačno. Mentorica Romana Nared, udeleženci in vodja krožka

Angleščina v turizmu si želimo, da bi lahko tudi v prihodnje pridobivali in širili nova znanja v tovrstnih študijskih krožkih.

Udeleženci so s spoznavanjem drug drugega in širjenjem jezikovnega znanja suvereno govorili, enostavno po angleško. Znan psiholingvist Frank Smith je dejal: »One language sets you in a corridor for life. Two languages open every door along the way.« Z znanjem enega jezika smo ujeti le v svoj svet, z znanjem dveh jezikov pa si lahko odpremo vsa vrata. Angleški jezik tako postane prav ta ključ, vaša moč in privilegij, deus ex machina sodobnega in razumnega človeka. Vzemite ga v roke!

Nekaj najtipičnejših lokalnih besed iz našega slovarčka:

čebelar – **beekeeper**
 iglavci – **conifers**
 jazbec – **badger**
 kavra (enolončnica) – **kohlraabi soup**
 klopotec – **scarecrow**
 krvavice – **black pudding**
 listavci – **deciduous trees**
 lojtnik – **hay cart**
 mlin na vodni pogon – **watermill**
 ocvirki – **cracklings**
 ostrnice – **hay-drying racks**
 polhanje – **dormouse trapping**
 pot dediščine – **heritage route**
 potica – **walnut cake, nut roll**
 požiralnik – **sink hole**
 presihajoče jezero – **intermittent lake**
 ris – **lynx**
 smreka – **spruce**
 srednjeveško mesto – **medieval town**
 suha roba – **wooden ware**
 tihotapci (kontrabantarji) – **smugglers**
 učna pot – **educational trail**

foto: Andrej Rjavec

MR

Kratke novice iz Zavoda ORON

V Zavodu ORON so uspešno zaključili snemanje televizijskih oddaj o evropski politiki, razvojnih projektih in odzivih civilne družbe. Produkcijo programskih vsebin so izvedli v okviru evropskega projekta s pomočjo sofinanciranja evropskega parlamenta.

Evropsko združenje za izobraževanje in komunikacijo (ESEC) vsako leto na Dunaju podeli medijska priznanja »Erasmus – EuroMedia«, in sicer avdiovizualnim medijskim izdelkom, ki izkazujejo presežno izvirnost in kakovost ter so prepoznani kot izobraževalni v smislu širjenja ideje o skupnem evropskem kulturnem okolju. Letošnja prejemnika nagrade iz Slovenije sta Zavod ORON in nacionalna televizija RTV Slovenija.

ORON TV Notranjska je postala prva lokalna kabelska televizija v Sloveniji, ki je začela oddajati program v Full HD tehniki, kar omogoča gledalcem možnost digitalnega sprejema programskih vsebin v polni HD ločljivosti 1920×1080 točk.

TV Notranjska
ORON

Full HD
1080

ZAVOD
znanje
POSTOJNA, javni zavod

LJUDSKA
UNIVERZA
POSTOJNA

Pridobite si nov poklic in izboljšajte svoje priložnosti na zaposlitvenem trgu!

NACIONALNE POKLICNE KVALIFIKACIJE (NPK)

predstavljajo najhitrejšo in najcenejšo pot do novega poklica.

V ŠOLSKEM LETU 2013/2014 Ljudska univerza Postojna nudi usposabljanje in opravljanje izpita za pridobitev NPK za naslednje poklice:

- Varuh/varuhinja predšolskih otrok na domu **NOVO**
- Socialni oskrbovalec/oskrbovalka na domu
- Računovodja/računovodkinja

Info: Svetovalno središče ISIO Postojna – tel.: 05/ 721 12 87 (89, 83)

REPUBLIKA SLOVENIJA
MINISTRSTVO ZA IZOBRAŽEVANJE,
ZNANOST IN ŠPORT

SVETOVALNO
SRDIŠČE
POSTOJNA

Naloga in tudi priložnost
Ustvariti in izpolniti svoje sanje

EDO ŠEGA

Nedeljski obisk mladega medveda v Loški dolini v zaselku Žaga na izviru Obrha

Pozno nedeljsko popoldne, 16. junija 2013, malo pred 19. uro nas je na domačiji tik nad izvirom Obrha, enega največjih izvirov porečja Ljubljane v Loški dolini obiskal prijatelj Matjaž Modec, Ruglov – po domače. Ko se je poslavljaj, me je s ceste pred hišo z gastikuliranjem rok pričel vabiti na cesto in rotli, naj bom tiho.

Pomislil sem na večerico, jazbeca, podlasico ali kaj podobnega – zato sem kot ljubitelj fotografiranja odhitel v hišo po moj

Nikon in pripravljen na posnetke verice na poti kakih 30 metrov od domačije zagledal kosmatinca, ki se je ob pogledu na naju s prijateljem ustavil na ovinku sredi makadamske ceste. Prihitela je tudi žena Majda, ki je tokrat prvič v živo videla to lepo gozdno žival.

Medved ni kazal nobenega strahu in enako smo čutili tudi mi. Ogledoval si nas je dobrih pet minut in tudi ko sem se mu približal na kakih 15 metrov (za kritje mi je bil ob cesti parkiran jeep), ni kazal znakov vznemirjenja. Bila ga je ena sama radovednost. K sreči vozna pot ni veliko v uporabi, da bi ga vznemirilo kako vozilo ali pa celo vaški fantje z ropotajočimi motorji – krosovkami.

Po daljšem opazovanju se je medved odločil oditi in je prav počasi odracal v breg, kjer sem spomladl posadil smrekice. Lepo se jih je ognil, kot da bi vedel, da jih ne sme poškodovati. Potem je še enkrat zastal, nas pogledal, kot da bi želel reči: »Pa zdravi ostanite« in odracal v gozdove Racne gore (1113m), ki se dviga nad izvirom Obrha oz. zaselkom Žaga.

Srečanje mi je vzbudilo cel kup simpatij do te lepe mrcine – in res se ne čudim, da je kot igrača skoraj vsakemu otroku spremljevalec v mladih dneh. To še bolj potrjuje reakcija štiriletnu vnučkinje Analine, ki sem ji kasneje doma v Ljubljani pokazal posnetke in me je vprašala, če ga lahko poboža ... ter kdaj ga bo v Žagi lahko videla. Medved je po moji in mojih kolegov oceni mladič, ki ga je po dobrih dveh letih mati zapustila, da brez njenega zavetja in varstva prične s samostojnim življenjem. To pa zna biti zelo kruto, saj odkar ni več mrhovišč tudi medvedom ni lahko za hrano.

Pred srečanjem je verjetno prav ta medvedek »Lino«, kot ga je poimenovala vnučkinja Analina pospravil velik nasad gozdnih jagod samo kakih 50 metrov dalje od našega srečanja. Bili smo jezni na vsiljivca, ki nam je preprečil zadovoljstvo, da bi nabrali kilograme okusnih jagod – ko pa smo videli storilca, smo mu oprostili in mu jih privoščili.

Opazili smo tudi, da je imel moker kožušček, kar pomeni, da se je pred našim srečanjem okopal oz. hladil v jezu na izviru Obrha tik pod našo stodvajsetletno hišo.

Lino ni kazal nobenih sovražnih znamenj, mi pa smo bili previdni in pazili, da ne bi storili kakih hitrih kretenj ali ga poizkušali pregnati. Za odhod se je modro odločil sam. Verjetno pa nas bo v razumni razdalji še obiskal. Seveda že vsa leta pazimo, da ne bi puščali kakršnih koli odpadkov, ki bi lahko privabili zverine čisto do hiše. Že pred leti pa sem kakih 30 m od hiše v gozdičku, ki pada proti izviru, razobesil lahko pločevinaste plošče, ki se tudi ponoči v siju lune svetlikajo in ob vsaki sapici zaropotajo ter tako dajo medvedom vedeti, do kod jim je dovoljeno se sprehajati.

Ob tem lepem dogodku lahko zapišemo, da je bilo sožitje človeka in gozdnih živali, gledano z

zgodovinskega aspekta, nekaj povsem naravnega in da so živali do danes vedele, do kod sega njihov teritorij, enako pa je veljalo tudi za človeka. Na žalost pa so sedanji ukrepi – ukinitve mrhovišč oz. točk, kamor lovci dostavljajo hrano večjim gozdnim živalim – pripeljali do tega, da so si živali iz gole potrebe po preživetju povečale svoj »rajni korg«, kot smo temu rekli v starih časih, in se tako zgodi, da nič zlo namerni medvedki v iskanju hrane zaidejo vse do hiše.

Dodal bi še, da rešitve niso enostranske, kot mi je ob neformalnem srečanju policistka, ki sem jo pobaral, kaj mi je storiti, povedala, da so vaščani v bližini Begunj pri Cerknici tolikokrat prijavljali obisk medvedka, da je lovška družina dobila dovoljenje za odstrel in medved je moral v večna lovišča!

Pozabljamo pa, da te in druge živali enako dolgo ali še dlje od nas prebivajo v gozdovih na Slovenskem in so sestavni dela našega naravnega bogastva. Bilo bi potrebno veliko vedenja, znanja, izkušenj predvsem pa medsebojnega spoštovanja, da bi postavili taka pravila, ki bi določala medsebojna razmerja, ki bi čuvala naravno bogastvo in pri tem ne bi bila niti človek, niti žival ogrožena vrsta. Tako kot vrsta mojih somišljenikov sem prepričan, da bi to lahko storili ali še bolje: morali čim prej urediti! ■

EDO IZ ŽAGE

Kmetje so gospodarja natepli ...

Ljudsko izročilo pravi, da je cesarica Marija Terezija, da bi omilila lakoto med kmečkim prebivalstvom, izdala ukaz, da mora imeti vsaka domačija posajeno hruško, ki vedno dobro obrodí. V nasprotnem primeru so gospodarja kmetje natepli. Za to je hruška dobila ime »TEPKA«.

Marija Terezija je znala gospodariti s svojim cesarstvom in ji je bilo še kako mar, da je prebivalstvo sito in zadovoljno. Do tega ukaza je prišlo, ko se je najpomembnejša hrana krompir pričel izrodevati in ga za to kmetje niso dovolj pridelali. Cesarica je tudi velela svojemu ministrstvu za kmetijstvo, da so kmetom zastoj poslali sadike hrušk. Sicer je »teпка« eno najstarejših sadnih dreves pri nas na Krasu, saj doseže tudi 200 let starosti in ves čas bogato rojeva. Višina drevesa je do za sadno drevo zavirljivih 20 metrov, premer debla pa doseže 50 cm. Najraje uspeva v predalpskem svetu na višinah med 400 in 800 m.

Sadeži so zelenkaste barve – sladkega okusa s specifično aromo. Kmetje so jih stiskali v mošt; zato tepki nekateri rečejo tudi »moštariča«.

Predniki so plodove sušili in suhe ali skuhané uživali pozimi. Znano je tudi, da so iz suhih tepk mleli moko, ki so jo nato uporabljali pri pripravi različnih jedi.

Les tepk je še danes zelo cenjen med mizarji, strugarji in rezbarji.

V zadnjih letih se zanimanje za stare vrste hrušk – zlasti tepk – ponovno vrača.

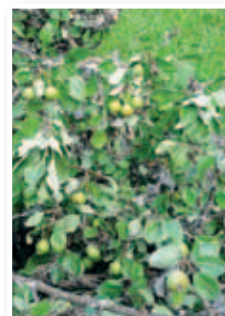
Stara mama Marija, rekli so ji teta Mari, je pripovedovala, da so, ko je bila še čisto majhna, to pa je bilo v letih okoli 1886 v Žagi na vrtu nad štaló posadili veliko tepk. In nekaj njih še dandanes vztraja, če se jih ne lotijo zadnja leta vse bolj pogosta neurja.

In tako neurje je pridrvelo preko vasi Vrhnika in zaselka Žaga v petek popoldne, 9. avgusta letos, ter zalilo vas z blatom z Racne gore, da so morali vaščani klicati na pomoč komunalno službo. Slednji so se pohvalno hitro odzvali in s strojno opremo ter gasilskimi cevmi še isti dan vas očistili.

V malo bolj odročnem zaselku Žagi pa je vihar kot šibico izruval 130-letno tepko in jo položil blizu hiše in k sreči povsem poleg etnografsko zaščitene vrtné ute. Tepka se je

ravno pripravljala bogato obroditi – v nasprotju z ostalim sadnim drevjem, ki kaže slabo letino. Tepka je merila preko 18 m v višino, deblo pa blizu 50 cm premera, torej je bila skoraj rekorderka.

Na slikah so dobro vidna gostota hrušk in pa mogočno deblo, ki je na žalost moralo pasti. V Dolini se je ob tej ujmi odlomilo še nekaj vejčja in podrlo nekaj dreves. Ob pogledu na padlo tepko smo bili srečni, da ni prišlo do škode na poslopih ali celo ljudeh – vendar nam je bilo hudo ob slovesu od drevesa, ki je domačinom stoletje in četrt dajal žlahtne in koristne sadeže, da o kosmatincih ne govorimo, ki so se tudi redno sladkali pod tepko.

Za zapis in časten pogreb oz. razrez tepke je poskrbela moja malenkost. ■

ANJA BARTOL

Na počitniškem taboru v Ukrajini

Program mednarodnega skupinskega prostovoljstva POTA deluje znotraj Mladinske informacijskega centra v Ljubljani. Vsako leto se približno 50 prostovoljcev odpravi na različne konce sveta, kjer pomagajo pri izvedbi različnih projektov, oratorijev, se vključujejo v delo na raznih centrih ali pa celo pomagajo graditi ceste ali hiše. Letos so se prostovoljci odpravili v Bolivijo, Peru, Brazilijo, Malavi, na Madagaskar, Kostariko in v Ukrajino. Priprave na izvedbo projektov se začnejo že v februarju, na pot pa se odide v poletnih mesecih.

Skupina štirih prostovoljk različnih starosti (razlika v starosti med najmlajšo in najstarejšo je bila 37 let) in iz različnih koncev Slovenije se nas je tako v začetku julija odpravila v mesto Harkov na skrajnem vzhodu Ukrajine, kjer smo v sodelovanju z našimi gostitelji izvedle dva enotedenska oratorija za otroke iz socialno ogroženega okolja. Mesto Harkov je drugo največje mesto v Ukra-

jini in ima približno 2 milijona prebivalcev, uradni jezik pa je ruščina. Naši gostitelji so bili lazaristi, ki vodijo župnijo sv. Vincencija Pavelskega v predelu na obrobju mesta, ki sicer obsega 500.000 prebivalcev, od tega pa je 500 katolikov. Večinoma so župljani priseljenci iz Afrike, ki jih je v Harkovu ogromno. Harkov je mesto s pestro rasno sestavo in visoko stopnjo strpnosti. Pestra pa je tudi sestava misijonarjev, ki delujejo v tej župniji. Prihajajo namreč iz Indije, Nigerije, Slovaške, en pa je domačin.

Prvi dan po prihodu je bil namenjen spoznavanju in urejanju zadnjih podrobnosti, že naslednje jutro pa je sledil odhod na prvi tabor. S skupino 24 mlajših osnovnošolcev smo se odpravili v nekakšno »letovišče«, ki je od Harkova oddaljeno približno eno uro vožnje. Za otroke je bila že sama vožnja

pravo doživetje, saj je za mnoge izmed njih to edina priložnost, da zapustijo betonsko džunglo in prašne ulice ter preživijo čas na prostem, v naravi. Sam tabor (oz. lager, kot mu rečejo tam) je potekal nekako podobno kot pri nas – jutranja telovadba, oratorijska igra in kateheza, ustvarjalne delavnice, športne igre, zabavni večeri ... Največ časa pa je bilo namenjenega plavanju v bližnjem jezercu, v katerem so otroci nedvomno najbolj uživali.

Sporazumevanje je, vsaj na začetku, predstavljalo kar veliko težavo, saj so nas otroci zaradi našega ne ravno blestečega znanja ruščine znali kar hitro prinesti okrog. Na srečo sta bili na taboru poleg nas še dve domači prostovoljki in pa misijonar o. Jan iz Slovaške ter sestra Valja na prvem taboru, na drugem pa sestra Viktorija. Kar nekaj časa smo potrebovale, da smo ugotovile, da nekateri otroci pravzaprav znajo kar dobro angleško, tako da smo jih kasneje z veseljem uporabile za prevajalce. Pravi izziv so bili tudi bivalni prostori. Pogosto smo se raje kot v nekaj desetletij preživeli kopalnici

umivali zunaj v škafu, družbo v posteljah pa so nam delali razni ščurki in pajki. Vendar smo se na to hitro navadile in se nam je vse to kmalu zdelo povsem normalno. Še največ težav pa smo imele s prehrano, ki je bila precej drugačna, kot smo jo navajeni pri nas. Na jedilniku ni bilo čisto nič sadja, pri kosilu pa občasno kos surove zelenjave. Namesto sadja za malico ali po kosilu pa smo dobili pest bonbonov.

Po prvem taboru z mlajšimi otroki, ki jim ni manjkalo energije, je sledil drugi, s starejšimi osnovnošolci in srednješolci. Tu ni bilo težav niti s sporazumevanjem, niti z disciplino, še celo hrana je postala boljša.

Čeprav je bilo delo pogosto naporno, pa sta dva tedna prehitro minila in že je bil čas za slovo od mesta in ljudi, ki so nas tako lepo sprejeli in nam prirasli k srcu. Takšno izkušnjo priporočam čisto vsakemu, saj ne obogatijo samo počitnic tamkajšnjih otrok, ampak čisto vsakega prostovoljca.

Za konec bi se rada še zahvalila vsem, ki ste prispevali denarna sredstva za uspešno izvedbo tabora in za delovanje tamkajšnjih misijonarjev, in pa otrokom iz OŠ Stari trg za zbrane šolske potrebščine, ki so tako razveselile ukrajinske otroke. ■

Več pa na www.pota.si

POPOLNOMA NOVI pro_ceed'd

www.avtotrade.kia.si

KME 510

Kiina vozila imajo rekordno nizko porabo, 7-letno garancijo, maksimalnih 5 zvezdic po EURO NCAP-u, številne nagrade za dizajn in nepremagljivo ceno.

KIA The Power to Surprise

KIA – NAJVEČ AVTA ZA VAŠ DENAR

Kombinirane porabe goriva: 3,7 – 6,0 l/100km, emisije CO₂: 97 – 145 g/km CO₂

AVTOTRADE D.O.O.
Sinja Gorica 11, Vrhnika,
01-750-51-99

“Prve stvari smo začeli deliti z drugimi že v otroštvu in od takrat si jih z enako dobrim občutkom delimo vedno več.”

Lepo je deliti.

Ker je kriza v življenja mnogih letos zarezala še globlje, je število družin in posameznikov, ki potrebujejo našo pomoč, še veliko večje. Zato se z akcijo “**Lepo je deliti**” ponovno obračamo na vse, ki ste jim po svojih močeh pripravljeni pomagati.

Že z majhnim prispevkom lahko pomagate!

Svoj prispevek lahko nakažete s plačilnim obrazcem UPN na TRR: 03100-1111112208, referenca 00-937037 ali pa pošljete SMS s ključno besedo “SKUPAJ” (darujete 1 EUR) oziroma “SKUPAJ5” (darujete 5 EUR) na 1919.

Hvala za dobrosrčnost v imenu vseh, s katerimi boste delili. Rdeči križ Slovenije

Več informacij o akciji lahko najdete na www.rks.si/skupaj

Telekom Slovenije, Simobil, Tušmobil in IZmobil se odrekajo vsem prihodkom iz naslova storitve SMS Donacija za Rdeči križ Slovenije. Uporabniki z SMS sporočilom donirate 1 EUR ali 5 EUR.

V preteklih štirih letih smo **dobrosrčnost 39.820 darovalcev** delili z mnogimi. Z zbranimi sredstvi smo omogočili **nakup kar 50.790 dodatnih prehranskih paketov** in pomagali številnim družinam in posameznikom v stiski.

Hvala, ker ste delili.

